

*Матеріали
I Міжнародної науково-практичної конференції*

**«ІННОВАЦІЇ І СУЧАСНІ
БІЗНЕС-ТЕХНОЛОГІЇ В
ЕКОНОМІЦІ ТА УПРАВЛІННІ
(СОЮЗ НАУКИ І ПРАКТИКИ)»**

*присвяченої XII Всеукраїнському фестивалю науки
та 95-річчю Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка*

**17–18 травня 2018 року
м. Суми, Україна**

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка (Україна)
Інститут економіко-правових
досліджень НАН України (Україна)
Державний університет телекомунікацій (Україна)
Університет імені Яна Длугоша в Ченстохові (Польща)
Великотирновський університет імені
Св. Кирила та Св. Мефодія (Болгарія)
Університет м. Ніш (Сербія)
Північний національний університет м. Інчуань,
провінція Нінся (Китайська Народна Республіка)

Матеріали

І Міжнародної науково-практичної конференції

**«ІННОВАЦІЇ І СУЧАСНІ
БІЗНЕС-ТЕХНОЛОГІЇ В
ЕКОНОМІЦІ ТА УПРАВЛІННІ
(СОЮЗ НАУКИ І ПРАКТИКИ)»**

*присвяченої XII Всеукраїнському фестивалю науки
та 95-річчю Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка*

**17–18 травня 2018 року
м. Суми, Україна**

УДК [33+005](063)
ББК 65.9(4Укр)
І 66

*Рекомендовано до публікації Вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка*

І 66 Інновації і сучасні бізнес-технології в економіці та управлінні (союз науки і практики): Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої XII Всеукраїнському фестивалю науки та 95-річчю Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (м. Суми, 17–18 травня 2018 року). – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. – 205 с.

До збірника увійшли матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації і сучасні бізнес-технології в економіці та управлінні (союз науки і практики)» Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, в яких наведені результати наукових досліджень, виконаних у різних країнах, у таких наукових напрямках, як економічний розвиток держави і регіонів, інновації в управлінні бізнес-процесами, інноваційний розвиток публічного управління, ІТ-інновації в науці, бізнесі та освіті, стратегічні вектори права в умовах глобальної нестабільності.

Для науковців, викладачів вищих навчальних закладів, студентів, аспірантів та всіх, хто цікавиться науково-практичними проблемами сучасної економіки.

В сборник вошли материалы І Международной научно-практической конференции «Иновации и современные бизнес-технологии в экономике и управлении (союз науки и практики)» Сумского государственного педагогического университета имени А. С. Макаренко, в которых приведенные результаты научных исследований, выполненных в разных странах, в таких научных направлениях, как экономическое развитие государства и регионов, инновации в управлении бизнес-процессами, инновационное развитие публичного управления, IT-инновации в науке, бизнесе и образовании, стратегические векторы права в условиях глобальной нестабильности.

Для научных работников, преподавателей высших учебных заведений, студентов, аспирантов и всех, кто интересуется научно-практическими проблемами современной экономики.

The collection consists of the materials from I International Scientific Conference «Innovations and modern business technologies in economics and management (union of science and practice)» of Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, which present the results of the research carried out in different countries, in such scientific areas as economic development of the state and regions, innovations in business-process management, innovation development of public administration, IT innovations in science, business and education, strategic vectors of law in the conditions of global instability and others.

For scientists, lecturers of higher education institutions, students, graduates and everybody, interested in the scientific and practical problems of modern economics.

**УДК [33+005](063)
ББК 65.9(4Укр)**

© Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка, 2018

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова оргкомітету:

Лянной Ю. О. – доктор педагогічних наук, професор, ректор СумДПУ імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна)

Члени оргкомітету:

Шейко В. І. – заступник Голови оргкомітету, доктор біологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи СумДПУ імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна)

Кудріна О. Ю. – заступник Голови оргкомітету, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бізнес-економіки та адміністрування СумДПУ імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна)

Лисенко О. М. – голова Сумської міської ради (м. Суми, Україна)

Семеніхіна О. В. – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри інформатики СумДПУ імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна)

Заблодська І. В. – доктор економічних наук, професор, завідувача відділом проблем міжрегіонального співробітництва Інституту економіко-правових досліджень НАН, Заслужений економіст України (м. Київ, Україна)

Зеліско І. М. – доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України, експерт ФАО з питань сільськогосподарської і продовольчої торгівлі, професор кафедри менеджменту Державного університету телекомунікацій (м. Київ, Україна)

Бонк З. – Dr Hab. Inż. Prof., ректор Університету імені Яна Длугоша в Ченстохові (Польща)

Легкоступ П. – доктор педагогічних наук, професор, ректор Великотирновського університету імені Св. Кирила та Св. Мефодія (м. Велико-Тирново, Болгарія)

Сунціца Д. М. – доктор філологічних наук, професор, декан педагогічного факультету м. Вранє Університету м. Ніш (Сербія)

Джан Сянюн – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету Північного національного університету м. Нінчуань, провінція Нінся (Китайська Народна Республіка)

Жук О. І. – доктор педагогічних наук, професор, ректор Білоруського державного педагогічного університету імені Максима Танка (Білорусь)

Логан В. – General Manager, Spitalfields Co. Ltd (м. Лондон, Великобританія)

Володін Д. В. – PhD, менеджер проектів FARADI SRL (м. Турин, Італія)

Вчений секретар – Омеляненко В. А., к.е.н., доц. кафедри бізнес-економіки та адміністрування СумДПУ імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ І РЕГІОНІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ożarowski O. The perspective of German Energiewende.....	11
Валігура А. Т., Назаров М. І. Інноваційна діяльність в Україні у контексті європейської інтеграції: стан та проблеми фінансування.....	14
Васильчук Н. О. Фактичні доходи до бюджетів об'єднаних територіальних громад як фактор забезпечення економічного розвитку держави.....	18
Євдокімов О. В. Проблеми організації зворотного зв'язку між суб'єктами місцевого самоврядування.....	22
Завойських Ю. А. Фактори впливу на розвиток міжрегіонального співробітництва.....	25
Зозуляк М. М., Вибер Е. Ф. Розвиток інноваційної інфраструктури в Україні.....	27
Клудач-Алессандри М., Антонюк Н. Инвестиции как основа антикризисного управления национальной экономикой	31
Копцева А. Е. Проблеми і перспективи оподаткування банківських установ.....	35

Лощина Л. В., Сунчіца Д. М. Державне регулювання системної кризи в Україні.....	39
Мартиненко М. О. Впровадження інноваційної економіки українськими підприємствами.....	43
Небога Т. В. Економіка спільної участі як форма спільного використання ресурсів.....	47
Нікітін Ю. О., Мельник М. В., Кульчицький О. І. Досвід розвитку інноваційних екосистем Іспанії: можливості застосування в Україні.....	50
Носкова С. А. Щодо підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів України.....	53
Понедільчук Т. В. Інтелектуальний капітал як стратегічний потенціал підприємства.....	57
Райчук В. Нанотехнології як інструмент формування конкурентних переваг вітчизняної економіки.....	60
Рогозян Ю. С. Теоретико-методичні підходи до оцінювання розвитку міжрегіонального співробітництва.....	65
Самодай В. П., Сянюн Д. Актуалізація оцінки природно-ресурсного потенціалу для регіонального розвитку.....	69
Сідельникова Л. П. Імперативи фінансового забезпечення системи соціального страхування.....	72

Стеценко Н. А.
Основи аспекти нормативно-правового забезпечення
впровадження програмно-цільового бюджетування в
Україні..... 76

Франчук Т. М.
Людський капітал та його роль у забезпеченні
інноваційного розвитку України..... 80

СЕКЦІЯ 2

ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

Бабченкова В. Ю., Амельницька О. В.
Дослідження складових управління інвестиційно-
інноваційною діяльністю підприємства..... 85

Баліцька Д. Д.
Вплив інноваційної діяльності на розвиток бізнесу..... 89

Білявський В. М., Богач К. В.
Світові тенденції побудови ефективної системи мотивації
праці персоналу..... 91

Зеліско І. М.
Інноваційні тренди розвитку аграрної галузі України..... 96

Кисіль С. С.
Пріоритетні напрями державного регулювання
інноваційного розвитку сільськогосподарських
підприємств..... 100

Ковтун Г. І., Логан В.
Роль цифрової економіки у забезпеченні
конкурентоспроможності України..... 103

Кудріна О. Ю., Бонк З. Удосконалення планування податкових трансакційних витрат на промисловому підприємстві.....	108
Пісковець О. В. Управління прибутком як запорука стабільності функціонування підприємства.....	113
Потапова О. Б., Самойленко Н. С. Міжнародні платіжні системи: історичний аспект.....	117
Приходько О. О., Самодай В. П. Проблематика розвитку малого бізнесу в Україні	120
Сорока А. М. Інтернет-технології в управлінні бізнес-процесами телекомунікаційних підприємств.....	123
Сотниченко В. Н. Структурно-функціональна модель управління економічною безпекою телекомунікаційного підприємства..	126
Стецюк П. А. Управління фінансуванням інноваційного розвитку телекомунікаційних підприємств.....	130
Стрельник С. О. Інноваційна політика глобальних компаній.....	134
Храпкіна В. В. Антикризове фінансове управління підприємством в умовах трансформаційних перетворень.....	137
Шафранська Т. Ю. Венчурний капітал в контексті фінансування інноваційної діяльності.....	140

Шмалій Л. В. Інновації – фактор підвищення економічного розвитку в Україні.....	144
---	-----

СЕКЦІЯ 3 ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Володін Д. В., Омеляненко В. А., Красна О. М. Завдання координації мереж в системі забезпечення інноваційної безпеки.....	147
---	-----

Сасенко О. О. До питання про організацію та інституційне забезпечення державної регіональної політики.....	152
--	-----

Хасанов Р. Р. Соціально-політичний конфлікт як процес становлення владно-управлінської еліти в перехідних суспільствах.....	155
---	-----

Шаповалова О. В. Пріоритети державної регіональної політики в системі нормативно-правового забезпечення.....	166
--	-----

СЕКЦІЯ 4 ІТ-ІННОВАЦІЇ В НАУЦІ, БІЗНЕСІ ТА ОСВІТІ

Obolianinova S. O. Innovation and entrepreneurship as key drivers in social change.	171
--	-----

Жолудь А. В. Викоритання Lean Start-up для управління освітніми ІТ- проектами.....	175
--	-----

Зленко Н. М. Сучасні науково-технологічні реалії: проблеми і перспективи.....	177
---	-----

Ібрагімова Л. А. Особливості використання фреймворків для розробки хмарної архітектури при вивченні баз даних.....	181
Маковій В. В. Enterprise information management.....	186
Уманська В. Г., Радзіховська Ю. М. Роль програмного забезпечення при веденні обліку.....	189
Якубенко І. М. Краудфандинг як потужний інструмент ХХІ століття для розвитку бізнес-ідей.....	193

СЕКЦІЯ 5
СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ ПРАВА В УМОВАХ
ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Іваній О. М. Правовий режим та проблеми застосування криптовалюти в Україні.....	197
Нікітенко О. І., Крижановська О. В. Деякі аспекти діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої економічної безпеки.....	201

СЕКЦІЯ 1

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ І РЕГІОНІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

THE PERSPECTIVE OF GERMAN ENERGIEWENDE

Ożarowski O.

PhD student

Kracow University of Economics, Poland

The Energiewende (German for energy transition) is the transition by Germany to a low carbon, environmentally sound, reliable, and affordable energy supply.

Germany is heading towards becoming an economy fueled by renewable energy. However, challenges such as rising costs, questions about implementation, and the need for technological innovation remain. German Energiewende is arguably the very important historical phenomena in the current development of the energy industry. In times when the scientific consensus about climate change issues has been widely accepted amongst the World's leaders, as well as by the general public in individual national states, the Germans are spearheading the World's efforts to replace fossil fuels with renewable energy sources (RES) as a means of covering energy needs [1].

The unprecedented Energiewende can only succeed as a collective effort. This effort is based on the public perception of a long-term, foresighted transition process, which in turn requires an active and ambitious state. So far the Energiewende has benefited strongly from the considerable engagement of actors at all levels, from individual citizens to municipalities, companies, and regions. National policies have produced some impulses, but there still is a

clear lack of long-term planning and concerted political effort. Technological and social innovation as well as accelerated market transformation demand vivid entrepreneurship across all levels of society – including our political systems. And let’s not forget that the active participation of citizens – resulting from the democratization and decentralization of the energy system – is by no means a nice-to-have side-effect, but the key pillar on which the Energiewende and its public acceptance rest [2].

Let’s also mention about the three main potential coming from Energiewende not only in Germany but also on the global scale [3] :

–The main talking point is the potential for reducing emissions that are harmful to the climate through the planned expansion of renewables. Many of the experts also included Germany’s nuclear phase-out in their positive assessment, regarding this as a move away from a type of energy generation that is perceived as risky and unsafe. Other positive aspects cited included efforts to reduce energy consumption and improvements in energy efficiency.

–Germany’s Energiewende has a positive technological impact. The German economy was predicted to benefit from the Energiewende by gaining better conditions for the development, use and marketing of new technologies, and, as a result, competitive advantages on international markets. In some cases, the experts expected that a change in energy generation would also have repercussions for Germany’s other economic and societal sectors. An overall embracing of a “greener” economy was predicted, as was a shift towards more economical and sustainable energy consumption.

–Lastly, there are hopes that Germany’s Energiewende will have a global knock-on effect. Other countries are expected to follow Germany’s example in terms of practical implementation, and to make use of the technologies developed and readied for commercial production as part of the Energiewende. It is expected that supplying

the global market, as well as the higher turnover associated with this, will result in positive cost effects that could also lead to more affordable imports of new green technologies by emerging countries. There is also hope that technology will be transferred to developing countries. In economies that have competitive suppliers of such technologies, domestic industries stand to benefit from export trade as a result of Germany's Energiewende, as is already the case for China's photovoltaics sector.

However, some of the reservations expressed addressed the extent of the changes associated with the Energiewende, as well as its proposed timetable until 2020. There were also concerns about having no nuclear power at all in Germany's future energy mix, accompanied by a huge expansion of renewables. Several experts could not (yet) imagine the full-scale replacement of nuclear energy by renewables in light of the current situation; some even see this replacement as being inconsistent with environmental policy goals such as the reduction of emissions that damage the climate.

References:

1. Agora Energiewende (2017) Germany's Clean Energy Transition – What is the Energiewende? Available: <https://www.agora-Energiewende.de/en/die-Energiewende/introduction>.

2. Agora Energiewende. (2015). Understanding the Energiewende. Berlin. Retrieved from http://www.agoraenergiewende.de/fileadmin/Projekte/2015/Understanding_the_EW/Agora_Understanding_the_Energiewende.pdf.

3. Fouad Saad, "The Shock of Energy Transition", Partridge publishing, Singapore, 2016.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ

Валігура А.Т.

студентка,

Науковий керівник: Назаров М.І.,

доцент кафедри міжнародної економіки

Університет ДФС України, м. Ірпінь, Україна

Інноваційна діяльність – важлива складова економічного життя, адже саме вона зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. На жаль, задля забезпечення інноваційної діяльності в межах національного господарства фінансами, внутрішніх ресурсів в Україні не вистачає. Таким чином, гостро виникає проблема залучення інвестицій з інших джерел, у тому числі й із-за кордону [1]. Українська економіка має значний ресурсний потенціал, в який чимало інвесторів можуть і хочуть вкласти свої кошти. Але непрозорість та нестабільність українського законодавства не дозволяють належним чином застосовувати існуючий інноваційний потенціал.

Однією з найсуттєвіших умов інноваційної активності суб'єктів є фінансування інноваційної діяльності, так як саме здійснення продуктивної інноваційної діяльності потребує чималих фінансових інвестицій. Для того, щоб дослідити розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності за джерелами потрібно використати статистичні дані Держкомітету статистики України за 2010–2016 роки, які наведені на рис. 1.

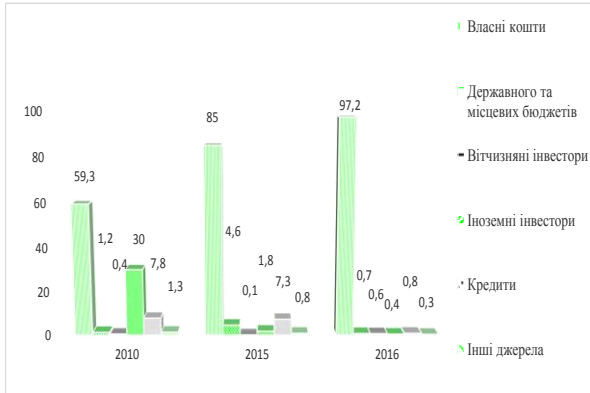

Рис. 1. Фінансування інноваційної діяльності за джерелами
Джерело: побудовано автором за даними сайту державної статистики України [2]

Отже, ми бачимо, що основним джерелом фінансування інноваційних витрат, як і в попередні роки, залишаються власні кошти підприємств, які зросли з 59,3% у 2010 р. до 97,2% у 2016р. Частка держави у фінансуванні суттєво знизилась до 0,7%, що відображає майже пасивність держави до інноваційної діяльності. Прикрим є також те, що навіть іноземні інвестиції майже завжди перевищували за розміром державні обсяги коштів, що виділялися на інноваційну діяльність. Необхідно зауважити, що ці дані показують істотні коливання співвідношення джерел фінансування та свідчать про нестабільність джерел фінансування досліджень та розробок в Україні через низький платоспроможний попит на інновації.

Також, одним з факторів розподілення матеріальних та фінансових ресурсів у інноваційній сфері та затримки переходу

до найбільш продуктивної форми розвитку інновацій є нестача фінансових ресурсів в національній економіці, оскільки осмислення споживачами в потребі використання інноваційного продукту помітно випередило спроможність національної економіки до продукування останнього. Обмежувальним чинником інтенсивного розвитку інноваційної діяльності є низька диференціація джерел фінансування інновацій, що певним чином змушує підприємства вдаватись до найбільшого ризику – використання здебільшого власних коштів. Іноземні інвестори вкладати кошти в українські компанії не поспішають, адже багато з них, які активно раніше інвестували в Україну до кризи, постраждали від банкрутств місцевих компаній.

Тому можливим методом покращення такої ситуації є саме євроінтеграція України, яка передбачає вирішення великої кількості завдань, а саме: забезпечення конкурентоспроможності національної економіки та підвищення темпів її зростання; підвищення соціальних стандартів та вирішення проблем, які мають місце в цих сферах тощо. Відповідно, одним із шляхів вирішення цих завдань є формування та запровадження інноваційної моделі розвитку, адже українські вчені, що не один рік займаються проблемами інноваційного розвитку вважають, що на сьогодні в Україні вона ще не є достатньо сформованою.

Однак існують ключові проблеми фінансування інноваційної діяльності, що стримують європейського інвестора від вкладення грошей в Україну, серед них: нерозвиненість інституційних інвесторів (банків, страхових компаній, інвестиційних фондів тощо); нерозвиненість інноваційної інфраструктури; відсутність дієвої правової бази залучення коштів іноземних інвесторів, в т.ч. венчурного фінансування. Обсяги інвестицій, які надходять в Україну залишаються низькими, а їхня структура не дає можливості говорити про їхній

інноваційний характер.

Ефективність процесу євроінтеграції України дозволить конструктивно активізувати інноваційний процес в регіонах, а також на рівні економічної системи загалом, тим самим розвиваючи диверсифіковані форми інноваційного підприємства у регіонах. Це дасть значні перспективи для підвищення конкурентоспроможності економіки України.

Аналізуючи ситуацію в Україні, можна стверджувати, що негативний стан державного фінансування насамперед пов'язаний з бездіяльністю відповідних органів державної влади щодо розв'язання нагальних проблем промислової інноваційної діяльності, незначним економічним зростанням та відсутністю стабільності. А це призвело до зменшення зацікавленості українською інноваційною діяльністю у сфері промисловості серед вітчизняних вкладників та інвесторів іноземних держав.

Таким чином, можна зробити висновок, що задля побудови ефективної інноваційної економіки, Україна повинна прагнути до стандартів країн Європейського Союзу. Адже, незважаючи на всі нинішні негаразди в європейських країнах, Європа була і залишається взірцем успіху для країн світу, і тому саме імплементація європейського успіху в економіку України є базисною основою євроінтеграції.

Література:

1. Микитюк П. П. Інноваційна діяльність : навч. посіб. / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів. – К. : Центр навч. літ., 2011. 32 с.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
3. Зовнішня політика України // Україна в 2016 році: щорічні оцінки соціально-економічного розвитку: Монографія / За заг. ред. Ю. Г. Рубана. – К.: НІСД, 2017. – С. 554–662.

ФАКТИЧНІ ДОХОДИ ДО БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Васильчук Н. О.

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
відділу проблем міжрегіонального співробітництва,*

*Інститут економіко-правових
досліджень НАН України, Україна*

Стабільність та економічний розвиток держави і регіонів передусім залежить від наповнення бюджету громад. Виходячи з цього ствердження метою роботи є представлення обсягів фактичних доходів до місцевого бюджету на прикладі Черкаської ОТГ та в розрізі України.

За I півріччя 2017 року до загального фонду бюджету Черкаської СОТГ надійшли кошти у сумі – 23 327,2 тис. грн., з яких: трансферти склали – 17607.1 тис. грн. (75%), а власні надходження – 5720.1 тис. грн. (25%) [1]. Трансферти з місцевих та державних бюджетів були розподілені наступним чином (рис. 1.).

Рис. 1. Трансферти Черкаської СОТГ з державних та місцевих бюджетів за I півріччя 2017 року (тис. грн.) [1]

З рисунку видно, що освітня субвенція склала більшу половину надходжень, а саме 54%, що у грошовому виразі склало 9451,9 тис. грн. Базові дотації у грошовому виразі за I півріччя 2017 року склали – 2153,3 тис. грн. (12%), додаткові – 2097,7 тис. грн. (12%), медична субвенція – 3615,7 тис. грн. (20%), інші дотації (ОДА) – 288,5 тис. грн.

Однак про темпи розвитку ОТГ можна судити виходячи винятково із власних надходжень, стан яких представлено на рис. 2., а у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року на рис. 3.

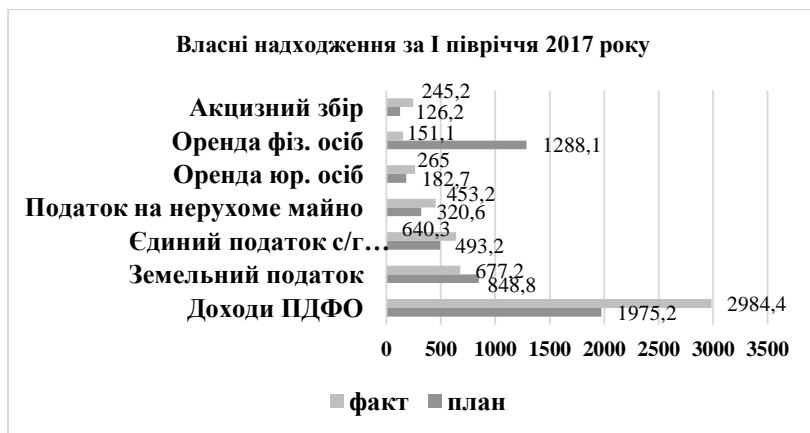

Рис. 2. Власні надходження до бюджету Черкаської СОТГ за I півріччя 2017 року (тис. грн.) [1]

Виходячи з діаграми можна зробити висновок, що найбільшу частину надходжень до бюджету Черкаської ОТГ у структурі загальних власних надходжень складає податок на доходи фізичних осіб, який дорівнює 2984,4 тис. грн. Крім того бачимо, що по таких податках, як земельний та орендна плата з фізичних осіб планові показники в разі перевищують фактичні, що свідчить про допущення помилок керівництвом під час реалізації програм розвитку та потребує більш детальної уваги

для встановлення причин.

Далі проведемо аналіз власних надходжень у порівнянні з 2016 роком (рис. 3.).

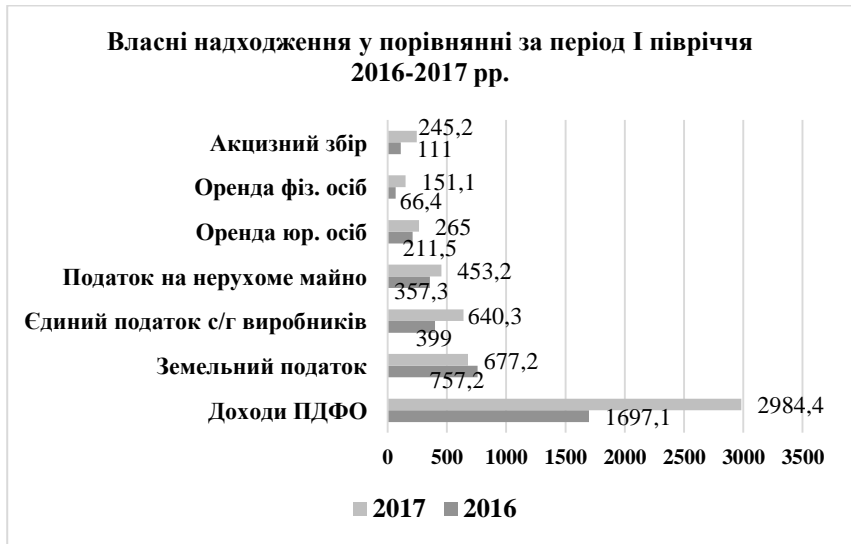

Рис. 3. Власні надходження Черкаської СОТГ у порівнянні за I півріччя 2016-2017 рр. [1]

Виходячи з діаграми можна зробити висновок, що в порівнянні з 2016 роком спостерігається позитивна динаміка власних надходжень майже за всіма видатками. Негативна динаміка тільки по земельному податку (– 80 тис. грн.).

У 2017 році в порівнянні з 2016 роком збільшилися доходи від ПДФО майже вдвічі (+ 1285,7 тис. грн.), акцизний збір (+ 134,2 тис. грн.), оренда фіз. осіб (+ 84,7 тис. грн.), оренда юр. осіб (+ 53,5 тис. грн.), податок на нерухоме майно (+ 95,9 тис. грн.), єдиний податок с/г виробників (+ 241,3 тис. грн.).

Подібна тенденція спостерігається по всіх громадах і по Україні в цілому (рис. 4.).

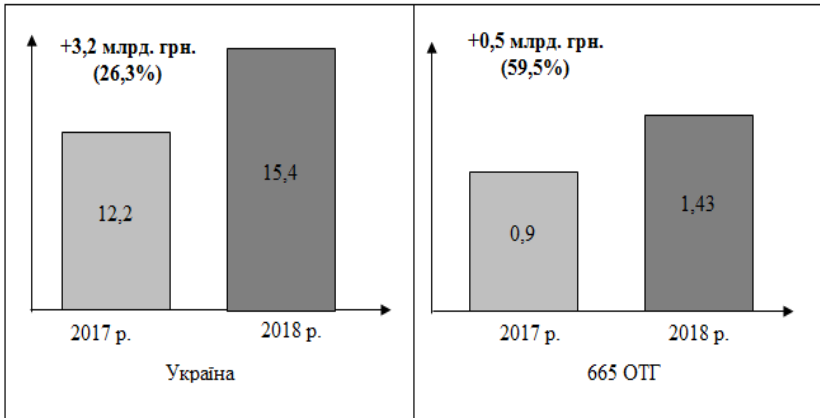

Рис. 4. Виконання власних доходів за січень 2018 р. порівняно до січня 2017 р., (млрд. грн.) (%) [2]

Згідно даних Звіту «Оцінка фінансової спроможності 336 ОТГ за 2017 рік» станом на лютий 2018 року власні доходи на 1-го мешканця Черкаської СОТГ за 2017 рік склали 1 876,4 тис. грн., що дозволило громаді посісти 269 місце в рейтингу серед 366 ОТГ, а капітальні видатки на 1-го мешканця склали – 1721,6 тис. грн. – це 86 місце в рейтингу.

Підводячи підсумок необхідно сказати, що в цілому за індикатором надходжень до місцевих бюджетів в громадах спостерігається позитивна динаміка, що в свою чергу позитивно впливає на розвиток України і її регіонів.

Література:

1. Офіційний сайт Черкаської СОТГ. Електронний ресурс. Паспорт Черкаської територіальної громади Режим доступу: <http://cherkaska.gromada.org.ua/pasport-gromadi-20-57-48-23-02-2016/>
2. Офіційний сайт Децентралізація. Електронний ресурс. Загальна інформація. Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/gromada/165/composition>

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗВОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Євдокімов О. В.

*асистент кафедри туризму і готельного господарства,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова, Україна*

З 2015-го року в Україні триває реформа адміністративно-територіального устрою, метою якої є збільшення ефективності територіального адміністрування шляхом передачі частини повноважень державних керівних органів органам місцевого самоврядування. Однією з основних переваг даної реформи є наближення відповідальних органів та осіб до населення, а отже – прискорення вирішення питань, нагальних для членів територіальних громад. Проте на нинішньому етапі розвитку системи місцевого адміністрування все ще існує чимало проблем, що не дозволяють розкрити весь управлінський потенціал муніципального утворення у повній мірі через погіршення якості взаємодії між суб'єктами місцевого самоврядування. Автор виділяє наступні проблеми організації зворотного зв'язку між членами територіальної громади та органами місцевого самоврядування:

1. Недосконалість нормативно-правової бази, що регулює взаємодію суб'єктів місцевого самоврядування. Однією з основних заporук сумлінного виконання своїх обов'язків кожним із зазначених суб'єктів є нормативно-правова база, що регламентує їх взаємодію. у своєму нинішньому вигляді вона залишає чимало простору для зловживання своїм посадовим становищем органів та посадових осіб місцевого самоврядування, що яскраво демонструється у звіті старшого наукового співробітника Регіонального інституту стратегічних досліджень у м. Львові Валентини Засадко: «Так, Закон України «Про місцеве самоврядування» у п. 1 статті 59 вказує, що рада в межах своїх

повноважень приймає нормативні та інші акти у формі рішень. Пункт 5 статті 59 визначає що рішення ради нормативно-правового характеру набирають чинності з дня їх офіційного оприлюднення, якщо радою не встановлено більш пізній строк введення цих рішень в дію. Але діючий закон жодним чином не регламентує, у які терміни та у який спосіб дані рішення мають бути оприлюднені. Пункт 11 цієї ж статті визначає що акти органів та посадових осіб МС доводяться до відома населення. Та знову жодного визначення, коли та у який спосіб це має бути зроблено» [4].

2. Відсутність довіри між органами місцевого самоврядування та громадою. Як зазначено у п.1 даного переліку, керівні місцеві органи та особи періодично вдаються до спроб зловживання наданими ним повноваженнями, що, у свою чергу, закономірно породжує недовіру до них з боку рядових членів громад. За результатами порівняльної характеристики параметру довіри до влади у вітчизняних та закордонних муніципальних утвореннях, Л. Муркович робить наступний висновок: «рівень довіри громадян щодо чесності діяльності органів влади будь-якого рівня сьогодні є нижчим, ніж в країнах Європейського союзу ... Подібні тенденції зумовлені розчаруванням громадян в професійності та порядності працівників місцевої влади, переконанням в неможливості останніх допомогти у вирішенні нагальних проблем сьогодення» [3].

3. Відсутність ефективного механізму реалізації зворотного зв'язку. Станом на сьогодення, на державному рівні та рівні міст активно реалізуються програми залучення громадян до участі в управлінні країною згідно до їх відповідного конституційного права. Але оскільки належна увага до проблеми соціального та економічного розвитку територіальних громад почала приділятися порівняно нещодавно, інструменти участі населення в муніципальному управлінні не досягли належного рівня розвитку. На думку автора, однією з основних причин такої ситуації є штучно сформована незацікавленість суттєвої частки

населення громад у реалізації свого права на управління: «низький рівень владно-громадської взаємодії на рівні місцевого самоврядування в Україні є спадком радянської командно-адміністративної системи державного управління, яка впроваджувала свою політику, практично не беручи до уваги точку зору громадськості щодо рівня якості державно-управлінських послуг та відповідності рішень місцевих органів влади інтересам, потребам та очікуванням членів територіальної громади» [2]. Із вищезазначеної незацікавленості випливає наступна проблема.

4. Низький рівень громадської свідомості населення. Як зазначає В. Кравченко, «вони (територіальні громади – прим. авт.) ще не стали спільнотами людей, об'єднаних не лише спільним проживанням, а й спільними інтересами та спільною участю у вирішенні питань місцевого значення, спільною відповідальністю за розвиток села, селища, міста, а в суспільній свідомості місцеве самоврядування ще ототожнюється з місцевими органами влади та їхніми посадовими особами» [1].

Однією з основних причин існування всіх вищезазначених проблем є брак інформації та політичної волі у населення, і, на думку автора, в рамках реформи проблемі інформування та активізації населення має бути приділена особлива увага.

Література:

1. Кравченко В. В. Конституційне право України: Навчальний посібник. – 3-тє вид., виправл. та доповн. – К.: Атіка, 2004. 512 с.

2. Левчук, М.Г. Взаємодія органів місцевого самоврядування та громадських об'єднань в умовах децентралізації державно-управлінських послуг [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://academy.gov.ua/ej/ej7/doc_pdf/levchuk.pdf

3. Муркович, Л.И. Направления улучшения взаимодействия членов территориальной общины и местных органов власти в украине [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/v/napravleniya-uluchsheniya-vzaimodeystviya-chlenov-territorialnoy-obschiny-i-mestnyh-organov-vlasti-v-ukraine>

4. Напрями активізації участі громадськості у місцевому самоврядуванні в містах України – Регіональний філіал у м. Львові (В.В. Засадко) № 9, Серія

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Завойських Ю. А.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та підприємництва, Інститут хімічних технологій,
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля,
м. Рубіжне, Україна*

Міжрегіональне співробітництво має винятково важливе значення в економічному розвитку сусідніх територіальних формувань шляхом глибокої інтеграції в головних сферах їх діяльності.

Міжрегіональна співпраця дає можливість більш ефективно використати наявні економічний і ресурсний потенціали, покращити самозабезпечення продукцією, яку виробляють регіони, визначитись з експортною конкурентоспроможною продукцією.

Міжрегіональне співробітництво спрямоване на вирішення конкретних соціально-економічних проблем кожної території.

Фактори, що впливають на міжрегіональне співробітництво, різні за характером, природою впливу, походженням та часом дії.

З метою розробки системи заходів щодо усунення негативних тенденцій у розвитку міжрегіонального співробітництва важливо визначити фактори з тих, які впливають на сам процес. Вчені не конкретизували їх зміст, або ж наповнили групи факторів чинниками які, дещо звучують коло досліджень. Зважаючи на інтеграційні зв'язки, які можуть зароджуватися як

між регіонами різних країн, так і в межах однієї держави, фактори впливу мають різний характер на окремих рівнях розвитку зв'язків.

Фактори впливу на розвиток міжрегіонального співробітництва доцільно поділити на зовнішні та внутрішні. Про зовнішні чинники, що впливають на міжрегіональну діяльність, в цілому можна сказати, що вони впливають на економічну ситуацію в країні (регіоні) та її галузевої особливості; внутрішні фактори, пов'язані з індивідуальними особливостями учасників співпраці.

Деякі вчені групують фактори за потенціалами зростання: природничо-ресурсним, людським, уречевленим, фінансовим, науково-технічним. Це дозволяє оцінити розвиток міжрегіонального співробітництва за показниками. Однак, вада цієї класифікації – не враховується внутрішній економічний стан регіону.

Інші автори групують фактори впливу на соціально-демографічні, природо-ресурсні, економічні, фінансові, інформаційні, політичні, адміністративні, правові.

Слід відзначити, що причинами змін міжрегіонального співробітництва можуть бути процеси самоорганізації, виникнення та підтримки стійкості, інтеграційні процеси, розпад системи різної природи. Вплив даних факторів неоднаковий за своєю природою. Фактори мають різний рівень, ступень дії та носять стійкий, циклічний, стимулюючий, функціональний, керований та часовий характер. Тому при аналізі факторів впливу розвиток міжрегіонального співробітництва слід враховувати особливості іормування систем міжрегіональних зв'язків.

Література:

1. Беленький П. Формування та розвиток системи міжрегіонального та транскордонного співробітництва в Україні / П. Беленький, Н. Мікула / *Регіональна економіка*. 2011. № 3. С. 61-73.

2. Клімович О.М. Вплив факторів на систему міжрегіональних зв'язків / о.М. Клімович // *Матеріали XXX Междунаrod. Науч.-практ. конф. «Новое в*

науке» – Горловка: ФЛП Пантюх Ю.Ф., 2013. С.13-14.

3. Мікула Н.А., Толкованов В.В. Транскордонне співробітництво. – Київ., видавництво «Крамар», 2011. 259 с.

4. Сторонянська Ірина Міжрегіональні інтеграційні процеси в Україні: Тенденції та перспективи розвитку / Ірина Сторонянська. – Львів: ІРД НАН України, 2009. 392 с.

5. Рогозян Ю. С. Методичний підхід до оцінки ефективності міжрегіонального (прикордонного) співробітництва // Ефективна економіка. №3. 2015.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

Зозуляк М. М.

старший викладач кафедри

обліку і оподаткування та маркетингу,

Вибер Е. Ф.

студентка,

Мукачівський державний університет, Україна

Розвиток інноваційної інфраструктури, що забезпечує надання допомоги науковцям, інноваторам та підприємствам на всьому шляху інноваційного процесу (від перетворення ідеї в інновацію до її впровадження на вітчизняних підприємствах) є основою зростання інноваційної активності підприємств та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку. Інноваційна інфраструктура визначає темпи зростання економіки і покращення життя населення. Світовий досвід показує, що в умовах конкуренції кращі позиції займають ті країни, в яких краще розвинена інноваційна інфраструктура. Сучасна ситуація у сфері створення та розвитку інноваційної інфраструктури в Україні характеризується наявністю як позитивних, так і негативних тенденцій, що й зумовлює актуальність вивчення даного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про наявність значної кількості наукових праць та аналітичних і статистичних досліджень щодо функціонування та розвитку вітчизняного ринку інновацій. Зокрема, теоретичні та прикладні аспекти створення та удосконалення інноваційної інфраструктури зустрічаються у працях таких вчених і дослідників, як: Л. Білозір, О. Шуст, Ю. Ульяновченко, М. Макаров, Н. Перепелиця, Л. Білозір, В. Василенко, І. Циглик, С. Кропельницька, О. Мозіль, І. Ткачук, Жежуха В., Ілляшенко С., О. Кузьмін, А. Савчук, Н. Чухрай, Т. Гринько, М. Йохна, А. Гречан та інші. Дискусійними залишаються питання складу інфраструктури інноваційного ринку та державні гарантії щодо його забезпечення. Під інноваційною інфраструктурою розуміється сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих організацій та систем, необхідних і достатніх для ефективного здійснення інноваційної діяльності та реалізації нововведень [1]. Метою створення інфраструктури є забезпечення комплексної інноваційної діяльності та збереження і розвиток науково-технічного потенціалу країни в інтересах суспільства [1]. Складовими інноваційної інфраструктури, за даними вітчизняних наукових джерел, є такі організаційні форми, як інноваційні центри, інкубатори, технопарки, технополіси, консалтингові фірми, навчальні центри та інвестори [1; 3].

У розвинених країнах світу створені та функціонують різні види інноваційної інфраструктури, які враховують національні особливості діяльності у науково-технічній та інноваційній сферах. На сьогодні в світі нараховується близько 400 наукових парків (Бразилія, Індія, Малайзія, країни Східної Європи, Китай) та понад 700 діючих технопарків (Велика Британія – 46 од., Франція – понад 50 од., Швеція – 16 од., Фінляндія – 17 од.). Міжнародний досвід свідчить про підвищення конкурентоспроможності регіонів та виробничих комплексів шляхом реалізації кластерної політики. Зокрема, діють кластери

інноваційної спрямованості на території Франції (77 од.), Данії (29 од.), Австрії (16 од.), Німеччини (15 од.) [3; 5].

На сучасному етапі розвитку України ще немає достатньої державної підтримки діяльності винахідників та науковців, недостатньо реалізується освітній і науковий потенціал вищих навчальних закладів у сфері новітніх технологій [2]. Основні сфери інноваційної діяльності функціонують ізольовано одна від одної та без належної збалансованості в загальній системі. Повільною динамікою показників інноваційної активності характеризуються більшість напрямків вітчизняної економіки. Проте певних результатів все ж таки досягнуто. Так, наприклад, за даними Національного інституту стратегічних досліджень в Україні активно розвиваються та функціонують такі інноваційні структури, зокрема: 151 фонд підтримки підприємництва, 299 бізнесів – центрів, 71 бізнес-інкубатор, 850 кредитних спілок і 170 лізингових центрів, 1240 консультативно – інформаційних установ, Український інститут науково-технічної інформації з регіональними відділеннями [3;5]. Крім того, підприємства, що провадять інноваційну діяльність, користуються послугами консалтингових фірм та небанківських фінансових установ.

Однак діяльність цих структур є недостатньо ефективною через велику кількість інституційних перешкод і структурно – функціональних проблем. Значна кількість організацій, які повинні сприяти науково – технічній або інноваційній діяльності, не забезпечують покладених на них функцій. Не підтримується належним чином діяльність винахідників, раціоналізаторів, науковців, що мають завершені науково – технічні розробки. Не в повному обсязі реалізується освітній та науковий потенціал, насамперед вищих навчальних закладів, не сформовано систему науково – технічної та економічної інформації, а також бази даних з питань технологій і науково – технічних розробок [5]. Основними причинами, що гальмують розвиток вітчизняної промисловості, є низький рівень конкурентоспроможності

вітчизняних виробників, нерозвиненість внутрішнього ринку та його низька платоспроможність, відтік інтелектуального капіталу, застаріла інфраструктура, неефективність трансферу технологій. Аналіз законодавства з питань регулювання діяльності суб'єктів інноваційної інфраструктури свідчить про його недосконалість та фрагментарність, що стримує становлення і розвиток ефективної вітчизняної інноваційної інфраструктури [4]. Поряд із цим урядом країни розроблено та затверджено чимало програм з розвитку та підтримки ринку інновацій [2-5], зокрема: «Державна цільова програма розвитку системи інформаційно – аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки», «Концепція Державної цільової економічної програми розвитку інноваційної інфраструктури на 2017-2021 роки», «Державна програма створення в Україні інноваційної інфраструктури», «Концепція реформування державної політики в інноваційній сфері», «Державна програма підтримки розвитку інноваційних кластерів у промисловості України» та інші.

Таким чином, сучасна наука розглядає таке призначення інноваційної інфраструктури: забезпечення фінансування інноваційних процесів, формування конкурентного середовища в інноваційному секторі економіки, розвиток і підтримка інноваційного підприємництва, мотивація економічних суб'єктів до інновацій, захист прав інтелектуальної власності, індивідуальний підхід до інноваційних фірм та інноваційних проектів промислових підприємств, відтворення інноваційного процесу [1]. Розвиток національної інноваційної інфраструктури повинен передбачати основні цілі та завдання діяльності її об'єктів, форми державної підтримки, джерела та порядок їх надання; розробку систем класифікації та державної акредитації для підтвердження рівня компетентності і відповідності діяльності об'єктів інноваційної інфраструктури заявленим цілям.

Метою створення даної інфраструктури в Україні має бути забезпечення як комплексної інноваційної діяльності, так і збереження та розвиток науково – технічного потенціалу країни в інтересах суспільства, включаючи подолання спаду виробництва, його структурну перебудову, зміни номенклатури виробів, створення нової продукції, нових виробничих процесів тощо.

Література:

1. Економіка й організація інноваційної діяльності: навчальний посібник / І. Циглик, С. Кропельницька, О. Мозіль, І. Ткачук. - К. : ЦУЛ, 2004. 309 с.
2. Концепція Державної цільової економічної програми розвитку інноваційної інфраструктури на 2017-2021 роки – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cg.gov.ua/web_docs/1/2015/10/docs.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2008р. «Про затвердження Державної цільової програми розвитку системи інформаційно – аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки» – [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.ucrf.gov.ua>.
4. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності. – Закон України від 05.12.2012 № 3715-17 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
5. Щодо державної політики підтримки розвитку інноваційних кластерів у промисловості України. – Аналітична записка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.niss.gov.ua/articles/1069/>.

ИНВЕСТИЦИИ КАК ОСНОВА АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКОЙ

Клудач-Алессандри М.

PhDr, доцент,

*Варшавский технологический университет,
Колледж экономики и социальных наук, Польша*

Антонюк Н.

PhD, доцент,

*Ровенский областной институт последипломного
педагогического образования, Украина*

В современной Украине наблюдается напряженная политическая ситуация, а именно распространение коррупции на

всех уровнях и проведение безрезультатных процессов реформирования экономики. Эти факторы, безусловно, сдерживают возможности привлечения инвестиционных ресурсов в необходимом объеме, потому, что создают очень высокие риски для инвесторов. Считаем, что в этих условиях нужно сделать еще очень много, но среди главного – необходимо модернизировать существующую государственную инвестиционную политику, постоянно искать новые источники инвестиционных ресурсов, разработать и предложить привлекательный инвестиционный климат для инвесторов.

Особенностью развития современной украинской экономики является ее затяжной экономический кризис. Известно, что экономический кризис (греч. Krisis – поворотный пункт) — это резкое ухудшение экономического состояния страны, проявляющееся в значительном спаде производства, нарушении производственных связей, наступившем банкротстве предприятий, росте безработицы, и в итоге – в снижении жизненного уровня и благосостояния населения [1]. Мы считаем, что кризис приводит к значительному нарушению равновесия в хозяйственной системе, которая часто сопровождается потерями и разрывом нормальных связей в производстве и рыночных отношениях, что, в общем, ведет к разбалансированию функционирования экономической системы в целом. Исследование причин экономического кризиса на сегодня являются весьма актуальными, так как не зная причин начала кризиса в Украине, невозможно найти пути к его преодолению.

Исследования подтверждают, что в условиях негативных тенденций в экономике, продолжающейся военной агрессии, низкого уровня доверия к системе государственного управления, слабой финансовой дисциплины, коррупции, низкой инвестиционной привлекательности и чрезмерной долговой нагрузки в Украине диагностируется слабая экономическая динамика, что указывает на сохранение «переддефолтных» рисков.

Мы убеждены, что одним из самых действенных методов

преодоления современного экономического кризиса в Украине будет антикризисное управление в части привлечения инвестиционных ресурсов, что в результате приведет к улучшению экономического и социального положения в Украине.

Поскольку государственное регулирование инвестиционной деятельности происходит за счет использования бюджетных средств, то это должно стимулировать направление частных инвестиций в реальный сектор экономики. Проводя планирование и организацию финансово-бюджетной, таможенной, фискальной, амортизационной, кредитной и эмиссионной политики государство определяет ориентиры структурно-инвестиционных изменений.

Макроэкономическая устойчивость стран к внешним кризисам в значительной степени зависит от их способности не допустить потери инвестиционной привлекательности, предотвратить инвестиционный обвал и сокращение инвестиционных ресурсов. К сожалению, Украине не удалось предотвратить инвестиционные потери, а с тем – значимость страны для мировой экономики заметно уменьшилась (экономический рост и изменение доли инвестиций получили отрицательные значения).

Мы считаем, что активное антикризисное управление национальной экономикой будет эффективным, когда одновременно будут расширяться предложения для иностранных инвесторов и уменьшаться их риски, при этом привлекательность рынка, благодаря экономическому росту, повышению благосостояния граждан и увеличению внутреннего спроса будет расти.

Характерными для украинской экономики негативными особенностями, глубинными причинами кризисного состояния и инвестиционной инертности остается: низкая производительность, слабая диверсификация экономики, энергоемкие технологии, низкая конкурентоспособность продукции на мировых рынках, зависимость от монопольных

внешних источников сырья и энергии и т.д. Борьба с кризисными явлениями украинского правительства не привела к необходимым структурным сдвигам в отечественной экономике. Сегодня Украина в очередной раз оказалась на грани экономического выживания.

Мы считаем, что необходимость введения механизма антикризисного управления национальной экономикой, выделяя инвестиционную составляющую, обусловлена тем, что в результате воздействия внешних и внутренних факторов в управлении происходят изменения и вносятся коррективы. Изменения в системе антикризисного управления инвестиционной составляющей национальной экономики могут быть обусловлены постановкой новых управленческих задач, исследованием новых информационно-коммуникационных связей привлеченных систем.

Мы предлагаем охватить новые элементы и средства антикризисного управления для повышения эффективности ожидаемых результатов. На макро– и мезоуровне сюда следует отнести: средства усиления функций и роли региональных бюджетов в обеспечении безубыточного функционирования предприятий с инвестициями, их технического обновления и реконструкции, создания равных условий для всех потенциальных инвесторов, средства финансовой, информационной, методичной поддержки предприятий-инвесторов. Особое внимание в ходе разработки антикризисной инвестиционной политики следует уделять инновационному инвестированию в развитие новых производств и сфер бизнеса [2].

Отдельные элементы антикризисного управления инвестиционной составляющей национальной экономики реализуются в действиях органов государственного управления, действующие в подсистемах антикризисного управления отдельными отраслями народного хозяйства на уровне региона (административное, антикризисное управление, индикативное

планирование, финансово-бюджетное регулирование, тарифное регулирование, структурно-инвестиционная политика, управление инвестиционно-инновационной деятельностью, поддержка маркетинговой и ценовой политики при антикризисном управлении инвестиционной составляющей национальной экономики).

Впрочем, несмотря на значительные трудности, страна сохраняет потенциал для восстановления. Перед Украиной, на ближайшую перспективу, правительством определены следующие такие стратегии: обеспечение устойчивого развития государства, проведение структурных реформ, обеспечения гарантий безопасности государства, бизнеса и граждан, защищенности инвестиций и частной собственности, которые будут реализованы в рамках реформ и программ развития государства.

Литература:

1. Википедия [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://unctad.org/en/Pages/Publications/> [https://uk.wikipedia.org/wiki/Економічна криза](https://uk.wikipedia.org/wiki/Економічна_криза)
2. Касап Н. Г. Инвестиционная антикризисная деятельность предприятия [Электронный ресурс] / Н. Г. Касап. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2009/Economics/44010.doc.htm.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ОПОДАТКУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Копцева А. Е.

магістрант,

*Центральноукраїнський національний
технічний університет, Україна*

Банківська система відіграє важливу роль у розвитку економіки України, наповненні державного бюджету, стимулюванні виробничо-господарської діяльності, оновленні матеріально-

технічної бази та активізації інноваційно-інвестиційних процесів. В зв'язку з цим необхідна така система оподаткування банків, яка б стимулювала їх діяльність у напрямі збільшення вкладень капіталу в реальний сектор економіки, допомогла б підвищити рівень їх доходів і, відповідно, їх оподатковуваний прибуток, що дозволить суттєво збільшити надходження податкових платежів до державного бюджету. Запровадження ефективної системи податкового регулювання банківської діяльності має дуже важливе значення як для розвитку банківництва, так і усієї національної економіки з двох головних причин: поки що недостатньою науковою розробкою та обґрунтуванням податкового механізму регулювання банківської діяльності і зростаючою роллю комерційних банківських установ у ринковому реформуванні та розвитку економіки.

Проблема оподаткування банків є вагомою і з огляду на те, що податкову політику у банківництві України здійснює не НБУ, а державна податкова служба, що створює певні проблеми гармонізації монетарної і фіскальної політики. Хоча формально з погляду ведення підприємницької діяльності банківська установа особливо не відрізняється від будь-якого суб'єкта підприємництва, проте вона має одну дуже істотну особливість — саме на банки покладена головна функція здійснення грошово-кредитної політики держави. Іншими словами банківська установа — це «фабрика грошей». Від умов, у т. ч і податкових, у яких працює ця «фабрика», прямо залежить стан фінансової системи держави. Ефективна система оподаткування буде стимулювати стабільний поступальний розвиток економіки, неефективна система цілком може призвести до її колапсу.

Серед вітчизняних фахівців є два діаметрально протилежні погляди на оподаткування банків. Згідно з першим банки повинні оподатковуватись загалом за вищою ставкою, ніж інші суб'єкти підприємництва. Мотивується це твердженням, що банківська

діяльність є фінансовим посередництвом без створення видимих матеріальних благ, а, отже, вона приносить надприбуток. Окрім цього, до деякої міри комерційні банки володіють законодавчо закріпленою монополією у фінансовій сфері. Другий підхід трактує банки як генератор фінансової активності і оптимізатор фінансових потоків держави — якщо чинити перешкоди у його діяльності, уся господарська діяльність буде приречена на стагнацію і занепад. На наш погляд, істина знаходиться посередині – система оподаткування повинна бути такою, щоб працювали кращі сторони обох підходів. Були сподівання, що цьому сприятиме прийняття нового Податкового кодексу. Однак виявилось, що цей основоположний податковий документ визначив або змінив лише другорядні деталі банківського оподаткування, залишивши відкритим принципове питання врівноваження податкових норм зазначених вище підходів. За словами самих банкірів, на сьогодні залишаються невирішеними багато питань оподаткування банківських операцій і, що найгірше, серед них ключові, такі, наприклад, як податкова база основного податкового навантаження, зокрема податку на прибуток. Податок на прибуток займає особливе місце в податковому регулюванні банківської діяльності. Він має найбільшу питому вагу у величині податкових платежів, що здійснюють банки, і є другим за значущістю податком, який формує бюджет. Відповідно до ст. 133 розділу III Податкового кодексу комерційні банки є платниками податку на прибуток нарівні з іншими підприємствами та організаціями України. Ставка податку на прибуток банків не відрізняється від ставки податку на прибуток підприємств і з 1 квітня 2011 року становить 18%. Але, на відміну від підприємств, банки згідно з нормативами НБУ повинні резервувати вагому частину коштів для дотримання ліквідності і покриття можливих збитків. Таким чином, банки, які сформували свої резерви для покриття ризиків, залучивши до того ж капітал інвесторів, повинні сплатити додатковий

податок, адже резерви як непрацюючий капітал дають збитки, а збитки зменшують прибуток. У такому випадку неважко передбачити дії інвестора — він буде скорочувати інвестиції у банківський сектор. І у банківській сфері це спостерігається на практиці – банки отримали 24,4 млрд. грн. збитків у 2017 році під час кризи ліквідності через вилучення капіталів і система продовжує давати збитки в цілому. З точки зору банківського сектора ця податкова проблема розхитує інвестиційний ринок, знижуючи привабливість банківських установ з усіма негативними наслідками в цілому для економіки України. До того ж існують ще інші спірні питання оподаткування вітчизняних банків. У зв'язку з невирішеними проблемами оподаткування вітчизняних банків, я також враховуючи важке фінансове становище, у якому сьогодні опинилась банківська система Єврозони, відзначимо особливості сучасної практики оподаткування банків у країнах ЄС. По-перше, це низька питома вага податків, що сплачуються банками, у загальній сумі податкових надходжень. По-друге, застосування єдиної ставки податку на прибуток для корпорацій і банків. По-третє, широке застосування податкових знижок на суму амортизаційних відрахувань при створенні резервних фондів для покриття збитків і по-четверте, звільнення від оподаткування непрямыми податками фінансових операцій. Зазначимо також, що вирішується питання про впровадження додаткових податків з банків, але це стане можливим лише на основі майбутньої міжнародної банківської угоди, яку називають «Базель-III», оскільки регулювання розміру капіталу та ліквідності банків набагато ефективніші, ніж оподаткування фінансових операцій. Безумовно, фінансовий сектор повинен здійснити свій внесок у подолання наслідків фінансової кризи, але для цього необхідно не тільки обговорювати переваги і можливі недоліки нових податкових інструментів, а й переглянути умови і процедуру оголошення банкрутства банками і фінансовими компаніями.

Це дозволить в майбутньому уникати дефолтів і, як наслідок, зменшити навантаження інших платників податків.

Література:

- 1.Бадида М. Податок на прибуток: проблеми законодавства// Вісник податкової служби України, 2009, №17, с. 8-13.
- 2.Березіна О.В. Економіка підприємства / О.В. Березіна, Л.М. Березіна, Н.В. Бутенко.-Київ: „Знання”, 2009. с. 226-234.
- 3.Бондар Н.М. Економіка підприємства : навчальний посібник / Бондар Н.М. – К. :А.С.К. 2004. 400 с.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Лощина Л.В.

*к.е.н., доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка, Україна*

Сунчіца Д. М.

*доктор філологічних наук, професор, декан педагогічного
факультету м. Вранє Університету м. Ніш, Сербія*

Сучасна Україна знаходиться в процесі здобуття реальної незалежності держави, розбудови демократії, з власними державними атрибутами, кордонами, економікою і певним місцем в Європейському Союзі. Останнім часом Україна перебуває у системному кризовому стані, який проявляється в різних сферах: економічній, соціальній, політичній, правовій. Основною проблемою для України у боротьбі з наслідками системної кризи є заміщення державного регулювання корпоративним управлінням. Сьогодні, коли Україна намагається асоціюватися до спільноти європейських країн та врахувати виклики глобалізаційних процесів, одним з пріоритетних напрямків є вдосконалення механізмів державного регулювання за рахунок досягнення прозорості функціонування економічної

системи, розробки власної стратегії виходу з кризи.

Поняття “криза” найтісніше пов’язано з поняттям “ризик”, яке тією чи іншою мірою впливає на методологію розроблення будь-якого управлінського рішення тенденцій. Кризи класифікують шляхом розподілу і групування за сутнісно-характерними ідентифікаційними ознаками різних можливих кризових станів соціально-економічної системи, що здійснюється з метою узагальнення інструментарію їх аналізу, прогнозування та визначення антикризових заходів.

Серед економічних криз виділяють фінансові – кризи грошового вираження економічних процесів (наприклад, фінансово-грошових можливостей певної системи). Економічна криза може стимулювати виникнення соціальної кризи.

Складовими елементами політичних криз є втрата репутабельності й авторитету апарату управління, розкол у партіях. Ідеологічна криза має своїм проявом нищення принципів, підвалин моральності, зростання злочинності, неможливість реалізації різних інтересів певних соціальних груп та класів тощо. Політичні кризи, зазвичай, торкаються всіх сторін розвитку суспільства і з часом трансформуються в кризи економічні.

Термін “системна криза” все частіше вживається в науковій літературі, проте якого-небудь певного тлумачення його ще немає. Більшість авторів схиляються до думки, що це криза в кожній зі сфер організації суспільства: політичній, економічній, духовній (культурній), соціальній тощо.

Системна криза являє собою динамічний процес трансформаційних змін базисних компонентів відповідної системи, наслідком якого є перехід з однієї історично зумовленої конфігурації в іншу або припинення її існування в даній системній якості.

Характерною рисою системної кризи в Україні є комплексність чинників, що, поступово нагромаджуючись,

зрештою, призвели до різкого загострення суперечностей. Кризові явища посилювалися під впливом, насамперед, суспільно-політичних та морально-етичними чинників: Україна не створила базового господарського комплексу внутрішнього соціально-економічного розвитку. Структура української економіки переважно визначається не внутрішніми потребами економічного зростання, а зовнішнім попитом сировинного характеру (відношення експорту продукції з низькою доданою вартістю до ВВП коливається в Україні близько 50 %). Систематичний характер має криза державних фінансів, зниження темпів економічного зростання, криза банківської системи й зародків фондового ринку, зростання безробіття і інфляції, спад виробництва. По суті, ситуація характеризується як системна криза, яка розвивається в умовах стагфляції. Не можна ігнорувати впливу на сучасну системну кризу і глобалізаційних процесів.

Як виявилось, глобалізація стала формою політико-ідеологічного та міжнародно-правового оформлення нової світової цілісності на користь більш розвинених країн. Глобалізація проявилася у посиленні впливу на державне управління наднаціональних установ; зростанні ролі та значення транснаціональних корпорацій у міжнародних господарських процесах; віртуалізації економіки; зростанні ролі світової торгівлі та інвестицій; диверсифікації світових фінансових ринків та ринків робочої сили (у т. ч. й нелегальної трудової міграції); загостренні глобальної конкуренції.

Глобалізаційні процеси слід досліджувати за такими основними показниками: заміщення державного управління корпоративним; посилення взаємозалежності національних економік та єдності світового господарства; прискорення процесів відкритості національних ринків; поглиблення міжнародного розподілу й кооперації праці.

Подолання системної кризи в Україні має починатися з

протидії, насамперед, економічній кризі, шляхом залучення та концентрації значного обсягу інвестицій, які буде спрямовано на пріоритетні напрями розвитку. Разом з цим, слід зауважити, що існуючі механізми державного регулювання економічного розвитку не працюють: банківська система не кредитує реальну економіку через високі ризики; український фондовий ринок майже не працює; в державному бюджеті немає коштів на розвиток; не існує системи підтримки експорту; не працює система підтримки інноваційного сектору економіки; не існує і не створюється умов для виникнення високотехнологічних кластерів. В результаті прями інвестиції в українську економіку різко впали, структурні проблеми поглиблюються, а проблема зношеності основних фондів продовжує загострюватись.

Недосконалість методів державного регулювання економіки, відсутність в Україні стратегії управління, адекватної умовам четвертої промислової революції, привело до того, що країна зберігає атрибути сировинного придатка світової економіки. Спроби створити стратегію промислової політики у цифрову еру виглядають досить слабкими, старі методи державного регулювання також не спрацьовують.

Враховуючи вищезазначене, подальше вдосконалення державного регулювання економіки на основі розробки стратегії управління системною кризою буде сприяти вирішенню таких завдань: зміни структури українського експорту на користь створення доданої вартості завдяки фінансуванню програм розвитку або модернізації реального сектора економіки; створення умов для виникнення внутрішнього українського приватного інвестора економіки за рахунок залучення вільних коштів виробників та кредитів банку реконструкції та розвитку; диверсифікації структури запозичень в реальний сектор економіки з акцентом на внутрішній український фінансовий ринок; акумуляції за накопичувальними довгостроковими програмами пенсійного забезпечення коштів працюючого

населення з метою їх спрямування на фінансування інноваційних проєктів; розробці інструментів вправдження інновацій, а саме: краудсорсингових платформ для залучення інвестицій у стартапи, електронних майданчиків для торгівлі інноваційними технологіями і сервісами.

Література:

1. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.О.Василенко. – Київ: ЦУЛ, 2003. 504 с.
2. Гриценко А. Системна криза як наслідок базової деструкції економіки України і шляхи її подолання / А.Гриценко // Вісник НБУ. 2014. № 5. С. 8–12.
3. Кіслов Д. Системність криз та кризи управлінських систем/Д. Кіслов // Вісник Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2013. № 5. С. 23–29.
4. Коваленко М. М. Держава та банківський сектор: реалістична організація взаємодії: монографія / М.М. Коваленко. – Харків: Tim Publishing Group, 2015. 332с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Мартиненко М. О.

*старший викладач кафедри менеджменту,
Державний університет телекомунікацій, Україна*

Україна переживає складні та непередбачувані випробування – подолання масштабного військового конфлікту в Донбасі, відновлення економіки і довіри суспільства до влади, демократичне оновлення, невід’ємними елементами якого є законність, дотримання гарантованих Конституцією України базових прав і свобод людини і громадянина, боротьба з корупцією, забезпечення соціальної справедливості.

Вирішити ці проблеми і нівелювати наслідки численних ризиків можна тільки шляхом планомірного проведення економічних реформ, які одночасно повинні бути рішучими і масштабними, а також ретельно продуманими і досяжними в

реальних умовах.

Сьогодні вже очевидно, що Україна не зможе забезпечити стійке економічне зростання без реструктуризації своєї економіки, спрямованої на розвиток економічної активності в нових (нетрадиційних) видах діяльності, там, де до цього часу "не спрацьовував" ринок, безгалузевої диверсифікації, що стимулюється експортом, без інвестицій в модернізацію виробництва та інфраструктури. Досвід розвинених країн свідчить, що інновації є найефективнішим каталізатором поживлення економіки, вони всебічно сприяють економічній реструктуризації і зростання продуктивності, а отже, є одним з головних джерел економічного зростання.

Інноваційна економіка в цілому – це

– економіка, яка здатна ефективно використовувати будь-які корисні для суспільства інновації (патенти, ліцензії, ноу-хау, запозичені і власні нові технології і т.д.);

– загальна інфраструктура в державі, яка сприяє реалізації ідей вчених на практиці і втілення їх в інноваційних продуктах;

– економіка, здатна накопичувати, примножувати позитивний творчий людський капітал і перешкоджати накопиченню негативної, руйнівної його складової;

– економіка знань і високоякісного людського капіталу.[1]

В якості найважливішої складової частини вона включає венчурний науково-технічний бізнес – найризикованіший по реалізації наукових відкриттів, винаходів, великих технологічних інновацій.

У сучасній розвиненій економіці інноваційна діяльність охоплює більше половини всіх підприємств. Тобто вона охоплює всі види економічної діяльності. Конкуренція стимулює підприємців і менеджмент створювати нову інноваційну продукцію, щоб утримувати і розширювати свою нішу на ринку, збільшувати прибуток.

Головну роль у впливі на інноваційну діяльність відіграє

держава. Якщо подивитися на історію розвитку нетрадиційних галузей у світі, можна побачити, що такий розвиток майже ніколи не відбувався без державного фінансування науки, системи економічного стимулювання підприємств до втілення розробок, підтримки підприємницької діяльності, заохочення іноземних інвестицій.

Разом з тим, розглядаючи інноваційну діяльність, необхідно враховувати, що це особливий вид підприємницької діяльності, за своєю природою є складним непередбачуваним, витратним за часом, найчастіше дорогим і завжди ризикованим процесом. Він потребує додаткових інтелектуальних і фінансових витрат, тривалого співробітництва між різними суб'єктами які доповнюють один одного функціями і можливостями. Жодне підприємство на сьогоднішній день не володіє всіма навичками і ресурсами, необхідними в рамках інноваційного процесу. Їм доводиться співпрацювати не тільки між собою, а й з постачальниками і споживачами, науково-дослідними установами, фінансово-кредитними інститутами. Політика держави повинна бути спрямована на підтримку подібної співпраці і створення економічних стимулів для розвитку інноваційного бізнесу [2].

Очевидно, що в таких умовах Україна не в змозі конкурувати з країнами-лідерами інноваційного розвитку, оскільки навіть якщо винахід світового рівня і буде отримано, довести його до стадії впровадження у виробництво і вивести на глобальні ринки навряд чи вдасться через відсутність відповідних механізмів державного сприяння та розгалуженої інфраструктури підтримки інновацій [4].

У країнах, що розвиваються, таких як Україна, на особливу увагу заслуговує ключова проблема, що стоїть перед національною економікою: несформований з боку промисловості попит на інновації, слабкі ринкові стимули для розвитку наукоємного виробництва. На таку ситуацію

впливають політика, умови ведення бізнесу, макроекономічне середовище. Однак на відміну від цих факторів впровадження інновацій перебуває в руках власників та менеджерів бізнесу. Тим більше, що попри кризу в Україні є ефективні інструменти впровадження технологічних новинок. Таким чином, бізнес, котрий вирішив впроваджувати інновації, повинен визначитися, які складові роботи йому доцільно модернізувати і якою мірою, а після цього підібрати для себе технології, що найбільше йому підходять.

Принципи відкритих інновацій та дизайн-мислення дозволяють об'єднувати людей з різних сфер компетенції, охоплюючи стратегію бізнесу і технології.

Невеликі оптимізовані компанії можуть використовувати ці підходи частіше, а великі підприємства втрачають такі можливості. Малі підприємства також частіше працюють з ученими і науковими установами, а переважна більшість проривних інновацій підживлюється технологічними компаніями.

Для впровадження інновацій зовні найбільше значення мають технологічні партнери, а з внутрішнього боку — власні співробітники. Однак щоб стати драйверами інновацій, співробітникам необхідні інноваційна поведінка і культура, свіже мислення та інноваційне лідерство топ-менеджерів.

Щоб врахувати всі аспекти і тонкощі на шляху впровадження інновацій, бізнесу найчастіше необхідна допомога з боку зовнішніх експертів [3].

Різноманітність інструментів впровадження інновацій на українському ринку дозволяє компаніям вибрати механізм, який відповідає обсягу ресурсів, внутрішнім корпоративним особливостям та управлінським уподобанням.

На щастя, в Україні у різних секторах економіки з'являються компанії, які не шукають причин, чому інновації неможливі, не звинувачують державу або конкурентів, а всупереч середовищу будують власне майбутнє.

Література:

1. Балова Н. А. Інноваційні методи підвищення якості функціонування підприємств міського господарства. М.: Стандартиформ, 2011
2. Сергеев В. А., Кіпчарская Є. В., Піднімати Д. К. Основи інноваційного проектування: навч. посібник. Ульяновськ, 2010.
3. <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/08/16/628080/>
4. <https://ru.tsn.ua/groshi/ekonomika-ukrainy-opustilas-v-globalnom-reytinge-innovaciy-bloomberg-infografika-786379.html>

ЕКОНОМІКА СПІЛЬНОЇ УЧАСТІ ЯК ФОРМА СПІЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ

Небога Т. В.

викладач кафедри економічної теорії,

Одеська національна академія

зв'язку ім. О.С. Попова, Україна

Економіка спільної участі (англ. sharing economy), або шерінгова економіка – явище не нове в сучасному глобалізованому світовому просторі. Така економіка являє собою складну систему соціальних та економічних відносин з приводу використання тимчасово вільних, або надлишкових ресурсів шляхом продажу, оренди або обміну з метою отримання матеріальної вигоди.

У 2010 році журнал «Time» назвав економіку спільної участі однією з 10 ідей, які змінять світ. А аналітики Pricewaterhouse Coopers, які у 2013 році підготували доповідь для Європейської комісії, економіку спільної участі визначили як середовище, яке об'єднує «компанії, які застосовують бізнес-моделі, базовані на наданні доступу до чогось на ринках, які функціонують за принципом реєг-to-реєг». Модель «реєг-to-реєг» (англ. peer-to-peer, P2P — рівний до рівного) забезпечує учасникам-споживачам на ринкових умовах отримувати право

тимчасового використання (доступ) до ресурсу, який належить іншим учасникам (їх аналітики також відносять до споживачів), сама ж компанія виконує функцію посередника, який зводить вказаних суб'єктів разом [1].

Економіка спільної участі дозволяє розв'язати протиріччя між обмеженістю ресурсів (активів) з одного боку, та наявністю сучасних технологічних нововведень, які активно генеруються та впроваджуються на ринку – з іншого. Тобто, модель «peer-to-peer», яка лежить в основі функціонування економіки спільної участі, може бути реалізована лише через використання інформаційно-комунікаційних технологій. Прикладами таких бізнес-моделей є Kickstarter (краудфандингова платформа – фонд колективних інвестицій), Uber Technologies Inc. (онлайн-сервіс з пошуку таксі), BlaBlaCar (найбільший онлайн-сервіс з пошуку попутників), eBay Inc. (компанія, яка надає послуги інтернет-аукціону та інтернет-магазину), Rekrutloop (рекрутерський сервіс, який об'єднує роботодавців), та інші компанії, які охоплюють різні сфери, але їх діяльність базується на використанні інтернет-платформ та мобільних додатків.

На думку Рейчел Ботсман, автора книги «Наступ епохи спільного споживання», появу та розвиток економіки спільної участі обумовили наступні чотири фактори:

- наявність пірінгових (заснованих на рівноправності учасників) соціальних мереж та технологій, які змінюють поведінку населення;

- світова економічна криза 2008 року (саме після 2008 року було створено більшість відомих компаній економіки спільної участі);

- екологічні проблем;

- відродження довіри між людьми та намагання допомогти ближньому [2].

Разом з тим, ідея надання в користування тимчасово вільних ресурсів або активів не являється новою. В епоху

зародження ринкових відносин така форма економічних відносин існувала у вигляді ренти, оренди чи найманої праці. Хоча економіка називається економікою спільної участі, характерні риси капіталістичних відносин залишаються – це приватна власність та наймана праця. Тобто, незважаючи на те, що ресурсами може скористуватися будь-який член суспільства, ці ресурси не виступають колективною формою власності. Таке надання ресурсів відбувається на тимчасовій основі, зі збереженням прав приватної власності та ринкових умов обміну. Відмінність лише у тому, що обмін товарами (послугами), приймає вигляд надання доступу до ресурсів та здійснюється опосередковано через використання інтернет-платформ, або додатків на смартфонах.

Економіка спільної участі дозволяє суспільству отримати істотні переваги, серед яких головні – ефективне використання ресурсів та активів; створення системи гнучкого працевлаштування, у тому числі дистанційного; надання нових видів послуг та активізація розширення пропозиції. Така економіка приносить для суспільства значний позитивний зовнішній ефект у вигляді посилення процесу глобалізації, поширення використання Інтернету, що проявляється у розвитку обміну ресурсами та активами, на основі спільного їх споживання. Крім того, позитивні тенденції будуть в подальшому проявлятися через комплекс заходів, направлених на захист довкілля та ефективне використання природних ресурсів.

Література:

1. The Sharing Economy: Accessibility Based Business Models for Peer-to-Peer Markets. European Commission, проект “Business Innovation Observatory”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/commission/index_en> (дата звернення: 20.04.2018).
2. Rachel Botsman. What’s Mine Is Yours: Rise Of Collaborative Consumption / Rachel Botsman, Roo Rogers . – Harper Collins, 14 сент. 2010 г. – с. 304.

ДОСВІД РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОСИСТЕМ ІСПАНІЇ: МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Нікітін Ю. О.

*д.т.н., зав. сектором інновацій та трансферу технологій,
Інститут надтвердих матеріалів ім. В.М. Бакуля НАН України*

Мельник М. В.

*м.н.с., сектору інновацій та трансферу технологій,
Інститут надтвердих матеріалів ім. В.М. Бакуля НАН України*

Кульчицький О. І.

аспірант,

*Державний університет
інфраструктури та технологій, Україна*

Представлено аналіз досвіду розвитку ефективних інноваційних екосистем Іспанії, застосування якого в Україні може пришвидшити виконання економічних вимог набуття України членства в Європейському Союзі.

Концептуально інноваційна екосистема базується на економіці знань, яка керує дослідженнями та комерційній економіці, що управляє ринком. [1].

Перехід від економіки знань до комерційної економіки вимагає поєднання зусиль значної кількості учасників та ресурсів, необхідних для створення та впровадження інновацій (вчені-дослідники, наукові організації, університети, підприємці, інвестори, підприємства, державні органи влади) [2].

Кожна інноваційна екосистема має свій індивідуальний характер (простір, потенціал, можливості, виклики), довгострокове бачення та піонерів, які розвивають шляхи використання потенціалу, та направлена на створення і впровадження як можна більшої кількості інновацій і забезпечення плавного переходу від розробки до впровадження інновацій із збільшенням кількості та якості інноваційних проєктів.

Кожна із європейських країн буде власну інноваційну екосистему, що орієнтується на розвитку регіонів, міст, районів. Стимулювання розвитку екосистем відбувається за рахунок як власних державних, так і європейських/транскордонних ресурсів.

Досвід Іспанії переконливо показує шляхи формування та розвитку ефективних інноваційних екосистем за останні десять років за допомогою поступового збільшення фінансування розвитку науки в академічному та бізнес-середовищах.

Збільшення фінансування іспанської науки за 2007-2009рр. підвищило інтенсивність наукових досліджень та впровадження наукових розробок з щорічним середнім ростом 4,3%. Послідує збільшення бюджету НДДКР: на 4,12% в 2010р.,; на 7,38 % в 2011р. та на 25,57% в 2012р. призвело до збільшення зайнятості населення у R&D дослідженнях у 2 рази в області середніх і високих технологій, що склало 4,78% від загального числа активного населення Іспанії (6,95% у провідних країнах ЄС) та створило умови прийняття нового закону про науку, що зміцнив систему управління, спростив конкурсне фінансування національних досліджень, стимулював мобільність дослідників між державним і приватним секторами [3].

У 2012 році, в рамках процесу «Європа-2020», уряд Іспанії включив в Національну програму реформ стимулювання підприємств малого та середнього бізнесу (МСП), які впроваджують інновації, підвищення зайнятості молоді, що збільшило чисельність МСП, які впроваджують інновації до 24,6% від загального числа компаній (42,45% провідні країни ЄС), що привело до прискорення розвитку всіх секторів економіки [4].

Ефективне застосування Європейських рамкових програм підвищило інтенсивність наукових досліджень щодо створення та впровадження інновацій у всіх секторах промисловості Іспанії. Так, наприклад, у 7-й рамковій програмі ЄС, 2007-2013 рр. було

подано 10591 проектних пропозицій, 2013 проектів Іспанії отримало фінансування. У програмі «SME Instrument» «Горизонт 2020» було подано 7535 проектних пропозицій, із них 664 проектів отримало фінансування на протязі 2014-2017 рр. [5].

Підвищення інтенсивності наукових досліджень та збільшення кількості та якості проектів щодо створення та впровадження інновацій у всіх секторах промисловості забезпечило стабільні темпи росту економіки: 3,3% (2016р.), 3,1% (2017р.). У 2017-му обсяг ВВП досяг майже € 1,164 трлн., рівень зайнятості підвищився на 2,9 %, експорт зріс на 5%, а імпорт – на 4,7 %.

Застосування досвіду формування ефективних інноваційних екосистем країн Європейського Союзу в Україні є важливою умовою виконання економічних вимог Копенгагенських критеріїв, щодо досягнення Україною відповідного рівня економічного розвитку для набуття членства в ЄС [6].

Але коли загальний показник фінансування інтенсивності досліджень та розробок у Іспанії становив 1,34 % ВВП у 2011р. [3], то в Україні загальне фінансування наукової і науково-технічної діяльності за рахунок бюджетних коштів досягло історичних мінімумів: у 2016р. – близько 0,16% ВВП та у 2017р. 0,18 % ВВП.

Аналіз розвитку інноваційних екосистем Іспанії показав, як за рахунок збільшення фінансування науки, підвищення інтенсивності наукових досліджень було досягнуто збільшення кількості науковців у бізнесі, збільшення чисельності МСП, які впроваджують інновації, збільшення кількості та якості впровадження інноваційних проектів, що прискорило розвиток всіх секторів економіки Іспанії. Важливою умовою формування та розвитку ефективної інноваційної екосистеми є збільшення інтенсивності та результативності інноваційного процесу, створення та впровадження більшої кількості інновацій у промисловості.

Література:

1.Meirion Thomas. Innovation ecosystems as drivers of regional innovation – validating the ecosystem. Режим доступу – <http://www.know-hub.eu/knowledge-base/videos/innovation-ecosystems-as-drivers-of-regional-innovation-validating-the-ecosystem.html#author>

2.Framework for an Innovation Ecosystem Aimed at Solving Problems. CRDS. – Center for Research and Development Strategy. Japan Science and Technology Agency. – CRDS-FY2010-SP-10.-36p. – Режим доступу – <http://www.jst.go.jp/crds/pdf/2010/SP/CRDS-FY2010-SP-10.pdf>

3. Spanish strategy for Science and Technology and Innovation 2013-2020– Режим доступу – http://www.idi.mineco.gob.es/stfls/MICINN/Investigacion/FICHEROS/Spanish_Strategy_Science_Technology.pdf

4. Research and Innovation performance in the EU.-2014. – Режим доступу – http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/state-of-the-union/2014/iuc_progress_report_2014.pdf.

5. Eurostat. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/science-technology-innovation/data/database>

6. Аналітична доповідь до щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017р.». – Національний інститут стратегічних досліджень. – Київ.-2017р.– Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2316>.

ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Носкова С. А.

кандидат економічних наук, зав. кафедри економіки та підприємництва, Інститут хімічних технологій, Східноукраїнський національний університет ім. В.Даля, м. Рубіжне, Україна

Сучасний стан економіки України потребує пошуку нових механізмів соціально-економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності окремих регіонів, активізації інвестиційної діяльності, удосконалення регіональної інвестиційно-інноваційної інфраструктури. Одним з таких механізмів є створення індустріальних парків.

Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року створення регіональної мережі індустріальних парків і надання державної підтримки суб'єктам, які створюють такі парки, визначено одним із пріоритетних напрямів розвитку регіонів [1].

В Україні процес створення індустріальних парків було започатковано з прийняттям у 2006 році Концепції створення індустріальних (промислових) парків в Україні [2]. Відповідно до Концепції передбачалось створення необхідної нормативно-правової бази, з 2008 мала розпочатися реалізація пілотних проектів індустріальних (промислових) парків в АР Крим, Київській, Львівській, Одеській та Харківській областях, однак ці завдання не були реалізовані вчасно і в повному обсязі.

Новим поштовхом до активізації роботи зі створення індустріальних парків стало прийняття у 2012-2013 роках низки законодавчих і нормативних документів, що створили необхідне правове поле для застосування цього організаційно-економічного механізму. Зокрема, був прийнятий Закон України «Про індустріальні парки» [3] та низка нормативних актів для реалізації його положень.

Згідно з законом України «Про індустріальні парки» індустріальний (промисловий) парк – це визначена ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій на умовах, визначених цим Законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку [3].

Для стимулювання розвитку індустріальних парків передбачено державну підтримку у вигляді: пільгових умов оподаткування; звільнення керуючих компаній та учасників

індустріального парку від пайової участі в розвитку інфраструктури населеного пункту; надання керуючим компаніям та ініціаторам створення – суб'єктам господарювання безвідсоткових кредитів, цільового фінансування на безповоротній основі для облаштування індустріальних парків; звільнення керуючих компаній та учасників індустріального парків від сплати ввізного мита та ПДВ на імпортоване обладнання, устаткування та комплектуючі; надання території та інфраструктури (вода, електроенергія, газ, каналізація) за рахунок місцевих та державного бюджетів.

Станом на 18.04.2018 року до державного Реєстру індустріальних парків України внесено 37 парків. З них 31 парк – з 2014 року: в 2014 році було створено та зареєстровано 12 індустріальних парків, в 2016 році – 3 парки; 2017 році – 13 парків, в 2018 році – 3 парки. З них 58% – комунальна власність; 29% – приватна; 6% – державна та 6% – змішана [4]. В Україні також функціонує 8 індустріальних парків не внесених до державного Реєстру індустріальних парків [4].

Створення індустріального парку планується і на Луганщині. Так 16.01.2018 року Рубіжанська міська рада прийняла рішення створити індустріальний парк «Рубіндастрі» [5], а координація проекту по створенню Індустріального парку на території Рубіжного площею 32,0 Га визначена серед головних завдань у сфері інвестиційної діяльності Луганської обласної державної адміністрації.

Рубіжне – місто обласного підпорядкування, багатогалузевий промисловий центр, розташований за 630 км на південний схід від м. Київ на берегах річки Сіверський Донець. Місто Рубіжне розташоване в центрі зони охоплення малих та середніх міст таких, як: Кремінна, Северодонецьк та Лисичанськ. Всі вони розташовані в 20-кілометровій зоні навкруги м. Рубіжне, роблячи місто добре доступним центром економічного розвитку в регіоні.

Ініціатором створення індустріального парку «Рубіндастрі» виступає Рубіжанська міська рада Луганської області. Створення індустріального парку «Рубіндастрі» планується на земельній ділянці, що знаходиться за адресою: Луганська область, м. Рубіжне, вул. Східна, строком на тридцять років. Дана ділянка впритул прилягає до траси обласного значення, має вихід на окрему залізничну колію, в повному обсязі буде забезпечено електро-, газо-, водопостачання та водовідведення.

Основна мета створення індустріального парку в м. Рубіжне полягає в залученні інвестицій, необхідних для розвитку міста і регіону, забезпечення сприятливих умов для функціонування та розвитку промислових підприємств, збільшення надходжень до міського бюджету міста Рубіжного та Державного бюджету України [5].

Досягнення зазначеної мети дозволить підвищити конкурентоспроможність міста та прилеглих до нього територій на ринку інвестицій, що, у свою чергу, сприятиме як створенню нових робочих місць, так і впровадженню новітніх технологій у промислового виробництва.

Функціональне призначення індустріального парку полягає у розбудові на його території сучасного виробничо-промислового комплексу разом із розвиненою інженерною і транспортною інфраструктурою, складськими та адміністративними приміщеннями тощо [5].

В цілому слід зазначити, що створення індустріальних парків – це на сьогодні дієвий організаційно-економічним механізм розвитку економіки як окремих регіонів, так і України в цілому. Його переваги полягають в створенні «точок зростання», що розв'язують проблеми зайнятості населення, активізують економічні ініціативи, сприяють розвитку підприємництва на місцевому рівні, підвищують рівень інноваційності та конкурентоспроможності економіки міст.

Література:

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p>
2. Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2006 р. № 447 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/447-2006-p>
3. Закон України «Про індустріальні парки» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2013. – № 22, ст.212). – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>
4. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=6463d3ba-aa13-4e54-8db9-0f36642c43d9&tag=IndustrialniParkiVUkraini>
5. Офіційний веб-сайт Рубіжанської міської ради. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rmm.gov.ua/pages/p9168>

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА

Понедільчук Т. В.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
економіки та економічної теорії,*

Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

Останні два десятиліття концепція інтелектуального капіталу викликає підвищену увагу у науковому середовищі. Велика кількість науковців, як практиків так і теоретиків, обговорюють важливість даного поняття у заснованій на знаннях економіці.

Інтелектуальний капітал є відносно новим поняттям, яке ще немає чіткого визначення. Не дивлячись на це, на думку багатьох вчених, дана категорія є вирішальною у прибутковості підприємства. Так, згідно з ствердженням М. Козака [1] такі

традиційні ресурси як земля, праця, капітал не зникли, але стали другорядними. На підтримку цього Д. Форей, у своїх дослідженнях, відзначає, що в економіці заснованій на знаннях вклад нематеріальних активів більш вагомий ніж матеріальних і є найважливішим активом організації [2]. Стає зрозумілим, що в умовах ринкової економіки інтелектуальний капітал стає основою для збільшення продуктивності праці та успішного розвитку підприємства загалом. Крім того, глобальна конкуренція та боротьба з бізнес-загрозами як на місцевому так і глобальному рівнях, потребують поглибленого вивчення сутності поняття «інтелектуальний капітал» та вмілого впровадження знань про нього.

Не дивлячись на таку різноманітність поглядів на сутність поняття «інтелектуальний капітал» більшість відомих вчених-економістів, ще на ранніх стадіях, включаючи Т. Стюарта, К. Свейбі, А. Брукінга, Л. Едвінссона, Дж. Руса і Н. Бонтіса, погоджуються, що інтелектуальний капітал складається із таких трьох компонентів як людський, споживчий і структурний капітали. Вони стверджують, що інтелектуальний капітал оснований на різних нематеріальних ресурсах, а саме: компетентність співробітників, знання, освіта, вміння, інтелектуальна власність, торгова марка, взаємовідносини з клієнтами.

В даний час на практиці застосовуються різні типи стратегій управління інтелектуальним капіталом. В основі цих стратегій лежить модель, що описує взаємозв'язки між людським, споживчим і структурним капіталом. При цьому ряд стратегій формується з використанням знань, отриманих на базі однієї зі складових інтелектуального капіталу. Інші стратегії розробляються на основі взаємодії різних видів інтелектуального капіталу. Також існує стратегія, яка характерна для підприємств з високим рівнем керуваності, оскільки вона реалізується з урахуванням одночасної взаємодії і рівномірного розвитку всіх

складових інтелектуального капіталу. Дану стратегію, як правило, використовують організації, що розвиваються і які здатні одночасно ефективно управляти усіма складовими інтелектуального капіталу.

Існує ряд підходів до формування стратегії управління інтелектуальним капіталом. Реалізація цих підходів істотно розширює можливості менеджменту в сфері підвищення якості інтелектуального капіталу, диверсифікуючи структуру цієї складової капіталу. Використання подібних підходів ефективно в ситуації, коли розробка та реалізація стратегій управління інтелектуальним капіталом спирається на високий креативний рівень персоналу. Цим самим виділяється значимість людського капіталу в розробці конкурентної стратегії підприємства. Вибір підходу до формування стратегії управління інтелектуальним капіталом визначається ступенем зрілості підприємства, тобто залежить від етапу життєвого циклу підприємства. Це пов'язано з тим, що роль складових і окремих елементів інтелектуального капіталу змінюється в залежності від стадії життєвого циклу підприємства. Ця роль також залежить від спрямованості і ступеня новизни інноваційної діяльності високотехнологічного підприємства.

Так, при формуванні стратегії розвитку інтелектуального капіталу необхідно дотримуватись таких етапів, які можна подати у вигляді певної алгоритмічної структури, що складається з таких елементів :

- аналіз ринку (сегментація, оцінка місткості ринку і його сегментів, динаміка ринку, аналіз конкуренції і т.д.);
- аналіз внутрішнього середовища підприємства (в т.ч. аудит інтелектуального капіталу);
- формування альтернативних стратегій розвитку інтелектуального капіталу підприємства та вибір найприйнятнішої альтернативи;
- оцінка вартості інтелектуального капіталу;

- реалізація обраної стратегії та оцінка конкурентоспроможності підприємства.

Отже, зростання ролі інформації та знань у виробничих процесах ставить у пряму залежність економічний прогрес і суспільний розвиток від суцільної інтелектуалізації життя населення. Інтелектуальна діяльність стає головною умовою економічного поступу, а інтелектуальний капітал – найважливішим та найціннішим ресурсом для досягнення цієї мети. Забезпечення конкурентоспроможної економіки неможливе без розуміння специфіки постіндустріального бізнесу, без усвідомлення ролі інтелектуального капіталу і оволодіння навиками управління ним.

Література:

1.Kozak Mercin. Strategic Approach to Intellectual Capital Development in Regions / Mercin Kozak// Int. J. Learning and Intellectual Capital. Vol. 8 (1). 2011. pp. 76-93

2.Foray D. Economics of Knowledge/ D. Foray // The MIT Press, Cambridge. – 2004. pp. 287

НАНОТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Райчук В.

магістр,

Київський національний

торговельно-економічний університет, Україна

Сьогодні для забезпечення ефективного та стабільного функціонування підприємств достатньо значним стала активізація інноваційних процесів. З орієнтацією на інноваційний розвиток, фірми ставлять перед собою нові завдання, важливість яких пов'язана зі зростанням конкурентоспроможності;

забезпечення відповідності цінності продукції для потреб споживача, підвищення рентабельності від виробництва, скорочення затрат, збереження навколишнього середовища.

Наприкінці XX і початку XXI ст. нанотехнології стали стратегічним напрямом економічного розвитку провідних країн. Як свідчать статистичні дані, багато світових фондів і компаній у різних країнах світу щороку витрачають понад 10 млрд. дол США на фундаментальні дослідження у сфері нанотехнологій, що сприяє її розвитку [1]. Щонайменше 30 країн світу впроваджують національні програми в цій галузі знань, де вже зроблено багато відкриттів у фізичних, хімічних, біологічних, технічних, медичних науках.

У традиційному контексті категорія нанотехнології характеризує комплекс процесів із впровадження високоточної обробки поверхонь із використанням надточного плавлення, нанесення плівок, високоенергетичних електронних, фотонних та іонних пучків [4]. Сьогодні термін «нанотехнологія» значно розширив свій сенс і охоплює та поєднує технологічні системи та процеси машин і механізмів, які здатні виконувати надточні операції у масштабі кількох нанометрів, на думку Дмитра Малишева [3], президента університету Україна.

Нанотехнології перебувають на стику наукових і інженерних наук. Вони та їх продукти, насамперед, використовуються для створення наноматеріалів. Термін "наноматеріали" охоплює велику групу різних матеріалів (наноструктурні, нанофазні, нанопористі, нанокомпозитні, а також нанопорошки, нанотрубки, нанокапсули, нановолокна, наночастинки, наноплівки тощо), одержаних на основі нанотехнологій. Наноматеріали створюються і реалізуються виробникам кінцевої продукції в усіх індустріальних секторах економіки. Сьогодні нанотехнології використовуються у виробництві як мінімум 80 груп споживчих товарів і понад 600 видів сировинних матеріалів, комплектуючих виробів і промислового устаткування [2]. Різні методи нанотехнологій

одержали найбільший розвиток та застосування в мікроелектроніці, аерокосмічній індустрії, хімічній і медичній галузях.

Українські фахівці з нанотехнологій та наноматеріалів також активно включилися до міжнародної кооперації. Так, у структурі фінансування, отриманого українськими організаціями за тематичними пріоритетами РП7 (Рамкової програми №7 «Горизонт-2020»), 12,5% припадає на нанотехнології та наноматеріали, що дозволяє зробити висновки про вагомість результатів досліджень науково-дослідних установ України у сфері нанотехнологій, високий рівень їх виконання, котрі визнаються європейською науковою спільнотою [3]. Потреба наукових розробок вітчизняних організацій у нанотехнологічній сфері підтверджується місцем України у рейтингу країн за тематичним напрямом "Нанонаука, нанотехнології, матеріали та нові виробничі технології": 31-ше – за кількістю участей; 30-те – обсягами фінансування, 33-тє – за кількістю проектів, в яких українські учасники взяли участь [1]. За зазначеним тематичним напрямом українські науковці взяли участь у 3 проектах загальною вартістю 60,6 млн. євро, переважна частина яких присвячена дослідженням з нанофізики та створення наноматеріалів [2]. Слід зазначити, що вісім проектів на сьогодні є незавершеними. Вони реалізовуватимуться протягом найближчих років, незважаючи на те, що з січня 2014 р. вступила в дію нова Рамкова програма (РП) "Горизонт-2020" [1].

Протягом останнього п'ятиріччя наукові дослідження й розробки, пов'язані з нанотехнологіями, виконувало в Україні 70–74 організації (залежно від року), що становить приблизно 35% від загальної кількості організацій, підпорядкованих НАНУ [4]. Ця тематика для установ не є новою, оскільки у Національній академії наук України впродовж багатьох років виконувалися фундаментальні і прикладні дослідження, що мають безпосереднє відношення до розробок у сфері нанотехнологій. При цьому, перші розробки у нанотехнологічній сфері в нашій країні було

здійснено задовго до початку реалізації державних програм із розвитку нанотехнологій.

Однак варто зазначити, що український ринок нанотехнологій і товарів, виготовлених з їх використанням, перебуває на початковій стадії свого розвитку, є фрагментарним, нестабільним та неоднорідним географічно. Можна констатувати суттєве відставання України від провідних країн світу за розвитком нанотехнологічної сфери – як за обсягами фінансування, так і за кількістю підприємств, задіяних у нанотехнологічній діяльності: у 2016 р. 27 українських організацій здійснювало НДР з метою створення нових нанотехнологій, а 23 – з метою подальшого удосконалення технології. Випуском нанотехнологічної продукції була зайнята значно менша кількість компаній – виробництво первинної нанотехнологічної продукції здійснювало 14 підприємств, виробництво нановмістовної продукції – 20 підприємств. Виробництвом послуг (товарів, які не містять наноконпонентів), при наданні (виробництві) яких використовуються нанотехнології та (або) наноконпоненти, й виготовленням спеціального устаткування для нанотехнологій займалися 8 і 7 підприємств відповідно [5]. Така тенденція свідчить про те, що на сьогодні переважна частина нанотехнологічної продукції експериментальна, і вказує на слабкість розвитку як власне наноіндустрії, так і зв'язку "наука – виробництво".

Для успішного формування нанотехнологічної індустрії України необхідно налагодити стабільно функціонуючу систему міждисциплінарної освіти як інженерного, так і фундаментального профілю. Така система, крім вищої освіти, повинна охоплювати аспірантуру та докторантуру, середню школу, а також курси перепідготовки наявних наукових та інженерних кадрів. На сьогодні в Україні викладання основ нанотехнологій для школярів і учнів технікумів не ведеться. Також немає і курсів перепідготовки професорсько-

викладацького складу та персоналу підприємств, зайнятих нанотехнологічною діяльністю [3].

Отже, з даного дослідження можна зробити висновок, що виробництво в Україні потребує певних інноваційних впроваджень, особливо нанотехнологічних як проривних тенденцій у всьому світі. Також наявний великий потенціал для розвитку саме технологічного аспекту економіки, тенденції до зростання кількості кваліфікованих працівників в даній галузі. Проблема залишаються недостатнє фінансування проєктів як з боку державного сектору, так і з боку залучення іноземних інвестицій в інноваційні проєкти. Ці недоліки системи можна подолати шляхом реформації економіки та розвитку інвестиційної сфери, стартом кампанії з привабливння ПІІ.

Література:

1. Глухова Д. А. Розвиток нанотехнологічного бізнесу в Україні / Д. А., Глухова // Економічна наука. 2016. С. 108-167

2. Євтушенко Г.І. Іноземне інвестування в Україні: сучасний стан і перспективи / Г.І. Євтушенко, Т.А. Левківський // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2012. № 1. С. 126–135.

3. Інноваційна Україна – 2020, Національна Академія Наук України, Секція суспільних і гуманітарних наук, Національна доповідь. – Київ.-2015. – С. 137-160

4. Таланчук П., Малишев В. Становлення й розвиток нанотехнологій у світі і в Україні: використання інтелектуального капіталу, тенденції розвитку // Університет «Україна». 2015. №10-11. С. 27-48

5. Український інтерес. Нанотехнології в Україні: уряд ухвалив проєкт щодо розвитку інновацій [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <https://uain.press/economics/nanotehnologiyi-v-ukrayini-uryad-uhvalyv-proekt-shhodo-rozvytku-innovatsij-529931>.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Рогозян Ю. С.

*кандидат економічних наук, заступник завідувача відділом
проблем міжрегіонального співробітництва,
Інститут економіко-правових досліджень
НАН України, Україна*

Поряд з поширенням процесу глобалізації та його впливом на еволюцію ринкових відносин світових економік, свій розвиток отримує й процес регіоналізації, тобто перерозподілу владних компетенцій від державного на регіональний рівень, що зумовлює розвиток нової ролі регіонів в процесі прийняття рішень. Дана тенденція поширюється в багатьох країнах світу, у тому числі й в Україні через реформу децентралізації, а диспропорції економічного розвитку регіонів тільки підсилює даний процес.

Вбачається за доцільне розуміти, що теоретико-методичне забезпечення міжрегіонального співробітництва це сукупність сучасних інструментів (форм, методів, підходів, політик, концепцій стратегій, нормативно-правових актів), натомість активізація даного виду взаємодії передбачає визначення та впровадження його сучасних / новітніх організаційних форм й складових, до яких слід віднести наступні: кластери, євро регіони, міські агломерації, регіональні мережі, транспортні коридори, міжрегіональні асоціації (союзи) промисловців та підприємців, міжрегіональні корпорації, регіональні угоди та проекти тощо. Успішне впровадження таких форм співробітництва може сприяти прискоренню регіонального обігу матеріальних, фінансових, інформаційних, трудових ресурсів та підвищенню ефективності їх використання завдяки грамотному застосуванню відповідних переваг та можливостей.

Серед вітчизняних науковців і практиків також існує розуміння більш глибокого дослідження особливостей функціонування міжрегіонального співробітництва з метою його активізації, про що можуть свідчити наукові публікації, в яких розглядаються питання теорії, методики та практики міжрегіонального співробітництва [1, с. 28]. Так, огляд існуючих методичних підходів для оцінки ефективності міжрегіонального співробітництва дозволяє виявити кілька напрямків або підходів до її реалізації.

Перший підхід знаходить своє відображення у використанні такого показника, як валовий регіональний продукт на душу населення. Даний індикатор розглядається в якості універсального, за допомогою якого можна проводити міждержавні та міжрегіональні порівняння з подальшим угрупованням регіонів за даним критерієм. Його недолік: висока ступінь агрегованості, що не дозволяє отримати інформацію через наявність регіональних відмінностей.

Другий підхід пов'язаний з використанням рейтингового методу, де враховується велика кількість чинників, що впливають на диференціацію регіонального розвитку. В якості основних недоліків даного засобу можна відзначити використання експертних оцінок, які носять суб'єктивний характер.

Третій підхід – використання кластерного аналізу у вигляді багатовимірної статистичної процедури, пов'язаної з упорядкуванням об'єкта аналізу в однорідні групи. В даному випадку слід зазначити в якості недоліку трудомісткість розрахунків з використанням математичного апарату та відповідного програмного забезпечення.

В якості четвертого підходу можуть бути відзначені дослідження, де оцінка однорідності економічного простору заснована на коінтеграційному аналізі. Його реалізація відбувається, здебільшого, в країнах європейського економічного простору та базується на індексі споживчих цін з урахуванням

оцінки зв'язку між регіональними відмінностями в ціні й попиті. Проте, даний вид аналізу здійснювався стосовно до країн Європейського союзу для конкретних практичних цілей – розроблення та реалізації регіональної політики. Якщо врахувати, що регіональна політика ЄС пройшла кілька історичних стадій розвитку, на яких змінювалися пріоритети і критерії надання фінансової та організаційної допомоги регіонам, як для вирівнювання рівня їх соціально-економічного розвитку, так і для цілей згуртування, то таким же чином змінювалися підходи до методології аналізу міжрегіональних відмінностей, що знайшло своє відображення у знаходженні адекватних індикаторів для оцінки рівня безробіття, ступеня диверсифікації економіки аграрних районів, щільності населення, якості життя в сільській місцевості тощо.

Теоретико-методична основа для розробки комплексу індикаторів оцінювання розвитку міжрегіонального співробітництва повинна враховувати існуючі підходи до аналізу регіональних відмінностей. Вектор удосконалення методичної основи даного комплексу показників може бути заданий наступним переліком питань, відповіді на які можуть бути отримані в результаті відповідних розрахунків:

1) які існують початкові відмінності в рівні соціально-економічного розвитку на міжрегіональному рівні, як змінюється даний рівень в ході поглиблення економічної інтеграції?

2) яка ступінь активності регіонів у різних видах зовнішньоекономічних зв'язків?

3) наскільки інтегрованим є економічний простір на рівні регіонів?

4) які інституційні зміни відбуваються на рівні регіонів в контексті оцінювання розвитку міжрегіонального співробітництва, наскільки вони співвідносяться і гармонізовані? [2, с. 147].

Виходячи зі сформульованих вимог та враховуючи логіку і

положення вищезазначених методичних підходів, доцільним є включення наступних блоків до запропонованого комплексу індикаторів:

1) показники диференціації соціально-економічного розвитку регіонів (валовий регіональний продукт та рівень безробіття в регіонах по відношенню до середнього);

2) показники функціональної інтеграції регіонів (коефіцієнт експортної спеціалізації регіонів, коефіцієнт міжнародної інвестиційної активності);

3) показники регіональної структури економічної інтеграції (щільність експортних поставок регіонів, індикатор територіальної диференціації, індикатор територіальної концентрації);

4) індикатори інституційної взаємодії регіонів.

З використанням запропонованої системи індикаторів видається можливим вирішити наступні аналітичні завдання: визначити просторові тенденції інтеграційних зв'язків регіонів, виявити регіональні відмінності та у подальшому запропонувати шляхи їх вирівнювання.

Таким чином, практично всі виявлені в даній роботі науково-прикладні проблеми так чи інакше взаємопов'язані між собою, тому їх рішення має передбачати комплексний підхід: включення всіх факторів розвитку міжрегіональної взаємодії в єдину методичну програму, підкріплену нормативно-правовою базою і дієвою інституційною підтримкою [3, с. 79], бо тільки в такому випадку видається можливим оцінити та позитивно вплинути на розвиток міжрегіонального співробітництва в Україні.

Література:

1. Гареев Т. Р. Региональный институционализм: terra incognita или terra ficta? / Т. Р. Гареев // Journal of Institutional Studies (Журнал институциональных исследований) Том 2. 2010. № 2. С. 27-37.

2. Лукаш О.А. Формування методичних підходів до оцінки ефективності прикордонного співробітництва / О. А. Лукаш // Механізм регулювання

економіки. 2012. № 1. С. 145 – 154.

3. Вертинська Т. Концептуальна модель механізму управління економічними зв'язками на регіональному рівні. // Мінський форум. 24 листопада 2012 – Мінськ, 2012. – С. 78-79.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ОЦІНКИ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Самодай В. П.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка, Україна*

Сянюн Д.

*кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету
Північного національного університету м. Інчуань,
провінція Нінся, Китайська Народна Республіка*

Для досягнення цілей сталого розвитку необхідно розробити систему стимулювання еколого-безпечної господарської діяльності, спрямованої на збереження біосфери і її окремих природних елементів. В даний час один із пріоритетних напрямків діяльності по переходу до сталого розвитку є вибір методів еколого-економічної оцінки природно-ресурсного потенціалу, що включає в себе визначення господарської ємності локальних регіональних екосистем і розрахунок допустимого антропогенного навантаження на навколишнє середовище.

Величина природно-ресурсного потенціалу являє суму потенціалів окремих видів природних ресурсів (земельних, мінеральних, водних, біологічних, рекреаційних та ін.), незалежно від характеру їх використання [1, 245]. Територія також розглядається як своєрідний вид ресурсів. Потенціал (від латин. *Potentia* – сила, міць) – прихована можливість, що може

проявитися за певних умов. Природно-ресурсний потенціал визначається сукупністю всіх видів природних ресурсів, які в даний час відомі і використання яких в доступному для огляду майбутньому можливе за технічними критеріями. Розробляючи і удосконалюючи методи визначення оцінки природних ресурсів слід спочатку виходити із загальної економічної оцінки природно-ресурсного потенціалу регіону. У нашому випадку можна запропонувати для цих цілей наступну формулу:

$$V_{\text{пр.р.}} = V_{\text{тмр}} + V_{\text{тл}} + V_{\text{тв}} + V_{\text{тз}} + V_{\text{тнр}} + V_{\text{тб}} + V_{\text{тп}},$$

де $V_{\text{пр.р.}}$ – вартість природних ресурсів в регіоні, грн. / рік; $V_{\text{тмр}}$ – вартість мінерально-сировинних ресурсів, грн. / рік; $V_{\text{тл}}$ – вартість лісових ресурсів, грн. / рік; $V_{\text{тв}}$ – вартість водних ресурсів, грн. / рік; $V_{\text{тз}}$ – вартість земельних ресурсів, грн. / рік; $V_{\text{тнр}}$ – вартість недеревних ресурсів лісу, грн. / рік; $V_{\text{тб}}$ – вартість біологічних ресурсів, грн. / рік; $V_{\text{тп}}$ – вартість рекреаційних ресурсів, грн. / рік [3].

Наявність природних ресурсів можна вважати головним критерієм розміщення продуктивних сил на конкретній території. Склад, величина потенціалу, значимість окремих видів ресурсів з часом змінюються, тому їх оцінка завжди історично відносна. В процесі освоєння масштабних джерел природних ресурсів формуються великі промислові центри, організуються господарські комплекси та відбувається економічне районування. Природно-ресурсний потенціал конкретного регіону визначає його ринкову спеціалізацію і місце в територіальному поділі праці. Розміщення, умови видобутку і характер використання природних ресурсів мають значний вплив на зміст і темпи регіонального розвитку.

Головні методичні труднощі еколого-економічного районування полягають у визначенні меж районів так, як адміністративні та природні кордони часто не збігаються. Методи

оцінки завжди мають суб'єктивний характер і відображають лише той аспект, що дієвий для вирішення конкретного завдання. Методи оцінки включають:

1) методи порівняння з еталоном (нормативно-індексний, експертних оцінок);

2) відносного порівняння: рангові (краще, гірше) – для оцінки структури всередині даної території;

3) вартісні – найбільш суб'єктивні, що залежать від обраного критерію і передбачають оцінку території і ресурсів.

Недостатня обґрунтованість теоретичних аспектів природно-ресурсного потенціалу стримувала саму розробку методів грошових оцінок даної категорії. Ця тенденція просліджувалася досить тривалий час. Характерна особливість, що часто природні ресурси абстрагувалися від проблематики оцінки складових національного багатства та самого відтворення цих елементів. Поряд з вартістю основних виробничих фондів, будівель і споруд, відсутність єдиних затверджених методик визначення соціально-економічної оцінки природних ресурсів (вартості лісів, землі, надр та ін.) до теперішнього часу не дає можливості їх включати і оцінювати в складі національного багатства держави загалом. Виходячи із зазначеного, основне завдання – формування єдиної концепції економічної (вартісної) оцінки природно-ресурсного потенціалу. Вирішення цього завдання дозволить розробити єдину оціночну систему показників природоутворюючих компонентів природно-ресурсного потенціалу, що буде оптимальною для узгодженості економічних інтересів. Сутність у визначеності так званого, комплексного показника природно-ресурсного-потенціалу регіональної структури, що враховував би типи та обсяги природних ресурсів, утримування систем, тобто раціоналізацію поєднання і допустимі коливання запасів та їх інтервали, що не впливають на зміни стійкості системи. Актуалізація оцінки природно-ресурсного потенціалу конкретних регіонів безумовна

та потребує нагальності вирішення найближчим часом, так як від цього залежить багатоаспектність вирішення питань економічного розвитку національного добробуту країни.

Література:

1. Географический энциклопедический словарь. Понятия и термины. – М.: Сов. энциклопедия, 1988. 433 с.

2. Экономический потенциал административных систем: Монография / Под общей ред. О.Ф. Балацкого. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2011. С. 844 - 858.

3. Крупинин Н. Я. Экологизация процессов управления экономикой на интенсивно осваиваемых территориях (на примере Уральского федерального округа) // Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора экономических наук. Специальность 08.00.05. «Экономика и управление народным хозяйством (экономика природопользования)». Новосибирск, 2009. 39 с.

4. Актуальні проблеми формування рентної політики в сучасних умовах // Матеріали міжнарод. Науково-практ. конф., м. Київ, 17 травня 2015 р. – В трьох частинах / СОПС України НАН України. – К.: СОПС України НАН України, 2015. ч.1. 256 с.

5. Ігнатенко Н.Г. Природно-ресурсний потенціал території: географічний аналіз та синтез / Н.Г. Ігнатенко, В.П. Руденко – Львів: Вища школа, 2013. 263с.

ІМПЕРАТИВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Сідельникова Л. П.

*доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Херсонський національний технічний університет, Україна*

Траєкторії еволюції соціального страхування, зокрема соціальних фондів, свідчать, що воно традиційно відіграло допоміжну роль в системі соціального захисту, однак в сучасних вітчизняних реаліях має вагоме значення у забезпеченні суспільного добробуту. Така ситуація пояснюється тим, що для значних верств населення, зокрема пенсіонерів, інвалідів, молодих сімей тощо, страхові виплати є або основним джерелом

доходів, або складають їх вагому частку. Доцільно зазначити, що складні глобалізаційні виклики, що формують внутрішні страхові процеси, зумовлюють необхідність реформування системи соціального страхування України з метою досягнення європейських стандартів якості життя та прискорення інтеграції нашої держави до європейського простору.

Соціальні гарантії в Україні реалізуються як через державні, так і через недержавні страхові інституції. Разом з тим, значна частка фінансових ресурсів припадає саме на державне соціальне страхування. У вітчизняній системі державного соціального страхування наразі функціонують Пенсійний фонд України, Фонд соціального страхування України та Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Зазначені цільові фонди є позабюджетними, їхні кошти не входять до складу державного бюджету.

В цьому контексті не можна не погодитися з тезою А. Сидорчука, який підкреслює: «...утворення і використання фондів соціального страхування пов'язано з перерозподілом коштів у межах життя одного або декількох поколінь, що під силу забезпечити державі, отже, поняття «система соціального страхування» є тотожним поняттю «державна система соціального страхування» [1, с. 113].

Основним джерелом фінансування діяльності державних фондів соціального страхування є єдиний соціальний внесок, запроваджений з 01.01.2011 року Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 року № 2464-VI [2]. ЄСВ замінив собою чотири окремих платежі, які справлялися з платників до Пенсійного фонду України та інших державних соціальних фондів. Головна мета цієї реформи полягала у спрощенні адміністрування, яке спочатку було закріплене за Пенсійним фондом, а з 01.01.2013 року – за Міністерством доходів і зборів України (наразі – Державною фіскальною службою України).

З 01.01.2016 року з метою зниження податкового навантаження на суб'єктів господарювання розмір ставки ЄСВ для роботодавців зменшено майже вдвічі – до 22% (середній розмір ЄСВ у 2015 році складав 38,79%) для всіх категорій платників (крім інвалідів), а максимальну базу нарахування підвищено до 25 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Крім того, скасовано утримання ЄСВ із заробітної плати працівників та інших доходів. Очікувалося, що такий кардинальний крок щодо зменшення фіскального тиску на платників податків сприятиме легалізації робочих місць і заробітної плати та матиме наслідком збільшення бази оподаткування, що дозволить отримувати надходження ЄСВ на достатньому рівні. Однак цього не відбулося.

Проаналізуємо динаміку надходжень єдиного соціального внеску з моменту його запровадження в Україні (рис. 1).

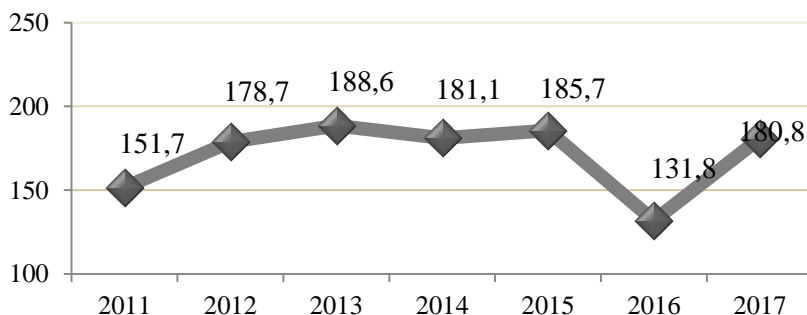

Рис. 1. Динаміка надходжень єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у 2011-2017 роках, млрд. грн. *

* Складено автором за даними [3; 4]

Дані рис. 1 засвідчують істотне скорочення обсягів акумуляції єдиного соціального внеску у 2016 році порівняно з

попереднім роком – на 53,9 млрд. грн., або 29,03%. Таким чином, сподівання уряду на те, що зниження ставки ЄСВ спонукає бізнес легалізувати фонд оплати праці, не виправдалися. Додатковим аргументом на користь обережності висновків щодо сприяння реформування єдиного соціального внеску легалізації зайнятості та оплати праці в Україні є диспропорція у виплаті заробітних плат і сплаті ЄСВ між державним та приватним секторами економіки. Так, за I квартал 2016 року номінальний фонд оплати праці у державному секторі зріс майже на 40%, а сплата ЄСВ зменшилася лише на 15%. Натомість, у приватному секторі ситуація була діаметрально протилежною - зростання фонду оплати праці на 18%, скорочення ЄСВ на 28% [5, с. 161]. Разом з тим, основні суспільні очікування щодо виведення заробітних плат «з тіні» знаходилися якраз у площині приватного бізнесу, адже в державному секторі економіки тіньових заробітних плат немає.

Суттєве підвищення мінімальної заробітної плати з 1600 грн. станом на 31.12.2016 року до 3200 грн. станом на 01.01.2017 року дозволило певною мірою виправити ситуацію. Однак обсяг надходжень єдиного соціального внеску у 2017 році не досяг рівня років, що передували проведеній реформі.

Отже, одним з основних недоліків реформування фінансового забезпечення системи соціального страхування в Україні є відсутність комплексної оцінки проведення реформ і визначення системного механізму їх реалізації. Загальнобов'язкове соціальне страхування не може протистояти соціальним ризикам, що виникають у сучасному суспільстві, а недержавне залишається нерозвиненим. До того ж, дефіцит фінансових ресурсів сфери державного соціального страхування, насамперед, Пенсійного фонду України, продукує зростання дефіциту державного бюджету, призводить до недофінансування окремих бюджетних програм, у тому числі соціальних, генерує залежність державних фінансів України від боргових ресурсів.

Моніторинг ефективності фінансового забезпечення системи державного соціального страхування в Україні дає підстави зробити висновки, що акцент лише на реформуванні формальних інститутів у сфері соціального страхування не забезпечить позитивні фінансові наслідки, адже на рівень готовності бізнесу легалізувати власні доходи та заробітні плати найманих працівників істотно впливають особливості національного менталітету.

Література:

1. Сидорчук А.А. Теоретичні аспекти державного соціального страхування // Український соціум. 2012. № 3. С. 105-120.
2. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
3. Офіційний сайт Пенсійного фонду України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>
5. Сідельникова Л.П. Сучасний стан та перспективи фінансування державних фондів соціального страхування // Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 6. С. 158-162.

ОСНОВІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМНО- ЦІЛЬОВОГО БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Стеценко Н. А.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Хмельницький національний університет, Україна*

Вимогою часу є реформування та адаптація до міжнародних стандартів галузі державних фінансів України, важливою складовою яких виступає програмно-цільове бюджетування. Зародженням процесу внесення суттєвих змін до

бюджетної системи слід вважати кінець 1990-х років, коли з'являються перші складові елементи програмного бюджетування – бюджетні запити.

Наступним важливим законодавчим кроком реформування бюджетного процесу виступає підготовка та прийняття в червні 2001 року Бюджетного кодексу України, яким на відповідному юридичному рівні декларується програмно – цільовий метод та основні його складові елементи. Саме прийняття Кодексу виступає юридичною підставою того, що починаючи із 2002 року, і по сьогоднішній час, державний бюджет України в частині видатків змінюється із постатейного на програмний.

Стосовно юридичного забезпечення умов впровадження програмно-цільового методу бюджетування в Україні, то у 2002 р. на рівні Кабінету Міністрів України були розроблені перші методологічно-нормативні документи, що визначали мету запровадження, основні елементи методу і принципи формування бюджету у вигляді бюджетних програм. Розпорядження КМУ від 14.09.2002 року № 538-р «Про схвалення концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі» слід вважати підвалиною та важливою передумовою у встановленні безпосереднього зв'язку між механізмом виділення бюджетних коштів та результатами їх використання [1].

Важливо відмітити, що передумовами запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів стали завдання визначені у «Концепції реформування місцевих бюджетів», схваленій розпорядженням КМУ від 23.05.2007 № 308-р, Декларації цілей та завдань бюджету на 2011 рік, схваленій постановою КМУ від 19.04.2010 № 315, Програмі економічних реформ Президента України на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [2].

На виконання завдань визначених у Програмі економічних реформ на 2010-2014 рр.», положень Бюджетного кодексу

України та Концепції реформування місцевих бюджетів Кабінету Міністрів України було ухвалено наступний документ – Наказ Міністерства фінансів України від 02.08.2010 року № 805 «Про затвердження Основних підходів до запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів».

Прийняття в 2010 році нової редакції Бюджетного кодексу сприяло створенню правового підґрунтя для подальшого розвитку програмно-цільового методу бюджетування на основі середньострокового планування, як сучасної моделі управління бюджетними ресурсами, вдосконалення порядку державного фінансового контролю, а також визначення відповідальності учасників бюджетного процесу та зміцнення фінансового механізму місцевих бюджетів [1].

Ще одним важливим документом практичного значення є Розпорядження Кабінету Міністрів України № 308-р «Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів», видання якого мало на меті зміцнення фінансового підґрунтя місцевого самоврядування, посилення впливу принципів формування місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток.

Згідно Бюджетного кодексу України (ст.20, ч.1) програмно-цільовий метод бюджетування застосовується на рівні місцевих бюджетів за рішенням відповідної місцевої ради [3]. Водночас, у Законі України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 р. № 79 визначено що: «програмно – цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом, застосовується, починаючи із складання проектів місцевих бюджетів на 2017 рік». Відтермінування запровадження програмно-цільового методу пояснюється недосконалим програмним забезпеченням бюджетування, а в окремих моментах – його відсутністю.

Наказом від 02.12.2014 р. №1194 внесені зміни до «Основних підходів до запровадження програмно-цільового

методу складання та виконання місцевих бюджетів». Даним наказом визначено, що починаючи з 2015 року запровадження програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів застосовується за рішенням відповідної місцевої ради. Наказом від 02.12.2014 р. № 1195 затверджено нову типову програмну класифікацію видатків для місцевих бюджетів всіх рівнів та нову структуру кодування програмної класифікації видатків і кредитування місцевих бюджетів.

Мінфіном видано наказ «Про деякі питання запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів» від 26 серпня 2014 року № 836 [4], яким затверджено нові документи, що дозволяють запроваджувати програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на місцевому рівні.

Вимоги до проведення оцінки та моніторингу виконання бюджетних програм регламентовані наступними нормативними документами: наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм» від 17.05.2011 р. № 608 (зі змінами від 12.01.2012 р. № 13); листом Міністерства фінансів України щодо «Удосконалення методики здійснення порівняльного аналізу ефективності бюджетних програм, які виконуються розпорядниками коштів місцевих бюджетів» від 19.09.2013 року № 31-05110-14-5/27486.

Кабінет Міністрів України прийняв розпорядження від 8 лютого 2017 року № 142-р «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки». Стратегією визначено основні напрями розвитку системи управління державними фінансами.

Зауважимо, що в Україні напрацьована досить значна нормативно-правова база, що регламентує застосування програмно-цільового методу бюджетування, але разом з тим застосування цього методу сьогодні не є повномасштабним, оскільки використовуються лише окремі елементи нормативно-

правового регулювання програмно-цільового методу та існують досить слабкі вимоги щодо відповідальності керівників бюджетних установ за ефективність використання бюджетних коштів.

Література:

1. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу: Навчальний посібник / [Під заг. ред., В.В.Зубенко]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження». – 4-те видання, виправлене та доповнене – К., 2013.

2. Про затвердження Основних підходів до запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України [від 02.08.2010 № 805] – – режим доступу:http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=289413&cat_id=288202.

3. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України [від 08.07.2010 № 2456-VI] – – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

4. Про затвердження Основних підходів до запровадження програмно – цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України [від 02.08.2010 № 805] – – режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=289413&cat_id=288202

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Франчук Т. М.

здобувач,

ДННУ «Академія фінансового управління»

Міністерства фінансів України, Україна

Сучасна модель глобальної конкурентоспроможності одним із ключових факторів, що забезпечують ефективний розвиток держави, визначає інвестиції в людський капітал. Ще відносно нещодавно було складно уявити, що такий

«людиноцентризм» стане панівною концепцією, відтіснивши на другі ролі доступ до цілком традиційних факторів виробництва. Порівняльний аналіз і на рівні країн з розвиненими економіками, і на рівні країн з «транзитивними» економіками доводить – тільки ті держави, які активно інвестують в людський капітал, можуть розраховувати на економічний прогрес. З цього приводу погоджуємося з О. Яцуном, який зазначає, що в теорії людського капіталу вкладання ресурсу знання в людину рівнозначне вкладанню фінансового ресурсу в техніку, технології, виробництво тощо [1]. Більше того, саме ефективне управління людським капіталом стає надзвичайно вагомим чинником інноваційного розвитку.

Оцінюючи результати економічних реформ в Україні доби незалежності, слід визнати, що саме цій сфері сконцентровані глибокі проблеми, які доволі часто нівелюють успіхи у інших сферах. Для підтвердження цього висновку наведемо наступні факти:

- за останнім ранкінгуванням в Індексі людського розвитку Україна посіла 84 місце (показник 0,743) [2], втім тенденція залишається невтішною – якщо інші країни з «транзитивними» економіками поліпшують показники за структурними елементами індексу, наша держава фактично залишається на місці;

- найбільш показовим сигналом щодо розвитку людського потенціалу в нашій державі є демографічна ситуація. Зокрема, за даними Державної служби статистики України станом на 1 березня 2018 року чисельність населення становила 42,3 млн. осіб, тоді як на початок ХХІ ст. цей показник було зафіксовано на рівні 48,9 млн. осіб [3]. За різними оцінками за кордоном на сьогодні працює 8-10 млн. українських громадян, природне ж скорочення населення у минулому році становило більше 210 тис. осіб;

- суттєві деформації притаманні вітчизняному ринку праці. Ключовими проблемами, з нашої точки зору є: по-перше,

надзвичайно низький рівень оплати праці (середня заробітна плата за даними 2017 року становить близько 336 дол. США); по-друге, значна частина доходів громадян формується у «тіньовому» секторі економіки; по-третє, на протязі тривало періоду спостерігається нівелювання ролі кваліфікованої праці; по-четверте, ні рівень оплати праці, ні соціальні фактори не сприяють активізації людського капіталу в наукоємних галузях економіки.

В свою чергу, відсутні та неповноцінні інституційні механізми використання людського капіталу в Україні призводять до суттєвого послаблення національної інноваційної системи. Насамперед треба говорити про негативний вплив на наступних рівнях:

1. *Заощадження домогосподарств.* В Україні відсутній стійкий зв'язок між фінансовим інституціями та домогосподарствами. Фактично тільки банки здатні запропонувати депозитні інструменти, які викликають зацікавленість індивідуальних інвесторів. Навіть незважаючи на системну кризу в банківському секторі у 2014-2016 рр., банківські інституції не втратили роль лідера з точки зору акумуляції заощаджень домогосподарств. Не в останню чергу – через слабкі конкурентні позиції небанківських фінансових інституцій у цьому сегменті. Невирішеними залишаються складні проблеми, пов'язані з «детінізацією» доходів населення. Численні спроби вирішити вказані питання чи то за рахунок стимулюючих заходів, чи то з використанням численних санкцій до цього часу не дали бажаного ефекту. Більше того, значна частина громадян України демонструє толерантність до отримання доходів в «тіньовому» секторі, а держава не пропонує їм альтернатив.

2. *Низька мотивація до підвищення продуктивності праці.* Надзвичайно низький рівень оплати кваліфікованої праці фактично знищує стимули індивідуумів для реалізації своїх здібностей у інноваційній сфері. Відсутність таких стимулів прямий наслідок зазначених вище деформацій на ринку праці. Їх

наслідок – або відмова українського бізнесу від впровадження інновацій, або їх реалізація в «тіньовому» секторі економіки. Для прикладу наведемо ситуацію в оплаті праці в бюджетній сфері. За останні кілька років вдалося досягти певного прогресу завдяки підвищенню мінімального розміру заробітної плати, проте – такі підвищення *абсолютно* (виділено нами – *Т.Ф.*), не враховують різниці в кваліфікації працівників і т.п.

3. Низька інноваційна спроможність бізнес-структур.

Очевидно, що в існуючих умовах вітчизняний бізнес демонструє надзвичайно низьку та часто неефективну інноваційну стратегію. Частка підприємств, які впроваджують інновації, коливається в межах 10-15 %, а більшість структурних реформ так і залишаються на папері. На протязі тривалого періоду часу акцент в економічній політиці робився на традиційних для України добувній та переробній промисловості. Саме тут було сконцентровано найбільш потужний потенціал вітчизняної економіки. Існуюча структура знаходила підтримку і у державі, і в політиці фінансово-промислових груп, які нарощують свою роль у житті України саме за рахунок контролю над потужними промисловими підприємствами. За рахунок отримання надприбутків, найбільші фінансово-промислові групи України втрачали стимули для реалізації інновацій, в т.ч. – за рахунок використання людського потенціалу.

4. Деформації державної інноваційної політики.

Стратегія держави в інноваційній сфері в цілому іманентна до економічної політики України доби незалежності. Фрагментарність та непослідовність, часте домінування приватних інтересів над державними, корупційна складова діяльності – це зовсім неповний перелік проблем, які характеризують і економічну політику держави в Україні, і її інноваційну стратегію. На рівні затверджених концептуальних документів різні гілки влади визнають важливість інноваційного розвитку загалом та активізації інвестицій в людський капітал, проте в прагматичній

площині суттєвого прогресу не помітно.

5. *Погіршення інфраструктурних елементів, що забезпечують інвестиції в людський капітал.* В першу чергу в цьому контексті мова йде про ситуації в галузі охорони здоров'я та освіти. Тільки на початку нинішнього року в Україні було реалізовано перші кроки на шляху до реформування медицини, яка з часу здобуття незалежності фактично прямувала до стану колапсу. Значний освітній потенціал використовується неефективно, зв'язок між бізнесом та провідними навчальними та науковими закладами надзвичайно слабкий, а результати наукової діяльності вкрай рідко комерціалізуються.

Вирішення зазначених проблем стане вагомим кроком до становлення справді ефективної національної інноваційної моделі.

Література:

1. Яцунь О. М. Людський капітал як чинник економічного зростання / О. М. Яцунь // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. 2014. № 2. С. 95-100.

2. Human Development Index [Електронний ресурс]. – United Nation Development Report. Official site. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>.

3. Статистична інформація [Електронний ресурс]// Державна служба статистики України. Офіційний сайт. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.

СЕКЦІЯ 2 ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

ДОСЛІДЖЕННЯ СКЛАДОВИХ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Бабченкова В. Ю.

магістрант кафедри менеджменту,

Амельницька О. В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту,

Донецький національний технічний університет,

м. Покровськ, Україна

Теперішній стан розвитку суспільства все більш звертає увагу органів державної влади та власників приватних підприємств на проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку. Інновації та інвестиції тісно пов'язані між собою та не можуть функціонувати одна без одної. Фінансовий успіх кожного з інноваційних проектів – це перш за все співвідношення показника фінансової віддачі до початкової інвестиції, а практично кожен інноваційний проект можливо розглянути як інвестиційний, головною метою якого є отримання фінансового результату – прибутку. Спираючись на дане твердження, для розуміння сутності економічної категорії «інвестиційно-інноваційна діяльність» доцільно дослідити сутність понять, їх взаємозв'язок та відмінності: «інвестиційна діяльність» та «інноваційна діяльність».

Так, для категорії «інвестиційна діяльність» найпоширеніше тлумачення – це комплекс заходів і дій

фізичних і юридичних осіб, які інвестують свої кошти для одержання фінансового результату – прибутку [11, с.293]. Нобелівський лауреат з економіки У.Шарп у монографії «Інвестиції» визначає «інвестиції» як здатність «розстатися із грошми сьогодні для того, щоб отримати більшу їхню суму в майбутньому» [28, с. 632].

Неоднозначність визначення поняття економічної категорії «інноваційна діяльність» ускладнює розуміння її як і те, що немає єдиної думки щодо її тлумачення. Згідно з твердженням Майорової Т.В., яке наближене до положень Закону України «Про інноваційну діяльність», «інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг» [16]. Згідно із процесним підходом Загорної Т.О., до визначення поняття «інноваційної діяльності», «інвестиційно-інноваційна діяльність – це процес реалізації результатів інтелектуальної праці в різних видах майнових та інтелектуальних цінностей, які мають грошову оцінку та вкладені в об'єкти підприємницької та іншої діяльності, в результаті якої формується прибуток або інший соціально-економічний ефект» [8, с.118].

Визначити зміст категорії «інвестиційно-інноваційна діяльність» можна виокремлюючи такі її особливості: економічна категорія, що спрямована на одержання прибутку, адже для цього залучаються економічні суб'єкти та об'єкти – підприємства, держава, заощадження фізичних та юридичних осіб; соціальна категорія, адже орієнтована не тільки на одержання прибутку, а також на задоволення соціальних потреб, наприклад, підвищення рівня та якості життя; залежність інвестицій та інновацій проявляється у їхньому тісному взаємозв'язку.

Реалізація принципів управління інноваційним

розвитком дозволяє сформувати ефективну систему управління інноваційним розвитком підприємства, яка буде враховувати зміну умов діяльності підприємства та сприятиме прийняттю обґрунтованих управлінських рішень щодо інноваційного розвитку підприємства.

На основі проведеного дослідження визначено та узагальнено основні принципи управління інноваційним розвитком підприємства як сукупності класичних та специфічних принципів функціонування [3, с. 44]: принцип системності; принцип динамічності; принцип комплексності; принцип адаптивності, принцип координації; принцип відкритості; принцип ефективності; принцип орієнтації на створення конкурентних переваг підприємства; принцип ефективності розвитку і використання інноваційного потенціалу; принцип сприяння розвитку інноваційної інфраструктури підприємства; принцип саморегулювання; принцип повноти циклу управління; принцип альтернативності; принцип ієрархічної організації; принцип етапності.

Крім принципів, до складових управління інвестиційно-інноваційною діяльністю підприємства, відносяться певні методи, а саме [9, с. 9 – 10]: методи економічного стимулювання; методи планування; правові методи; методи соціального регулювання; методи політичного регулювання [8, с. 139 – 140].

Для оцінки ефективності інновацій підприємства доцільно застосовувати наступну систему показників (рис.1).

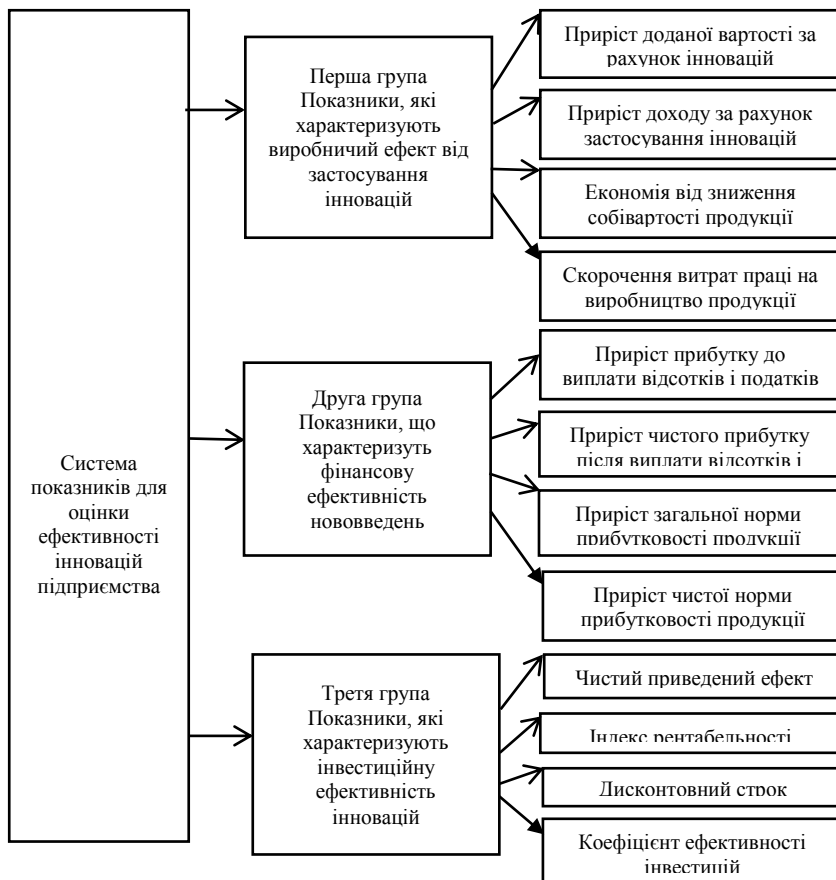

Рис.1. Система показників для оцінки ефективності інновацій підприємства

Література:

1. Гриньова В.М., Коюда В.О., Лепейко Т.І., Коюда О.П. Інвестування. / В.М. Гриньова. — Х.: ХДЕУ, 2008. 464 с.
2. Шарп У.Ф., Г. Дж. Бэйли; Інвестування. / У.Ф. Шарп. — М.: Инфра-М, 1997. 1000 с.
3. Федулова Л.В. Розвиток національної інноваційної системи України / Л.В. Федулова – Економіка України №4. 2005. 45 с.
4. Закон України «Про інвестиційну діяльність»: за станом на 1 груд. 2013 // Відомості Верховної Ради України. 1991. N 47.

5.Коваленко Ю.М. Інвестиційний аналіз.: / Ю.М. Коваленко,. – К.: КНЕУ, 2003. – 485с.

6.Колесніченко В. Ф. Визначення сутності категорій нововведення, інновація, інноваційна діяльність та інноваційний процес / В. Ф. Колесніченко // Економіка розвитку. – 2005. – № 4 (36).

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК БІЗНЕСУ

Баліцька Д. Д.

студентка,

КНЕУ ім. В. Гетьмана, Україна

Ми живемо в епоху технололічного прогресу та жорстокої конкуренції у бізнесі, коли щоб завоювати довіру «свого» споживача замало виробляти якісний продукт чи послугу. Окрім унікальної торгової пропозиції, чітко окресленого портрету кінцевого споживача, продуманої послідовної стратегії просування потрібно впроваджувати інноваційну діяльність яка дозволить оптимізувати бізнес-процеси та в подальшому збільшити прибуток, для цього власники бізнесу і намагаються впроваджувати інноваційну діяльність. Згідно чинному Закону України, інноваційна діяльність спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок та зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [1].

Під час інноваційної діяльності реалізуються комерційні, технічні та фінансові дії, необхідні для виробництва нових або вдосконалених продуктів чи послуг і комерційного використання нових чи вдосконалених процесів. Дійсно, конкурентні переваги бізнесу досягаються за рахунок нової продукції, технології чи нових рішень щодо поведінки на ринку. Адже тенденції швидко змінюються, і бізнесмену у наш час треба завжди «тримати руку на пульсі», щоб бізнес розширювався та приносив прибуток.

Один з підвидів інноваційної діяльності є технологічні інновації – нові технології виробництва традиційних, удосконалених чи принципово нових продуктів, запровадження інформаційних систем. [2, с. 165]. Одним із прикладів запровадження інформаційних систем є запровадження у компаніях CRM-систем, які допомагають оптимізувати роботу споріднених відділів у компанії, від злагодженої роботи яких залежить прибуток бізнесу. Приклад запровадження інноваційної продукції – інтерактивні столи українського виробництва компанії «Кодісофт» з сенсорними екранами, які використовуються у ресторанному бізнесі по всьому світу [3]. Стіл, за яким сидять відвідувачі, являє собою великий сенсорний дисплей, що має вихід до інтернету. Користувач має змогу за допомогою цього столу переглянути меню, зробити замовлення, надіслати його на кухню – і все це без допомоги офіціанта. Інновація полягає у тому, що замовлення можна зробити самостійно через сенсорний екран, а це дозволяє закладу зекономити на щомісячній зарплаті офіціантам [4, 138 с.].

Впровадження на ринку інноваційної продукції дає можливість бізнесу піднятися на новий рівень і забезпечити технологічну перевагу над існуючими конкурентами. Позитивна тенденція у подальшому залежить від інноваційної стратегії. Правильно підібрана інноваційна стратегія створює для бізнесу додаткові технологічні та ринкові можливості, сприяє зростанню конкурентоспроможності продукції і фірми в цілому. У процесі інноваційної діяльності можна розвиватись з найбільшою результативністю, якщо буде чітко орієнтуватись на певний об'єкт і враховувати вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Найбільш характерними показниками інновацій є: новизна, можливість модифікації, можливість дифузії, прогресивність, конкурентоспроможність, адаптивність до нових умов виробництва, а також показники економічної, соціальної і екологічної ефективності. Зазначені показники впливають на кінцеві результати діяльності підприємства: на собівартість і ціну продукції,

її якість, обсяг продажів і прибутку, рівень рентабельності. Успіх інноваційної діяльності бізнесу залежить від обсягу та доступності необхідних ресурсів, від здатності до швидких змін, гнучкості менеджменту і його адаптації до нових умов, неординарності створюваних інноваційних рішень, вміння оцінити і спрогнозувати комерційну вигоду, ефективності організаційно – управлінських механізмів, завдяки яким реалізуються інноваційні проекти, рівня розвитку інноваційної інфраструктури, яка підтримує діяльність підприємств цієї сфери.

Література:

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Ілляшенко С. М. Менеджмент та маркетинг інновацій: монографія. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2004. 616 с.
3. «Дмитро Костик та інтерактивні ресторани від компанії «Кодісофт»» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.imena.ua/blog/high-tech-made-in-ukraine/>
4. Ворона Т. «Стартап на мільйон», 2017. 224 с.

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ

Білявський В. М.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності підприємств,
Національний авіаційний університет, Україна*

Богач К. В.

*студентка факультету економіки та бізнес-адміністрування,
Національний авіаційний університет, Україна*

В світовій практиці мотивація праці співробітників компаній завжди приділялась велика увага. Тоді як, досвід побудови вітчизняної системи мотивації персоналу, наразі, є застарілою та неефективною і переважно зводиться до оплати

праці співробітників підприємства на фіксованих тарифних ставках і посадових окладах. Тому при побудові ефективної системи мотивації праці персоналу, слід застосовувати провідний міжнародний досвід. З усіх світових практик запровадження вищезазначених систем слід виділити такі моделі, як: японську, американську, французьку, англійську, німецьку та шведську.

Японська модель характеризується тим, що зростання продуктивності праці випереджає зростання рівня життя населення, відповідно і заробітної плати. Немає явного жорсткого розмежування щодо майнового розшарування суспільства з боку держави, оскільки відбувається системне заохочення підприємницької активності. Особливістю цієї моделі є те, що вона може функціонувати лише при достатньо високому рівні розвитку всіх членів громадянського суспільства, їх національної свідомості та розуміння пріоритетності інтересів держави над інтересами кожної окремо взятого індивіда. І головне: готовність населення до матеріальних обмежень заради процвітання країни. Також необхідно підкреслити, що порівняно з іншими промислово розвиненими країнами саме ця система мотивування персоналу є досить гнучкою, оскільки вона будується на основі таких факторів, як: професійної майстерності, віку співробітників та їхнього стажу роботи.

Американська модель мотивації праці персоналу за своєю сутністю опирається на систему заохочення підприємницької діяльності та збагачення її найактивнішої частини населення. Дана модель керується соціально-культурними особливостями нації, тобто орієнтацією населення на досягнення успіху та максимально високого рівня економічного добробуту. Основою системи мотивації праці персоналу виступає її оплата. На даний час, в США, найпоширенішою формою оплати праці виступає поєднання відрядної та погодинної її складових, а виплати премії взагалі не передбачаються, оскільки ці суми вже закладено до високої тарифної ставки робітників чи окладів державних

службовців. Окрім цього існують спеціальні привілеї для оплати праці топ-менеджменту компаній та політичних призначенців. Для яких існує багато додаткових видів матеріального заохочення.

Для *французької моделі* мотивації праці персоналу характерною є різноманітність економічних важелів, в тому числі інструменти стратегічного планування, стимулювання конкуренції та гнучкої системи оподаткування. Особливістю її є те, що дана система включає елементи стратегічного планування в структурі ринкового механізму. Ринкові відносини у цій моделі базуються на конкурентній боротьбі, яка впливає на якість виробленої продукції [1], задоволення потреб населення та зменшення витрат на виробництво.

Слід зазначити, що дана модель також впливає на ефективність та якість праці і є певним стимулюючим фактором для саморегулювання розміру фонду оплати праці, який автоматично скорочується при виникненні тимчасових складнощів. У зв'язку з цією обставиною топ-менеджмент компанії може оперативно відреагувати на кон'юнктурні зміни. Таким чином, ця модель забезпечує доволі широку поінформованість працівників з приводу економічного становища компанії.

Основою мотивації праці персоналу у Великобританії є тісна кооперація між підприємцями та найманими робітниками. Відбувається це через те, що останні приймають безпосередню участь у прийнятті управлінських рішень. На даний час у британських компаніях використовується така система оплати праці, як основна зарплата, премії та доручення співробітників до участі у акціонерному капіталі. Також імплементується система повної залежності розміру заробітної плати від прибутку компанії. Відповідно до проведених досліджень, продуктивність праці тих компаній, що виплачували своїм працівникам бонуси у розмірі 5-10 % від зарплати, в середньому на 6 % вища, ніж у

компаніях, що не використовували дану систему оплати праці [2, с.83].

Заслугує на увагу, також, німецька системи мотивації праці персоналу, сутність якої полягає в тому, що центральною фігурою у бізнес-процесах компанії знаходиться людина, як вільна особистість із власними інтересами, яка усвідомлює свою відповідальність перед громадянським суспільством.

Як відомо, економічна свобода, за цієї моделі, використовується для узгодження інтересів громадянського суспільства, а також усвідомлення працівником свого місця у системі координат – «виробництво-споживання». Звісно, не кожна компанія може ефективно працювати за вимогами вільної конкуренції, але сутність німецької моделі і зводиться до орієнтації на соціальну складову, оскільки держава створює сприятливі умови для захисту і подальшого розвитку громадянського суспільства.

Слід зазначити, що заробітна плата працівників компанії залежить від продуктивності праці та рівня її складності, а також від кваліфікації співробітника. В структурі оплати праці мають місце й бонуси, які виплачуються за певні індивідуальні досягнення працівників. Окрім цього німецькі компанії пропонують для співробітників компаній великі соціальні пакети, такі як: медичне страхування, послуги з харчування, можливість відвідувати курси за інтересами, бібліотеки, займатись спортом, виставки, екскурсійні та інші культурні програми.

Відмінність же шведської моделі полягає у наявності сильної соціальної політики держави, яка спрямована на скорочення майнової нерівності через перерозподіл національного доходу на користь менш забезпечених слоїв населення. Ще з 50-х рр. XX ст. у Швеції впроваджується державна політика виплати солідарної заробітної плати, тобто здійснюється оплата праці у однаковому розмірі за тотожну працю, також в країні встановлено мінімальний розрив між

мінімальною та максимальною зарплатнею. Тобто працівники однакової кваліфікації, які виконують аналогічну роботу отримують аналогічну платню, незалежно від компанії та результатів її господарської діяльності. Необхідність використання такої державної політики зумовлена потребою у стимулюванні суб'єктів господарювання щодо постійного оновлення їх бізнес-процесів відповідно до останніх досягнень науки і техніки.

Як відомо, профспілки у Швеції відіграють одну із головних ролей щодо процесу регулювання трудової діяльності персоналу. Так, власникам низькорентабельних компаній не дозволяється занижувати працівникам оплату праці, а оплату слід здійснювати відповідно до встановленого розміру, який зафіксовано у трудовому договорі. Дана обставина вимагає від топ-менеджменту компанії здійснювати модернізацію бізнес-процесів, або проводити процедуру ліквідації компанії. Отже, вищезазначена політика позитивним чином впливає на підвищення рентабельності суб'єкта господарювання [3].

Проведений аналіз засвідчує, що у всіх розглянутих моделях є спільні та відмінні риси, головне, що їх об'єднує це ефективність про яку можна судити по рівню розвитку вище перелічених країн. В силу того, що впровадження чи копіювання таких моделей залежить в першу чергу від економічної ситуації в країні, фінансових можливостей, менталітету та багато іншого, для України є неможливим подібне впровадження. Але цілком можливо запозичити принаймні певні елементи даних моделей мотивації. Адже у нас серед мотивів трудової діяльності переважають короткострокові цілі: люди прагнуть отримати все і негайно, пріоритетним стає груповий егоїзм, а більшість людей не бачить реальних можливостей для отримання благ шляхом чесної праці. Окрім цього не малу роль відіграє повна або часткова відсутність соціального пакету, та байдужість держави. Нажаль, щороку все більше українців вважають себе все

біднішими, відчувають соціальний дискомфорт та страх за своє майбутнє.

Література:

1. Білявський В.М. Концептуальні засади імплементації системи управління якістю виробничого підприємства / В.М. Білявський, В.В. Власенко // Інноваційна економіка. 2018. № 1–2 (73). С. 81–88.

2. Білявський В.М. Людський капітал як інструмент оцінювання конкурентоспроможності організації / В.М. Білявський // Вісник Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. 2017. № 92. С. 79–87.

3. Білявський В.М. Реалізація інноваційних проєктів як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства / В.М. Білявський, М.М. Шепута // Сталий розвиток економіки. 1'2018. № 38. С. 131–140.

ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Зеліско І. М.

доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України, професор кафедри менеджменту, Державний університет телекомунікацій, експерт ФАО з питань аграрної політики та торгівлі, Україна

Глобалізаційні засади розвитку світової економіки формують нові вимоги щодо конкурентоспроможності національних економік. Роль України у глобалізаційних та євроінтеграційних процесах, як повноцінного суб'єкта міжнародних економічних відносин, можлива за умови вибору оптимальної моделі та реалізації відповідного механізму взаємодії національної економіки зі світовою економікою.

Аграрна галузь є найбільш стабільною протягом останніх років і стала драйвером розвитку національної економіки. Активний євроінтеграційний поступ українських аграрних компаній та зміцнення їх конкурентних позицій на

світовому ринку, уможливлуються розробкою і реалізацією відповідної стратегії інноваційного розвитку та дієвістю інструментів і механізмів її реалізації.

Тема інновацій є найактуальнішою як в наукових, бізнесових, так і урядових колах. Інноваційний потенціал та інноваційний розвиток компаній – важлива складова їх конкурентоспроможності та економічного розвитку галузей і країн. Проте, український бізнес не достатньо приділяє уваги глобальним процесам та ролі інновацій, можливостям їх запровадження для зростання інноваційного потенціалу країни. Україна у глобальному рейтингу інноваційності Global Innovation Index у 2017 р. посіла 50 місце, причому за окремими компонентами індексу ("інноваційні зв'язки", "засвоєння технологій", "креативні товари і послуги", "вплив знань») український бізнес перебуває на дуже низьких позиціях [5].

За даними Всесвітнього економічного форуму, Україна протягом 2012–2017 років посіла 85 місце за Індексом глобальної конкурентоспроможності, що свідчить про погіршення рейтингу країни в порівнянні з 73 місцем у 2012–2013 рр. [3]. Така негативна тенденція щодо конкурентоспроможності національної економіки, торкається багатьох галузей національної економіки і демонструє надзвичайну важливість розв'язання цього питання для аграрної галузі, яка має значний потенціал зовнішньо-економічної діяльності та інтегрується у світовий ринок.

Впровадження інновацій в аграрній галузі обумовлені технологічними особливостями. Залучення природних ресурсів у процесі виробничого відтворення спрямовує інновації на забезпечення екологічної рівноваги та раціональне використання природних ресурсів. Інноваційні процеси в аграрній галузі включають економічний,

організаційний, технологічний, технічний напрямки, які об'єднуються при створенні нових біологічних видів. Також, сільськогосподарське виробництво пов'язано із питаннями продовольчої безпеки та якості продуктів харчування, що визначає пріоритети інноваційних процесів через призму стандартів якості продовольства.

За рівнем технологічності українська промисловість на третину відстає від показників ЄС, за часткою хай-тек продукції в експорті – у 4-8 разів, за енергоефективністю – у десятеро. Завдяки введенню нових технологій приріст ВВП становить 0,7% проти 60-90% у розвинених країнах. За дослідженнями, що проводилися в рамках Державної програми прогнозування науково-технічного та інноваційного розвитку, було зазначено, що науковий потенціал аграрної науки України, за наявності необхідних інвестицій, дає можливість вийти на світовий рівень у таких галузях науки і технологій, як селекція рослин і тварин, новітні біотехнології, збереження довкілля тощо [4].

Світовий економічний форум в Давосі в цьому році проходив під девізом «Створення спільного майбутнього у розрізненному світі». На економічному форумі в Давосі було визнано, що Україна є одним із ключових гравців на міжнародних продовольчих ринках. Вперше на цьому форумі був відкритий Український Дім з темою «Україна: креативність, інновації, можливості». Була проведена дискусійну панель на тему «Європейська Агро Супердержава: Україна, що рухається технологіями та інноваціями», де було визнано досягнення аграрно-промислового виробництва України [2].

Сьогодні Україна є потужним та важливим суб'єктом міжнародного ринку продовольства. Досягнуті результати протягом останніх 20 років та існуючий потенціал аграрної галуззі, не є підставою для зупинки, а навпаки, є стартовим

майданчиком для майбутнього зростання та досягнення якісно нових позитивних результатів.

Реаліями сьогодення є зміна клімату, що призведе до того, що значну кількість культур буде складно вирощувати у типічній для них місцевості. Це буде значним викликом для аграрної галузі. З іншого боку, ці зміни призведуть до значного розвитку аграрних технологій, а сільське господарство будет масово впроваджуватиме інноваційні рішення для того, щоб пристосуватися до нових умов. Саме тут на допомогу можуть прийти останні розробки та інноваційні рішення в агробізнесі. З цією метою в Україні створений проект з розвитку агроінновацій Agrohub [1]. Він буде платформою для зв'язку українського аграрного бізнесу з іноземними колегами, наукою, інвесторами, що об'єднає інноваційні технології та сільське господарство. Цей проект має за мету привернути увагу іноземних підприємців та міжнародних інвесторів до України і ввести нашу країну в пул світових інноваторів.

Посилення процесів глобалізації та загострення проблем забезпеченості продовольчою продукцією населення світу, потребують подальшого розвитку вітчизняної аграрної галузі на якісно новій інноваційній платформі.

Література:

1. Agrohub представит возможности украинского агробизнеса во время Всемирного экономического форума в Давосе – Режим доступу: <https://latifundist.com/novosti/38450-agrohub-predstavit-vozmozhnosti-ukrainskogo-agrobizneca-na-vsemirnom-ekonomicheskom-forume-v-davose>. – Назва з екрана.

2. Інновації або смерть: як бізнесу вижити на тонучому кораблі «Україна». – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2017/08/16/628080/> – Назва з екрана.

3. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2016–2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://edclub.com.ua/analytika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-onkurentospromozhnosti-1>

4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт.-упоряд.: Г. О. Андрощук, І. Б. Жилиєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. – К: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.

5. Explore the interactive database of the GI 2017 indicators [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator](http://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator). – Назва з екрана.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кисіль С. С.

аспірант,

Національний науковий центр

«Інститут аграрної економіки», Україна

Світовий досвід та вітчизняна практика доводять, що рушійною силою трансформаційних перетворень та розвитку підприємств є інновації. Вони являються визначальною складовою конкурентоспроможного розвитку підприємств та галузей, а також національних економік. Сучасним трендом економічного зростання України є активізація інноваційної діяльності, в тому числі в аграрній галузі.

У тлумачному словнику С.В. Мочерного визначено інновації, як «здійснення змін шляхом впровадження чого-небудь нового» [2]. Одночасно А. Фолом'єв пов'язує інновації з інтелектуальною діяльністю: «Інновація – форма прояву науково-технічного прогресу, результат творчої інтелектуальної праці людини, пов'язаного з оновленням усіх сфер діяльності людини» [5].

Інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств уможливується наявністю високого рівня розвитку науки та освіти в країні, впровадженням у сільськогосподарське виробництво сучасних досягнень науково-технічного прогресу, новітніх технологій та результатів науково-дослідних робіт світового рівня. Щодо застосування інновацій в аграрній сфері, зазначається, що «...основу подальшого розвитку аграрного сектора економіки в даний час складають науково-технічний

прогрес, застосування передових технологій у поєднанні з сукупністю організаційно-економічних заходів. Особливу актуальність має формування нового технологічного укладу, основа якого – інновації, що базуються на використанні електроніки, робототехніки, обчислювальної техніки, телекомунікацій, генної інженерії тощо, тому на перше місце виходять питання поширення інновацій в агроекономіці»[3].

Розвиток інноваційної діяльності у сільському господарстві можливий лише за активної участі та підтримки держави, яка повинна створювати умови, що дозволяють всім суб'єктам ринку інновацій розробляти їх, просувати і впроваджувати у виробництво. Держава також є основним суб'єктом, який може забезпечити сприятливі правові, інституційні умови інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств та стимулювання інновацій, є держава. Держава може виступати як суб'єкт господарювання і організатор централізованих капітальних вкладень в інноваційну діяльність. Також, держава повинна стимулювати та формувати попит на інноваційну продукцію, виконувати функції її замовника. Інвестиційна активність держави щодо інновацій сприятиме зростанню зацікавленості приватних та іноземних інвесторів. Таким чином, держава стимулюватиме суб'єкти господарювання до діяльності на інноваційних засадах, трансформуючи внутрішнє середовище шляхом активізації визискування інновацій.

Вдосконалення організації інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств передбачає наступні кроки: розробка і реалізація програм розвитку системи інноваційного забезпечення сільського господарства; вдосконалення організаційних форм інноваційної діяльності у сільському господарстві; розробка і реалізація комплексних науково-технічних програм із використанням інноваційних прогнозів; інтеграція аграрної науки, освіти і виробництва; підвищення рівня керованості інноваційним процесом, у тому числі шляхом

створення в органах управління сільського господарства спеціальних підрозділів, а в сільськогосподарських підприємствах – визначення посадових осіб, відповідальних за інноваційний розвиток [4].

Розробка програм розвитку інноваційного забезпечення сільського господарства та їх впровадження нерозривно пов'язано із державною інноваційною політикою. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) наголошує, що продовольче забезпечення населення світу в XXI сторіччі буде здійснюватися з використанням інноваційних ресурсів і агротехнологій у п'яти пріоритетних напрямках [1]:

1. Збільшення інвестицій у сільськогосподарську науку та інноваційний розвиток сільського господарства;
2. Покращення методів, інструментів та підвищення результативності використання земельних, енергетичних, водних, матеріальних, фінансових, людських та інших ресурсів;
3. Поліпшення використання зрошуваних земель;
4. Подальше розширення селекції і насінництва, племінної справи;
5. Застосування інтегрованої системи захисту рослин і тварин.

Пріоритетними напрямками активізації державного регулювання інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств є: удосконалення нормативно-правової бази розвитку та стимулювання інноваційної сфери; формування системи державного замовлення науково-технічної та інноваційно – технологічної продукції; удосконалення земельних відносин та функціонування ринку землі; розробка та вдосконалення інноваційних програм державними інституціями спільно з сільськогосподарськими підприємствами; проведення системної політики стимулювання формування та використання інноваційного потенціалу підприємств; фіскальне стимулювання здійснення інноваційної діяльності; створення умов для

інформаційної, консалтингової, маркетингової підтримки інноваційних процесів та об'єктів інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції; розв'язання економічних, фінансових та соціальних проблеми розвитку сільських територій.

Для подальшого конкурентоспроможного розвитку українських сільськогосподарських підприємств необхідно сконцентрувати зусилля на високотехнологічному сільськогосподарському виробництві, передумовою чого є системна законодавча та науково-організаційна гармонізація інноваційних взаємовідносин в аграрній сфері України.

Література

1. Вінніченко І. І. Інноваційна діяльність аграрних підприємств: стан та пріоритети // Бюлетень міжнародного Нобелівського економічного форуму. – Дніпропетровськ, 2012. № 1(5), т. 1. С. 44–48.

2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1 / С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. центр “Академія”, 2000. 864 с.

3. Павлова Г.Є. Інноваційний розвиток аграрного сектора національної економіки: теоретичні засади, методологія, механізми управління / Г.Є. Павлова . Монографія.– Київ: ТОВ ДКС Центр, 2015. 354 с.

4. Панорама інвестиційної привабливості АПК України / М. І. Кісіль, Т. В. Мацибора, М. Ю. Кожем'якіна та ін. Київ : ННЦ ІАЕ, 2011. 122 с.

5. Фолом'єв А. Н. Економічна стійкість – комплексний аналіз / А. Н. Фолом'єв, Г. Н. Ветчінов // Економіка АПК. 2006. № 6. С. 56 – 64.

РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

Ковтун Г. І.

*ст. викладач кафедри бізнес-економіки та адміністрування,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка, Україна*

Логан В.

*General Manager,
Spitalfields Co. Ltd, Великобританія*

Початок ХХІ століття знаменується Industry 4.0, або четвертою індустріальною революцією, що відбувається поряд з

іше не розповсюдженими по світу реаліями третьої індустріальної революції (комп'ютеризація й автоматизація виробництва, перехід до відновлюваних джерел енергії та адитивного виробництва). Вона передбачає перетворення технологічного устрою сучасного господарства: поєднання технологій, що розмивають межі між різними сферами життя (фізичною, біологічною, віртуальною) й відрізняється від попередніх революцій швидкістю, масштабами та системним характером соціально-економічних наслідків [4].

Участь України у формуванні нової глобальної економічної структури, у тому числі індустріальної, вимагає розробки та реалізації національної моделі неоіндустріалізації, що здатна забезпечити економічне зростання в країні. Постіндустріальна епоха характеризується розвитком електронного середовища та переходом до інформаційної цивілізації. Важливу роль в розвитку країн відіграє цифрова економіка, основним фактором якої є інформація та знання, а також шляхи доступу до них. Саме цифрова економіка є акселератором соціально-економічного життя суспільства у сучасному світі, вона здатна стрімко підвищити ВВП країни. За даними Всесвітнього економічного форуму у 2015 році частка цифрової економіки у загальносвітовій економіці перевищила 20 % і стрімко зростає.

Проблема розвитку цифрової економіки, її значення та наслідки для суспільства є об'єктом дослідження зарубіжних та вітчизняних учених, зокрема: В. Апалькова, С. Веретюк, П. Друкер, С. Коляденко, Б. Кінг, Л. Лямін, І. Малик, Т. Нібель, Ю. Пивоваров, Д. Сіфчлаг, К. Скінер, Е. Тоффлер, В. Фішук, К. Шваб та інші.

В умовах третьої хвилі глобалізації важливу роль в розвитку країн відіграє цифрова економіка. Міжнародна організація OECD (*Organisation for Economic Cooperation and Development*) виділяє три основні компоненти цифрової економіки:

– підтримуюча інфраструктура (апаратне та програмне забезпечення, телекомунікації, мережі тощо);

– електронний бізнес або *e-business* (здійснення господарської діяльності та інших бізнес-процесів за допомогою комп'ютерних мереж);

– електронна комерція або *e-commerce* (дистрибуція товарів через Інтернет) [3].

Отже, цифрова економіка – це інноваційна динамічна економіка, що базується на активному впровадженні інновацій та інформаційно-комунікаційних технологій в усі види економічної діяльності та сфери життєдіяльності суспільства, що дозволяє підвищити ефективність та конкурентоспроможність окремих компаній, економіки в цілому та рівень життя населення. Цифрова економіка виступає основою Четвертої промислової революції та третьої хвилі глобалізації [1].

Основними продуктами цифрової економіки є товари й послуги традиційної економіки, але які надаються за допомогою комп'ютерного обладнання й цифрових систем, зокрема, за допомогою глобальної мережі Інтернет. Особливістю цифрової економіки є її зв'язок з економікою на вимогу (*on-demand economy*), що передбачає не продаж товарів і послуг, а отримання доступу до них саме в той момент, коли це потрібно. Замовлення здійснюються онлайн, а їх виконання – офлайн. Перевагами економіки на вимогу є простота укладання різноманітних угод (кредиту, оренди, купівлі-продажу, сплати податків, розрахунків тощо); висока швидкість отримання необхідної послуги або товару та зниження їх вартості для кінцевого користувача завдяки знищенню довгих ланцюгів посередників; безперешкодний доступ на ринки, усуваючи просторові обмеження та створюючи альтернативні комерційні майданчики; спрощення виходу постачальників товарів і послуг на споживачів; створення ефекту масштабу та реалізація його позитивної віддачі, знижуючи витрати; підвищення ефективності та отримання конкурентних

переваг компаніями незалежно від їх розмірів. З'являються нові бізнес-практики, які відображаються в появі гіг-економіки, фрілансерства, краудфандингу, краудінвестингу, краудсорсингу, краудкастингу, краудлендингу.

На сьогодні актуальною є проблема забезпечення ефективності цифрових технологій та посилення позитивного впливу технологічних змін на економічне зростання та соціально-економічний розвиток країн. Наслідками цифрових трансформацій економіки країни є динамічне зростання економіки, бізнес-діяльності, а отже й податкових надходжень, притік нових інвестицій тощо. За оцінками вчених, цифрова сфера може формувати понад 300–400 тис. нових робочих місць. В цих умовах пріоритетним завданням є підвищення якості цифрової інфраструктури, яка в Україні зовсім не розвинена. За показниками якості Інтернет-з'єднання Україна посідає: 114-е місце в світі за якістю мобільного Інтернету та 45-е за якістю широкопasmового Інтернету.

Але впровадження цифрових технологій супроводжується й певними викликами, які повинно подолати суспільство і держава для успішного впровадження цифрової економіки в життя: короткострокове зниження продуктивності праці від впровадження нових технологій; скорочення кількості зайнятих, зокрема високооплачуваних і низькокваліфікованих працівників та зростання технологічного безробіття; тимчасове збільшення диференціації доходів у суспільстві на період перекваліфікації або підвищення кваліфікації; зміни в регіональній структурі виробництва, в рівні освіти та кваліфікації персоналу, інфраструктурі; трансформація норм і правил (посилення захисту прав інтелектуальної власності, вдосконалення антимонопольного законодавства тощо), способу життя [2].

Сектор інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) є важливим фактором розвитку цифрової економіки та суспільства. Інформаційні технології здатні забезпечити від 1/4 до 1/3 загального

обсягу економічного зростання. За даними Світового банку частка ІКТ у ВВП в країнах членах ОЕСР складає біля 6 % і значно менше в країнах, що розвиваються. І хоча вітчизняні ІТ-шники регулярно потрапляють до рейтингів найкращих у Європі та в світі, тільки 17 % українських виробництв використовують інновації, тоді як у ЄС цей показник становить 49 %. Україна втрачає власний потенціал через низьку ефективність виробництва.

Слід зазначити, що розвинені країни значну увагу приділяють розвитку цифрової економіки. Європейська комісія виділяє п'ять вимірів програми цифрового підприємництва:

- 1) цифрові знання та ринок ІКТ;
- 2) цифрове бізнес-середовище;
- 3) доступ до фінансів для бізнесу;
- 4) цифрові навички працюючих та електронне лідерство;
- 5) створення підтримуючої підприємницької культури.

Отже, для успішного розвитку цифрової економіки в Україні потрібна ефективна державна політика щодо подолання «цифрового розриву» та стимулювання розвитку цифрової економіки. І хоча Кабінет Міністрів України прийняв Концепцію розвитку цифрової економіки і суспільства України на 2018–2020 роки та затвердив план заходів щодо її реалізації, держава повинна створювати умови для реалізації стратегії розвитку цифрової економіки, активного впровадження Industry 4.0, формування у споживачів (бізнесу, держави, громадян) мотивацій та потреб у «цифрових технологіях», отримання необхідних професійних навичок. Країна не може бути успішною в розвитку цифрової економіки за відсутності необхідної нормативно-правової бази, стратегії розвитку економіки, що базується на цифрових технологіях. Адже саме у цифровій економіці можна реалізувати безліч нових можливостей для країни, бізнесу, суспільства та окремих громадян.

Література:

1. Шваб Клаус. Четвертая промышленная революция: перевод с англ. /

Клаус Шваб. – Москва : Издательство «Э». 2017. 208 с.

2. Richard G. Lipsey. Transformative Technologies in the Past Present and Future: Implications for the U.S. Economy and U.S Economic Policy/ ITIF Breakfast Forum // July 2007. – [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.itif.org/files/2008-07-15-lipsey.pdf>.

3. The Concept of a «Digital Economy». – [Electronic resource]. – Access mode: <http://odec.org.uk/the-concept-of-a-digital-economy/>

4. The Fourth Industrial Revolution, by Klaus Schwab. – Geneva: World Economic Forum, 2016. – [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.weforum.org/about/the-fourth-industrial-revolution-by-klaus-schwab/>

УДОСКОНАЛЕННЯ ПЛАНУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ НА ПРОМИСЛОВИМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Кудріна О. Ю.

д.е.н., професор,

завідувач кафедри бізнес-економіки та адміністрування,

Сумський державний педагогічний

університет імені А.С.Макаренка, Україна

Банк З.

*– Dr Hab. Inż. Prof., ректор Університету
імені Яна Длугоша в Ченстохові, Польща*

Одним із напрямків підвищення ефективності діяльності промислового підприємства є подальше удосконалення податкового планування для забезпечення власників капіталу та керівництва необхідною інформацією, яка з достатньою повнотою характеризує вплив податкової системи на внутрішнє середовище підприємства та дозволяє приймати більш обґрунтовані управлінські рішення.

1. Поява та розвиток маржиналістської та неомаржиналістської економічних теорій значно збагатили сучасну науку й практику новими підходами та інструментами

управління витратами підприємств. Обґрунтовано поняття трансакційних витрат та запропоновано віднесення податків до складу трансакційних витрат підприємств. Включення податків до складу трансакційних витрат дозволяє по-іншому поглянути на управління ними, в тому числі і планування.

2. Планування трансакційних витрат загалом є засобом їх оптимізації. Але у порівнянні з оптимізацією трансформаційних витрат, де критерієм оптимізації є мінімальна собівартість, що забезпечує прийнятну споживчу цінність продукту, оптимізація трансакційних витрат орієнтована на інший критерій – довгострокову мінімізацію відносин із зовнішнім середовищем. Зважаючи на те, що податки визнано різновидом інституційних трансакційних витрат підприємства, які мають значну питому вагу в загальній сумі трансакційних витрат підприємства, щодо них пропонується застосування технологій планування, які обґрунтовані для планування трансакційних витрат в цілому. Ця технологія полягає в розробці й використанні неперіодичних планів із розрахунком показників-предикторів, які використовуються для управлінського контролю та регулювання. Під неперіодичним плануванням розуміється епізодичне планування з порушенням принципу безперервності, що є наслідком неможливості повної та безперервної оцінки трансакційних витрат підприємства. Ритм неперіодичних планових розрахунків залежить від "довготривалості життя" розрахованих показників, яка, в свою чергу, залежить від інтенсивності ендогенних та екзогенних змін.

3. Планування податкових трансакційних витрат у загальній системі планування трансакційних витрат дає інформацію для прийняття управлінських рішень трьох типів: регулювання самих податків, розрахунок податкової (трансакційної) вартості управлінських рішень (наприклад, рішень щодо ціноутворення); мінімізація вартості взаємовідносин із ринковим та інституційним середовищем.

4. План трансакційних витрат не може бути періодичним. Відмітною рисою трансакційних витрат є неможливість їхньої повної легітимізації, що ускладнює процес їх адекватної оцінки. У такому разі, коли трансакційні витрати неможливо оцінити за повною номенклатурою, а, тим більш, забезпечити безперервність їх фіксації та оцінки, періодичне безперервне планування втрачає сенс. Наукою пропонується використання математично складних інструментів періодичного планування податків, що зводить нанівець можливість появи і, головне, використання податкового плану в управлінні підприємством. Для планування податкових трансакційних витрат у даному дослідженні пропонується використовувати аналітичні моделі планування двох видів: модель розрахунку екстремального значення абсолютного оптимуму при наявності однієї головної мети та дотримання встановлених обмежень (для вирішення завдання щодо розрахунку податкової (трансакційної) вартості управлінських рішень) або модель розрахунку екстремального значення абсолютного оптимуму заданої цільової функції при наявності набору головних цілей та дотримання встановлених обмежень (для вирішення завдання щодо довгострокової мінімізації загальних трансакційних витрат).

5. Обов'язковою умовою обґрунтування запропонованих рекомендацій повинна бути перевірка на відносну наукову істинність шляхом застосування аксіологічних критеріїв перевірки ефективності. Головними критеріями, що повинні бути використані при оцінці якості планів та планової діяльності, рекомендується вважати перспективні ефективність, надійність і напруженість та ретроспективну точність.

6. Планування і прогнозування будь-яких витрат не може бути здійснене без відповідного інформаційного забезпечення. У зв'язку зі складністю структури промислових підприємств із різним характером початкової інформації про зовнішні і внутрішні умови, питанням формування інформаційного

забезпечення на підприємстві необхідно приділяти відповідну увагу. Визначення обсягу інформації, потрібної керівникам різних рівнів управління підприємством для прийняття рішень, є відправною точкою формування інформаційного забезпечення процесу податкового планування. Вимогою до інформаційного забезпечення податкового планування є правильна систематизація та класифікація інформації. Реалізація даної вимоги дозволяє підвищити ефективність використання інформації про податкові платежі та зміни умов оподаткування в процесі управління підприємством. Найскладнішим кроком формування інформаційної бази планування податкових трансакційних витрат є попередня обробка зібраної інформації про суми баз оподаткування та ставок відповідно до того чи іншого методу прогнозування податків. З огляду на різноманітність обчислення баз оподаткування та методик визначення ставок оподаткування можуть бути обґрунтовані та застосовані різні підходи до визначення прогнозованих сум нарахованих та сплачених податків.

7. Для планування податкових трансакційних витрат найбільш доцільне використання аналітичних моделей планування екстремальних значень абсолютного або відносного оптимуму обмеженої кількості управлінських індикаторів при наявності певного набору головних цілей та дотриманні встановлених обмежень. Для цього потрібно здійснити угруповання окремих видів податків в однорідні групи за певним критерієм. Найбільш логічним є використання у якості критерію пристосовуваності певного методу прогнозування щодо окремих видів податків.

8. На основі використання якісних характеристик інформаційних джерел трансакційних витрат підприємств, ці джерела поєднуються в три групи: інформація регулярної звітності бухгалтерського обліку підприємств, інформація нерегулярної звітності бухгалтерського обліку підприємств та

інформація, отримана в результаті евристичної оцінки.

9. При плануванні трансакційних витрат неможливо застосувати розрахунково-аналітичний підхід та обійтися без прогнозування. Це пов'язано з тим, що, по-перше, інформаційна база є нерегулярною та неповною щоб її прямо використовувати для планових розрахунків, та, по-друге, трансакційні витрати та втрати в рамках загального фінансового планування враховуються на заключних стадіях планових розрахунків, при розрахунку зведених звітних підсумків діяльності. Це призводить до того, що інформація щодо трансакційних витрат для вирішення усіх трьох завдань управління ними з'являється занадто пізно і з неприйнятним рівнем точності та вірогідності. Тому планування трансакційних витрат в цілому та податкових трансакційних витрат зокрема виокремлено з загальної схеми фінансового планування в самостійну неперіодичну процедуру, яка потребує застосування певних методів прогнозування як способу підготовки даних для використання економіко-математичної моделі оптимізації фінансових результатів за критерієм мінімізації вартості інституціональних відносин. Угрупування податкових трансакційних витрат і загальних трансакційних витрат за ознакою інформаційного походження та, одночасно, за ознакою можливості застосування певних способів і методів прогнозування щодо них дає можливість якісного забезпечення вхідною інформацією запропонованої оптимізаційної моделі.

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ЯК ЗАПОРУКА СТАБІЛЬНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Пісковець О. В.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту,
Державний університет телекомунікацій, Україна*

Загальним для всіх видів ресурсів є питання про прибуткове їх використання. Головне полягає в тому, що для оцінки ефективності того чи іншого виду ресурсів корисний результат діяльності підприємства порівнюється з витратами на отримання цього корисного результату.

Прибутковість діяльності підприємства визначається ступенем повноти виконання суб'єктами господарювання функцій як багатфункціональної системи.

До основних принципів, що знаходяться в основі управління прибутком належать: інтегрованість із загальною системою управління підприємством; комплексний характер прийняття управлінських рішень; високий динамізм управління; варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень; орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства [1, с. 29 – 30].

На ефективну виробничо-господарську діяльність формувань впливає певна сукупність технологічних та економічних чинників, що і формують кінцеві результати господарювання. В процесі управління прибутком також потрібно враховувати вплив зовнішніх та внутрішніх факторів.

Основним завданням управління прибутком є оцінювання прибутковості діяльності підприємства та забезпечення максимізації розміру прибутку в межах можливостей ресурсного потенціалу підприємства.

Як відомо, одержати прибуток конкретне підприємство може при умові, що воно здійснює не просто безбиткову

діяльність, а його господарювання забезпечує перевищення доходів над витратами. Проблема аналізу впливу витрат і шляхів їх зменшення є надзвичайно актуальною на даний час. У сучасних умовах господарювання вітчизняні товаровиробники зможуть забезпечити конкурентоспроможність продукції тільки на основі зниження витрат.

Доцільно зазначив Генрі Форд, що хто зможе дати споживачу кращу якість за низькими цінами, неодмінно стане на чолі індустрії [2, с. 113].

Прибуток від реалізації продукції безпосередньо залежить від двох основних показників: обсягу і ціни реалізації продукції, та її собівартості. Ціна реалізації продукції є, свого роду, результатом домовленості між покупцем і продавцем товару чи послуги, які не завжди можуть домовитися про прийнятні ціни для обох сторін.

В умовах вітчизняного ринку ціни на продукцію підприємств встановлюються з урахуванням особливостей кон'юктури ринку, тобто характеру ринку та попиту, конкуренцію, економіку, посередників, владу та інші чинники, що впливають на процес ціноутворення.

Поддерьогін А.М. вважає, що прибуток – це частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Після того, як вартість, втілена у створеному продукті, буде реалізована і набере грошової форми – підприємство одержить прибуток. Отже, об'єктивна основа існування прибутку пов'язана з необхідністю первинного розподілу додаткового продукту [3, с. 95].

Стосовно рівня ціни на продукцію в процесі обґрунтування величини прибутку підприємства необхідно мати також на увазі, що при незмінному рівні ціни на продукцію навіть саме незначне зниження або зростання рівня витрат призводить відповідно до збільшення або зменшення величини прибутку. Певною мірою від величини витрат та рівня ціни на продукцію залежать обсяги

її реалізації на ринку.

Особливої уваги потребує формування цінової політики, ефективних механізмів закупівлі продукції. Дрібнотоварні виробники не спроможні протидіяти монополізованим посередникам і переробним підприємствам, що призводить до значного зниження закупівельних цін та спаду ефективності господарювання.

Управління прибутком підприємства, направлене, в першу чергу, на забезпечення економічного росту та підвищення конкурентоспроможності будь-якого суб'єкта господарювання та підвищення його фінансової стійкості.

Управління прибутком підприємства у ринкових умовах забезпечує взаємозв'язок саморегулюючих важелів, інтересів і стимулів досягнення економічного ефекту підприємства.

Планування діяльності підрозділів здійснюється шляхом установлення основних показників виробничо-господарської діяльності підрозділів та базується на прогресивних нормах матеріальних, трудових і грошових витрат. Контроль та оцінка дає змогу визначити причини відхилень, місце їх виникнення; система оцінки діяльності визначає ті підрозділи, які найраціональніше використовують економічні важелі в організації своєї діяльності [4, с. 45].

Матеріальна відповідальність передбачає компенсацію збитків одного підрозділу за рахунок прибутку або собівартості, а мотиваційний механізм охоплює, підсистеми мотивів, кожна з яких спрямована на досягнення певних цілей підприємства. Сукупність таких інструментів ціна, оплата праці, розподіл прибутку забезпечують здійснення виробничо-господарської діяльності.

На рівень прибутку, як на основне джерело фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його працівників і власників, прямо і опосередковано впливає прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності. Тому

необхідно правильно інтегрувати систему управління прибутком із загальною системою управління підприємством.

У будь-якому варіанті присутній елемент досягнення максимального рівня прибутковості, оскільки комерційна діяльність як складова частина маркетингу спрямована на одержання доходу [5, с. 20-21].

Отже, прибутковість є основним критерієм оцінки виробничо-господарської діяльності кожного підприємства, а прибуток як економічна категорія відображає кінцеву грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності і є найважливішим показником фінансових результатів підприємницьких структур, їх фінансового стану. Система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства впливає на рівень прибутку.

Література:

1. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – Киев: Ника-Центр, 2007. 768 с.
2. Форд Генри. Моя жизнь, мои достижения: [пер. с англ. под редакцией В.А. Зоргенфрея] – М.: Финансы и статистика, 1989. 206 с.
3. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник / А.М. Поддєрьогін – 8-е вид. – К.: КНЕУ, 2013. 385 с.
4. Методичні рекомендації з підвищення економічної ефективності аграрних підприємств / [Коваленко Ю.С., Охріменко І.В., Демченко О.В. та ін.] – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. 60 с.
5. Лисситса А., Бабичева Т. Теоретические основы анализа продуктивности и эффективности сельскохозяйственных предприятий. – Halle, Germany: Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe, 34 с.

МІЖНАРОДНІ ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Потапова О. Б.

к.і.н., доцент кафедри права та міжнародних відносин,

Самойленко Н. С.

к.і.н., доцент кафедри права та міжнародних відносин,

Сумський державний педагогічний

університет імені А.С.Макаренка, Україна

В умовах сьогодення платіжні системи та системи розрахунків відіграють провідну роль в економіці будь-якої країни. Раціональна організація платіжної системи сприяє вдосконаленню грошово-кредитних відносин, ефективному функціонуванню фінансової сфери в цілому, забезпеченню ефективного функціонування національного господарства, а також здійсненню міждержавних валютних розрахунків.

Основними вимогами, які постають перед платіжними системами, є, перш за все, їх ефективність та надійність, оперативність, зручність та безпека. У світі існує низка платіжних систем, користувачами яких є сотні мільйонів жителів планети. Найбільші міжнародні платіжні системи VISA, MasterCard, American Express, Europay, DinersClub і JCB, цілодобово надають своїм клієнтам широкі послуги практично в будь-якій точці планети та сфері обслуговування. У процесі історичного розвитку міжнародні платіжні системи пройшли певні етапи становлення.

Перші теоретичні відомості про використання платіжного засобу – картки – з'явилися в Англії. Ідею кредитних карток висунув у своїй книзі Джеймс Беллами «Погляд у минуле», що вийшла у світ в 1888 р [4, с. 32].

У 1891 р. компанія American Express, будучи звичайною кур'єрською службою, яка займається перевезенням грошей,

випускає в обіг перший дорожній чек American Express. Тим не менш, початком відліку історії платіжних карток вважається 1914 р., коли торгові підприємства почали видавати кредитні картки своїм постійним клієнтам, щоб ще більше прив'язати їх до своєї мережі магазинів.

Паперова кредитна картка, випущена в 1919 р. компанією Western Union Telegraph Company, видавалася лише членам уряду США. Вона давала право відправляти телеграми в кредит за рахунок уряду [3].

Недовговічність картонних карток змусила шукати їм заміну. У 1928 р. компанією Бостона Farrington Manufacturing були випущені перші металеві пластинки, на яких видавлювалася (ембосувалася) адреса і, які видавалися кредитоспроможним клієнтам. Продавець вкладав таку пластинку в спеціальну машинку, звану імпринтером, і букви, видавлені на ній, віддруковувалися на торговому чеку [2, с. 17]. Потім їх витіснили пластикові картки, оскільки вони виявилися більш практичними.

У 40-50-ті рр. ХХ ст., за часів «торговельного буму» в США систему безготівкового розрахунку почали заміщати чекові книжки. Вважається, що початок банківським кредитним карткам поклав у 1946 р. Дж. С. Біггінс, фахівець зі споживчих кредитів Національного банку Флетбуш у нью-йоркському районі Бруклін. Ця схема передбачала розписки, які приймалися від клієнтів місцевими магазинами за дрібні покупки, після чого, магазин здавав розписки в банк, а той оплачував їх з рахунків покупців. У Флетбуші було вперше випробувано класичний ланцюжок розрахунків, що використовується і сьогодні в банківському картковому бізнесі [4, с. 34].

Проте офіційно, перша банківська картка була випущена в 1951 р. у Нью-Йорку банком Franklin National Bank, і з того часу почався бурхливий розвиток цього виду послуг.

У 1960 р. зробили першу пластикову картку з магнітною смугою. До цього доклала руку компанія ІВМ. Метою було

розробити спосіб безпечного зберігання даних. Тому вирішили використовувати магнітний носій, що вже використовувався для зберігання інформації у комп'ютерах [1, с. 148].

Інновації тривали. На початку 90-х рр. XX ст. у Європі почали розробляти стандарти банківських смарт-карток – пластикових карток із вбудованою мікросхемою, що дуже нагадує сім-карту.

Розповсюдження Інтернету дало можливість розширити список платіжних сервісів. У 1998 р. з'являються платіжна мережа PayPal та електронна система розрахунків Webmoney Transfer. Наразі обидві системи користуються популярністю. Варто відзначити, що електронні гроші стали основною ідеєю всіх платіжних послуг.

Сьогодні у світі існує низка платіжних систем, користувачами яких є сотні мільйонів жителів планети. Найбільші міжнародні платіжні системи VISA, MasterCard, American Express, Europaу, DinersClub і JCB, цілодобово надають своїм клієнтам широкі послуги практично в будь-якій точці планети та сфері обслуговування.

Література:

1. Гусева К.А., Набільська І.І. Використання пластикових платіжних карток в Україні // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2013. № 3. С. 146 – 151.
2. Кравець В.М. Платіжні картки в Україні / Б.М. Кравець , А.С. Савченко. К.: Факт, 2009. 30 с.
3. Міжнародні та українські платіжні системи.URL: http://bookdn.com/book_496.html
4. Сучасні платіжні системи: монографія / Т.Т. Ковальчук, В.С. Лу'кьянов. К.: Знання, 2010. 190 с.

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Приходько О. О.

студентка,

Самодай В. П.

кандидат економічних наук, доцент кафедри

бізнес-економіки та адміністрування,

Сумський державний педагогічний

університет імені А.С.Макаренка, Україна

На сьогоднішній день малий бізнес відіграє важливу роль в розвитку економіки. Він становить найбільшу частку підтримки глобального бізнесу, котрий забезпечує створення робочих місць, високий рівень зайнятості населення та збільшення доходів, в наслідок цього відбувається підвищення рівня життя, а також активізація інноваційних та трансформаційних процесів в Україні. В різних країнах частка ВВП на малий бізнес припадає різна. Наприклад у країнах ЄС частка у ВВП малого бізнесу складає від 52% – до 70%, а у загальній зайнятості населення від 55% – до 82% [1].

Деякі країни, враховуючи та розуміючи значення малого бізнесу в економіці держави та взагалі у світі, ведуть політику, що направлена на сприятливі умови для створення та розвитку малого бізнесу. Як правило це країни що зацікавлені у підвищенні рівня життя своїх громадян. Ситуація в Україні дещо інша. Частка у ВВП малого бізнесу в Україні складає 14,5–15,8% та 19,2 –20,7% у загальній зайнятості населення від [2].

Малий бізнес в Україні представлений більшою мірою у торгово-роздрібній сфері та сільському господарстві, коли, наприклад, у Японії частка малого бізнесу в промисловості становить 55%, що сприяє науково-технічному прогресу та виводить країну в лідери на світовому ринку. Так частка малого бізнесу у створенні ВВП Японії становить більше 53% а частка

зайнятого населення на таких підприємствах складає приблизно 75% [3]. Економіка Японії націлена на заборону експорту ресурсів, та вивезення з країни тільки готової продукції, в той час як Україна імпортує готові товари, а експортує сировину.

Також велику роль в розвитку малого бізнесу відіграє політика держави щодо надання кредитів на відкриття малого бізнесу (рис. 1).

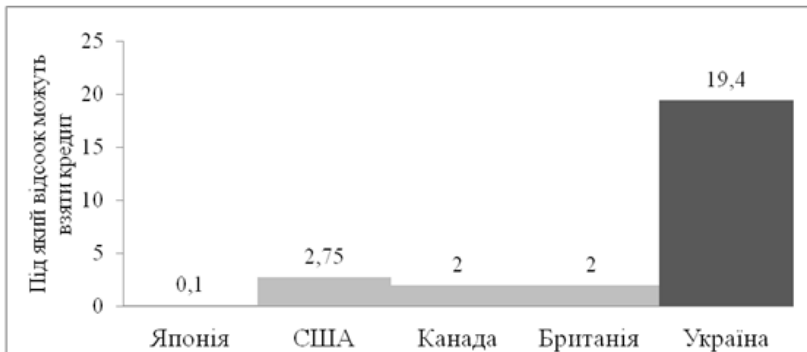

Рис. 1. Кредитування малого та середнього бізнесу у розвинених країнах та Україні

Зібрані дані засвідчують, що грошово-кредитна система нашої країни перешкоджає створенню малих підприємств, натомість у високорозвинених країнах цей відсоток, у порівнянні з вітчизняним, вкрай низький.

У міжнародній практиці особлива увага надається режиму оподаткування малого бізнесу. У Великобританії існує ефективна система стимулювання малого бізнесу. Уряд застосовує інструменти кредитної, бюджетної та податкової політики для поліпшення умов розвитку підприємств цього сектору (табл. 1).

З порівняних даних [4, 5] очевидно, що у порівнянні з США в Україні податкова система не сприяє розвитку малого бізнесу встановлюючи великий відсоток, єдиний для всіх підприємств, на дохід, та ще й на дохід фізичної особи, тобто на заробітну плату

робітника підприємства.

Таблиця 1
Ставка податку на прибуток за річним доходом підприємств
США та України

Ставка податку на прибуток %		Річний дохід малого підприємства тис. дол.
США	Україна	
-	13	Фізичні особи
10	25	До 2052
20	25	2053-38340
40	25	Понад38340
10	25	До 13500
20	25	13500-67500

Отже, основними проблемами, які стримують розвиток малого бізнесу в Україні є:

– несприятлива законодавча база для розвитку малого підприємництва та підприємництва в цілому;

– високі податки, які змушують більшість суб'єктів малого підприємництва йти в тіньову економіку;

– низька фінансово-кредитна підтримка малих підприємств;

– незацікавленість органів державної влади в масовій організації підприємств по переробці сировини для експорту, замість вивозу сировинної бази за кордон;

– відсутність стимулів для інвестицій.

Література:

1. The World Bank. Data catalog // The World Bank – [Режим доступу]: <http://data.worldbank.org>

2. Офіційний сайт державного комітету статистики. – [Режим доступу]: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Открываем бизнес в Японии // Бизнес прост. – [Режим доступу]: <https://biznesprost.ru/otkryvaem-biznes-v-yaponii.html>

4. Налоги в украине 2018. Общий обзор системы налогообложения. // Налоги в укрране. Аналитика. Комментарии от УБК. – [Режим доступу]: <http://www.ubc.ua/Links/tax.html>

5. Ведення малого бізнесу за кордоном // газета «Про бізнес» від

ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сорока А. М.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту,
Державний університету телекомунікацій, Україна*

Процеси глобалізації економіки пов'язані з комп'ютеризацією майже всіх сфер діяльності людини, а телекомунікаційних підприємств особливо. Прискорений розвиток і розповсюдження технологій у світі безпосередньо впливає на економічну, соціальну, культурну та інші сфери окремих держав [3]. Це сприяло тому, що інформаційні технології сформували повноцінний ринок з власною інфраструктурою та обумовили появу такого виду економічної діяльності, як інформаційна економіка [2].

Наявність значної кількості практичних розробок у сфері інформаційних технологій дозволяє прискорювати окремі процеси підприємницької діяльності, що сприяє підвищенню показників ефективності діяльності будь-якого підприємства в цілому.

Інтернет як один із видів інформаційних технологій забезпечує можливість спілкування і передачі інформації між користувачами (комп'ютерами) в усьому світі [4]. У сучасному житті та глобальному інформаційному суспільстві стає неможливим ведення діяльності у будь-якій галузі без доступу до всесвітньої мережі Інтернет [1].

Різні точки зору щодо визначення терміна «електронний бізнес» розглянуто у працях таких науковців, як К. Фелленштейн,

Р. Вуд, Б. Клейндл, Д. Страус, Р. Фрост, С. Мельниченко, А. Баранов, А. Мартовой та інших.

Інтернет – інфраструктура, мережі якої можуть надавати доступ до інформаційних ресурсів, послуг зв'язку (електронна пошта, інформаційні табло, комп'ютерні конференції, архіви даних, загальне програмне забезпечення, коректування документів, інтерактивні бібліотеки, передача файлів тощо) [3].

На сучасному етапі розвитку застосування можливостей мережі Інтернет у діяльності переважної більшості телекомунікаційних підприємств стало невід'ємною складовою їх ефективного функціонування на ринку.

В Інтернеті постійно формуються нові види електронних комерційних взаємовідносин, що викликало появу терміна «електронний бізнес».

Під електронним бізнесом розуміють орієнтовану на отримання прибутку діяльність організації або індивіда, в якій основні бізнес-процеси, а також зовнішні та внутрішні зв'язки здійснюються шляхом застосування електронних технологій [3]; реалізацію бізнес-процесів із використанням інформаційних і телекомунікаційних технологій і систем.

За визначенням спеціалістів компанії ІВМ, електронний бізнес – це перетворення основних бізнес-процесів за допомогою мережі Інтернет [4]. Електронний бізнес можна розглядати як різні форми взаємодії між суб'єктами, оскільки наразі сформувалися такі сектори електронної бізнес-активності в мережі Інтернет:

– B2G (business-to-government) – взаємовідносини між підприємством та державою, тобто взаємовідносини між виконавчою владою та комерційними структурами (підприємства, установи, організації) з метою розвитку та підтримки бізнесу. Прикладами таких взаємовідносин можуть бути інформаційні веб-сайти органів виконавчої влади, де подано широкий перелік законодавчих і нормативних документів, що

регламентують підприємницьку діяльність. Цей термін широко застосовують у теоретичних працях, де йдеться про ділове адміністрування.

– B2B (business-to-business) – дослівний переклад означає «бізнес для бізнесу» або міжкорпоративний бізнес.

Це сектор ринку, основною метою якого є не задоволення кінцевого споживача, а орієнтація на взаємодію між іншими підприємствами. Тобто, у цьому випадку підприємство концентрується на постачанні (забезпеченні) послуг іншим підприємствам;

– B2C (business-to-consumer) – бізнес для споживача, який є формою електронної торгівлі для задоволення потреб споживачів шляхом прямих продажів. Найпоширенішим інструментом B2C є інтернет-магазин;

– C2C (consumer-to-consumer) – це форма електронної торгівлі, під час якої відбувається взаємодія споживачів між собою, тобто, процес продажу товарів та послуг відбувається між окремими споживачами; у такому випадку веб-сайти є посередниками (торговельними майданчиками);

– C2G (consumer-to-government) – системи соціального (пенсії, соціальні виплати, пільги), комунального обслуговування, інформаційно-довідкова служба [2];

– G2G (government-to-government) – форма електронної співпраці між державними установами.

Отже, підводячи підсумки можемо стверджувати, що сучасні тенденції розвитку телекомунікаційної сфери вимагають застосування агресивних методів ведення бізнесу, пошуку нових ефективних шляхів виживання на ринку. Забезпечення конкурентоспроможності бізнесу стає можливим за умови застосування сучасних інформаційних технологій, що сприяють осучасненню ведення ділової активності. Одним із видів інформаційних технологій, що є ефективним важелем у діяльності підприємства, стали інтернет-технології.

Література:

1. Кучеренко І.О. Аналіз динаміки кількості користувачів Інтернет в Україні та світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.znannya.org/?view=concept:225>

2. Лебеденко М.С. Застосування Інтернет-технологій в управлінні маркетинговими комунікаціями поліграфічних підприємств: дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / М.С. Лебеденко. – Нац. техн. ун-т України «Київський політехнічний інститут». – К., 2010. 180 с.

3. Мартовой А.В. Підвищення обсягів продажу послуг на підприємствах туризму на основі Інтернет-маркетингу : дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / А.В. Мартовой ; Таврійський нац. ун-т ім. В.І. Вернадського. – Сімферополь, 2006. 198 с.

4. Мельниченко С.В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика : монографія / С.В. Мельниченко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. 493 с.

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сотниченко В. Н.

*кандидат педагогічних наук, професор кафедри менеджменту,
Державний університет телекомунікацій, Україна*

Управління економічною безпекою телекомунікаційного підприємства є найбільш ефективним на основі структурно-функціональної моделі. Практика показує, що на даному етапі розвитку телекомунікації така модель є найбільш сучасним інструментом вдосконалення різноманітних механізмів управління процесами захисту економічних інтересів телекомунікаційних підприємств [1].

Існує цілий комплекс методичних підходів до вирішення проблем, пов'язаних з питаннями економічної безпеки. У поєднанні з сучасними принципами і практичним досвідом управління економічною безпекою і на основі техніко-технологічної складової із широким спектром функціональних

можливостей комплекс дозволяє успішно вирішувати питання економічної безпеки .

Добре відомо, що загрози для економічної безпеки традиційно поділяються на зовнішні і внутрішні. Дослідники джерел загроз представили і продовжують відкривати нові види загроз, що викликано розвитком функціональних складових економічної безпеки. Сьогодні складно говорити про ієрархію складових безпеки на основі ступеня їх важливості і складності. Кожна з таких функціональних складових не має остаточно певної науково обгрунтованої глибини вивченості [2, с. 196-200].

При вивченні питань управління економічною безпекою не можна не враховувати той факт, що всі загрози, так чи інакше, мають зовнішні джерела походження. Це важливо тому, що якщо не враховувати цей фактор, побудувати ефективний механізм захисту економічних інтересів, механізм управління економічною безпекою неможливо.

Не може бути однозначної і безспірної поділу загроз безпеки за джерелами походження на зовнішні і внутрішні. Виходячи з цього припущення доцільно розглядати будь-яку внутрішню загрозу як похідну від зовнішньої.

Цьому є декілька найбільш ймовірних пояснень. Одне з них полягає в тому, що кожна із складових безпеки розглядається з позицій її питомої ваги в системі всіх складових і рейтингу за ступенем важливості. Безумовно, такий підхід має суб'єктивний характер, звідси і причина виникнення конфлікту та, як наслідок, загроза для економічної безпеки підприємства [3; 4, с. 151-156].

Підтвердженням цього є неналежна увага до питань економічної безпеки на телекомунікаційних підприємствах. Досить проаналізувати результати реалізації функціонального потенціалу політико-правової складової економічної безпеки. Крім того, що відсутня єдина концепція економічної безпеки в телекомунікаційній галузі України, вже більше двох років перебуває на розгляді у Верховній Раді України проект Закону

«Про електронні комунікації» і ряд інших не відрегульованих, не менш важливих, політико-правових питань.

На основі цього можна з певною часткою впевненості стверджувати, що найбільш імовірною зоною реального конфлікту безпосередньо є сфера взаємодії функціональних складових економічної безпеки телекомунікаційного підприємства (Рис. 1.).

Для регулювання процесу взаємодії функціональних складових економічної безпеки телекомунікаційного підприємства з метою нейтралізації можливого конфлікту між ними необхідна розробка оптимальної структурно-функціональної моделі.

Рис. 1. Взаємодія складових економічної безпеки в зоні ймовірного конфлікту.

Призначенням такої моделі повинно бути:

- діагностика взаємодії між складовими економічної

безпеки телекомунікаційного підприємства;

- корекція процесу взаємодії між складовими;
- оптимізація результатів взаємодії;
- розробка алгоритмів управління економічною безпекою

телекомунікаційного підприємства.

Це лише кілька функціональних завдань моделі. При детальній розробці їх буде значно більше. Кожна з наведених функцій моделі повинна мати спеціально розроблений механізм її реалізації, що представляється перспективним напрямом у подальшому вивченні проблеми.

Практичний досвід управління економічною безпекою на підприємствах телекомунікаційної галузі України та результати їх фінансово-господарської діяльності дає підстави для висновків про те, що дана модель буде максимально сприяти ефективному регулюванню питань економічної безпеки на рівні взаємодії її функціональних складових.

Література:

1. Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України: матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 3 лютого 2016 р. / Верховна Рада України, Комітет з питань інформатизації та зв'язку; ред. кол.: О.І. Данченко (голова), Г.О. Андрощук, О.Г. Старинець, О.А. Баранов [та ін.]. – К.: Парлам.вид-во, 2016. – 256 с.

2. Ілляшенко О. В. Алгоритмізація дії механізму управління системою економічної безпеки підприємства / О. В. Ілляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2015. № 6. (230). С. 196–200.

3. Кудрявцев А.В. Экономическая безопасность, как ресурс управления на предприятиях с государственным участием [Электронный ресурс]/ А.В. Кудрявцев // Гуманитарные научные исследования. 2017. № 6. Режим доступа: <http://human.snauka.ru/2017/06/24142>

4. Погорелов Ю. С. Передумови формування механізму управління системою економічної безпеки підприємства /Ю.С. Погорелов, О.В. Ілляшенко// Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2015. № 4. Т. 2. С. 151–156.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСУВАННЯМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стецюк П. А.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту,*

Державний університет телекомунікацій, Україна

Важливим компонентом забезпечення конкурентоспроможності та перспективного економічного розвитку телекомунікаційних підприємств є їх інноваційно-інвестиційна діяльність. Запровадження нових технологій та технічних засобів вимагає залучення значних обсягів економічних ресурсів і, в першу чергу, фінансових. Результати реалізації управлінських рішень у цій сфері впливають на динаміку не лише інноваційно-інвестиційних процесів, а прямо чи опосередковано й на всі інші сфери функціонування підприємства. Тому фінансування інноваційно-інвестиційна діяльність підпорядковане загальній економічній стратегії підприємства, яка визначає його базові фінансові умови.

На специфіку фінансування інноваційно-інвестиційного процесу суб'єктів господарювання у сфері телекомунікацій та характер відшкодування використаних на ці цілі фінансових ресурсів, головним чином, впливає особливості створюваних в результаті здійснення інвестицій активів. Вона проявляється у:

- відносно короткому часовому терміні використання частини активів, обумовленого їх швидким моральним старінням у зв'язку з високими темпами розвитку науково-технічного прогресу у галузі;

- технологічній специфічності, пов'язаній із забезпеченням обробки та передачі великих масивів інформації;

- високий інтенсивності використання активів.

Зазначені та інші особливості пред'являють підвищені

вимоги до якості обґрунтування управлінських фінансових рішень.

Визначальним в аналізі фінансування інноваційної діяльності є вибір як системи показників, так і окремих вимірників з їх складу. Нині і у науковій літературі, і в практиці інвестиційного менеджменту певною мірою конкурують два підходи та відповідні їм методики: а) абсолютної і порівняльної ефективності капітальних вкладень, що використовувалися в практиці управління централізованою радянською економікою; б) статичні (прості) та динамічні (фінансові) методи, обґрунтовані західною фінансовою наукою і використовувані багатьма зарубіжними підприємствами.

В академічній науці домінує позиція пріоритетності практичного використання методів аналізу та обґрунтування фінансових рішень інноваційно-інвестиційного характеру, які базуються на концептуальному базисі неокласичної теорії фінансів. Для них особливе значення мають такі аспекти як найбільш дохідні альтернативні можливості використання фінансових ресурсів; вплив на загальний результат чинників часу, інфляції та ризиків; ціна джерел фінансування тощо. Враховуючи евристичний характер оцінки окремих параметрів важливе значення набуває питання їх коректного застосування.

Найчастіше до вказаної системи дослідники включає такі показники як чиста теперішня вартість (NPV), внутрішня норма доходності (IRR), модифікована внутрішня норма доходності ($MIRR$) та індекс рентабельності (PI).

Загальною інформаційною основою цих показників є а) використання чистих грошових потоків в якості результативного показника; б) визначення довжини життєвого циклу проекту; в) розрахунок величини чистого грошового потоку по окремих часових періодах використання фінансових ресурсів; г) використання норми дисконту, тобто середньозваженої ціни джерел фінансових ресурсів за окремими напрямками їх

використання.

Не зважаючи на очевидну простоту сприйняття цієї інформації, на практиці та й у розумінні окремих авторів зустрічаються певні методологічні помилки.

Найбільш складним елементом прогнозно-аналітичних розрахунків є оцінка грошових потоків. Досить часто методичною основою таких розрахунків є бухгалтерській підхід до калькулювання собівартості чи до складання звіту про рух грошових коштів. При цьому ігнорується необхідність врахувати всі зміни витрат і доходів, пов'язані з реалізацією інноваційного проекту. Неврахування цієї методичної вимоги призводить до істотної помилки, яка ставить під сумнів коректність і навіть правильність висновків про прийнятність аналізованого напрямку використання фінансових ресурсів. Якщо не брати до уваги прирістний потік, то можливі два типи помилок. *Перша*: в процесі планування вся сума непрямих (опосередкованих) витрат буде розподілятися, у тому числі й на продукцію проекту, методами, прийнятими в практиці бухгалтерського обліку. При цьому ігнорується той факт, що більша частина таких витрат має місце незалежно від того, здійснює підприємство проект чи відмовляється від нього. Тому в планових розрахунках до складу елементів грошового потоку можуть включатися лише конкретний приріст витрат, зумовлений реалізацією проекту. *Друга*: проекти, які мають негативні грошові потоки взагалі випадають із сфери застосування методів оцінки на основі дисконтованих чистих грошових потоків.

Визначення норми дисконту, як правило, здійснюється на основі моделі альтернативної вартості. Вважаємо, що для окремих інноваційних проектів телекомунікаційних підприємств альтернативою може бути кумулятивний метод. Разом з тим, існує необхідність зробити певні уточнення з цього приводу. Ми вважаємо, що кращим вирішенням питання врахування інфляції в умовах так званої «структурної інфляції» є коригування вартісної

оцінки елементів грошових потоків на прогнозовані індивідуальні темпи їх змін. Для врахування рівня ризиків у складі норми дисконту цілком прийнятним є аналіз чутливості ключових перемінних системи фінансового забезпечення інноваційного процесу, що дає уявлення про його стійкість до впливу ризиків, пов'язаних з її окремими елементами. За допомогою цього методу встановлюється вплив складових грошового потоку чи норми дисконту на зміну вибраного критерію прийнятності.

Якісні характеристики розглянутих показників дають підґрунтя для загальних рекомендацій стосовно вибору окремих з них для аналізу фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств. Якщо його завданням є визначення ефективності фінансових ресурсів, то з цією метою краще використовувати метод *NPV*. Для оцінки прийнятності різних варіантів структури джерел фінансування інвестицій більш прийнятним є метод *IRR*.

При порівнянні проектів або їх варіантів на вибір показників суттєво впливає адекватність обсягів використовуваних фінансових ресурсів на їх фінансування. Коли вони між собою суттєво не відрізняються, то варто застосовувати метод *NPV*, в іншому випадку – індекс рентабельності.

Таким чином, узагальнення результатів наукових пошуків та проведених обґрунтувань дозволи виділити суттєві методологічні підходи до аналізу ефективності фінансування інноваційної модернізації телекомунікаційних підприємств. Їх використання в процесі обґрунтування доцільності фінансування окремих напрямів інноваційно-інвестиційної діяльності, вибору схеми фінансового забезпечення та конкретних джерел фінансових ресурсів, проведення контролю і моніторингу реалізації запланованих заходів виступає методологічним базисом для проведення якісних прогнозно-аналітичних розрахунків, що є надійним бар'єром для можливих похибок і ухвалення непродуктивних рішень.

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ГЛОБАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

Стрельник С. О.

*к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки,
ДВНЗ «КНЕУ ім. В.Гетьмана», Україна*

Сучасні дослідження виявляють фундаментальну асиметрію – в той час як компанії активно переслідують стратегію глобалізації ззовні, їхня внутрішня організація часто не готова виконувати дані обіцянки в повному обсязі [1]. Найбільш загрозливою з цієї точки зору є неможливість ідентифікувати дійсно диференційовані можливості. Замість того, щоб зосередити свою конкурентну стратегію навколо кількох ключових переваг, компанії звертаються до стратегії імітації («copycat»), що зазвичай приводить до помилкових рішень. Інші негативні наслідки виникають внаслідок відсутності прав на правильних рівнях, а також дублювання управлінських функцій, що призводить до повільного, надлишкового, або суперечливого прийняття рішень.

Поняття імітації та її нових форм потребує окремої уваги. Як відзначає професор менеджменту Овед Шенкар у своїй роботі «Імітатори. Як компанії запозичують і переробляють чужі ідеї», останнім часом серед компаній набуває популярності так звана імовація, що означає поєднання імітації та інновації [2]. Імовація є не лише однією з передумов широкого поширення імітації, але й феномену випередження імітатором інноватора. Адже модифікація спеціально проводиться з розрахунком, щоб покращити який-небудь важливий параметр оригіналу. До того ж імоватор часто не стикається з конкуренцією. Адаптуючи свою версію відомого продукту до нової сфери застосування або до нового національного ринку, він відповідно до них виступає як першопроходець.

За словами Майкла Портера «стратегія ґрунтується на

унікальній діяльності, зі свідомим вибором таких, що відрізняються від інших видів діяльності для отримання унікального набору цінностей» [3]. На перший погляд імітація не відповідає цьому принципу, оскільки за визначенням означає запозичення в інших. Проте імітація може бути похідною від декількох видів діяльності, що при цьому має чіткі відмінності у формі або комбінаційній архітектурі. Крім того, вона має здатність створювати унікальну цінність, особливо у поєднанні з інновацією. Імітація може виступити новинкою для якогось ринку або регіону або похідним варіантом з істотними відмінностями, що виступають в ролі основного чинника цінності.

Стратегічний підхід до імітації, ініційований і контрольований вищим менеджментом, не лише принесе найкращі результати, але й створить сприятливий клімат для пошуку можливостей імітації та спільної роботи для їх використання та отримання вигоди від реалізації. Дійсно, в епоху бенчмаркінгу та передового досвіду легко випустити з уваги очевидні можливості, що вимагають глобального, а не локального пошуку. Вихід за рамки власної території, в тому числі в інші регіони, пошук невеликих фірм, аналіз віддалених у часі подій – все це допоможе розширити арсенал моделей для комерціалізації та покращити результати досліджень. Отже, проводячи конкурентний аналіз важливо розглядати не тільки інноваторів, але й імітаторів, які працюють настільки ж результативно. Так само, як і у випадку з імітаційними здібностями, більшість конкурентів, за словами Теодора Левіта, займаються імітацією в «довільній, випадковій і реактивній» манері, що створює конкурентну перевагу для компаній, котрі відмовилися від такої манери [4]. Необхідним видається створення унікальної пропозиції, що дозволяє не тільки забезпечити відповідність, а й створити цінність.

У багатонаціональних корпораціях існує тенденція надавати перевагу великому, діючому бізнесу над новими, дещо

спекулятивними, перспективними можливостями. Це пояснюється безпосередньою участю вищого керівництва в історичному бізнесі або занадто вузьким розумінням поняття «ринку» та «споживачів». У свою чергу громіздкі бізнес-процеси, матрична структура та безліч контролюючих елементів пригнічують систему управління. Багатовимірність даних проблем походить із недоліків самої структури компанії та потребує значних часових затрат на виправлення. Для вирішення таких закоренілих проблем багатонаціональні компанії мають вийти за межі своєї зони комфорту, діагностувати причини дисфункцій та внести відповідні зміни у модель управління.

Більшість багатонаціональних компаній, як і раніше, структуровані для роботи в умовах Глобалізації 1.0, коли компанії створювали бізнес-підрозділи по всьому світу, а стратегія контролювалася центральним офісом. Натомість успішні глобальні підприємства розподіляють існуючі операції, кожна активність усе більше виконується в тій частині світу, де це є найбільш сприятливим для бізнесу. Розвиваючи ці так звані кластери, компаніям необхідно чітко визначити, які конкретні функції та процеси краще виконувати на глобальному, регіональному та місцевому рівні. Такі елементи як фінанси, людські ресурси та інформаційні технології видаються перспективним для суттєвої централізації (з деякими локальними корегуваннями). Продажі, юридичні та комунікаційні заходи, як правило, краще обробляються на місцевому рівні. Маркетинг, виробництво, закупівлі, НДДКР знаходяться десь посередині, піддаються частковій централізації, але також потребують певної місцевої автономії.

Отже, в умовах Глобалізації 2.0 продовжує простежуватись тенденція на користь великих корпорацій. Проте спекулятивні можливості зростання, матричні структури, громіздкі бізнес-процеси, велика кількість контролюючих елементів, невідповідність між нагальними потребами бізнесу та місцевими

умовами невинно зменшують ефективність багатонаціональних корпорацій. Корпорації потребують багатовимірного підходу, який дозволить внести відповідні зміни в їх управління. Нова хвиля глобалізації представляє неймовірні можливості. Однак її переваги пожинають лише ті компанії, які змогли створити більш послідовну та гнучку глобальну модель підприємництва. Хоча кожна компанія розробляє власні рішення під свої унікальні потреби та тип підприємства, модель кожного підприємства, що глобалізується, повинна дотримуватись певних принципів. По-перше, вона має бути побудована відповідно до стратегічних намірів компанії. По-друге, у ній мають органічно поєднуватись глобальна присутність та локальна автономія. По-третє, вона повинна мати доступ до найкращого людського ресурсу світу.

Література:

1. Managing the Global Enterprise in Today's Multipolar World [Електронний ресурс] / P. Pigorini, A. Divakaran, D. Suarez, A. Fleichman // Booz & Company Inc.. – 2011.

2. Shenkar O. Copycats: How Smart Companies Use Imitation to Gain a Strategic Edge / Oded Shenkar. // Strategic Direction. 2010. №26. С. 3–5.

3. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / Майкл Е. Портер; Пер. с англ. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. 454 с.

4. Левитт Т. Имитаторы. Как компании заимствуют и перерабатывают чужие идеи / Теодор Левитт., 2015. 210 с.

АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Храпкіна В. В.

доктор економічних наук, професор,

Київський університет ринкових відносин, Україна

В сучасних економічних умовах антикризове фінансове управління виступає саме тим важелем впливу, що забезпечує можливість упередження фінансової кризи підприємства.

Трансформаційні процеси посилили вплив значної кількості чинників прямого та опосередкованого характеру. Зважаючи на складне економічне, фінансове та політичне становище, більшість підприємств перманентно стикаються із фінансовою кризою (табл. 1).

Результати аналізу, узагальнені в таблиці, свідчать про те, що впродовж останніх років фінансовим результатом підприємств є збиток. Це зумовлює впровадження на підприємствах особливого виду управління – антикризового фінансового управління.

Таблиця 1

Фінансові результати підприємств до оподаткування за
видами економічної діяльності

(млн.грн)

	Фінансовий результат до оподаткування	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
2016	-22201,5	73,4	523759,4	26,6	545960,9
2015	-340126,6	73,7	475321,2	26,3	815447,8
2014	-523587,0	66,3	334517,3	33,7	858104,3

Під антикризовим фінансовим управлінням розуміють процес управління фінансово-економічними ризиками та фінансовою санацією підприємства з метою профілактики та нейтралізації фінансової кризи та забезпечення безперервної діяльності підприємства на основі використання системи специфічних методів та прийомів управління фінансами [1].

Особливості сучасного етапу розвитку суспільства характеризуються високим рівнем трансформаційних перетворень та нестабільністю зовнішнього середовища. А отже, нарізла необхідність пошуку і впровадження в практику

нових форм і методів управління, використання яких дозволяло б не доводити справу до кризового стану підприємства [2].

В таких умовах ефективність традиційних систем управління і прийняття рішень істотно знижується. На ряду з оптимальністю прийняття рішень першочерговим стає принцип їх своєчасності. Це вимагає швидких і точних реакцій спрямованих на оперативне уточнення і координацію змін стратегії поведінки і розвитку з урахуванням загроз.

Розробка дієвих антикризових фінансових заходів в умовах трансформаційних перетворень має передбачати можливість внесення корективів в управлінні підприємством, що дозволяє підвищити його життєздатність, зокрема, відновити платоспроможність. Однак необхідно враховувати, що життєздатність підприємства змінюється у процесі здійснення господарської діяльності, адже змінюється склад і структура коштів, джерел їх формування, наявність і потреба у фінансових, виробничих ресурсах, персоналі, і тому саме за допомогою оперативного менеджменту можливо вчасно відновити платоспроможність.

Література:

1. Шандрук Т. Сутність антикризового фінансово управління // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/16426/2/Conf_2016v2_Shandruk_T-Essence_anti_crisis_financial_79.pdf
2. Методы антикризисного управления по слабым сигналам: монография / [Ю.Г. Лысенко, Р.А. Руденский, Л.И. Егорова и др.]. – Донецк: Юго-Восток, 2009. – 195с.

ВЕНЧУРНИЙ КАПІТАЛ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Шафранська Т. Ю.

*старший викладач кафедри
економіки підприємства, обліку і аудиту,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна*

Інноваційні процеси відіграють в сучасній економіці надзвичайно важливу роль, а визначення та врахування їх особливостей є неодмінною умовою забезпечення ефективності економічної стратегії держави. У сучасних умовах активізація інноваційних процесів потребує пошуку нових альтернативних джерел фінансових ресурсів. Аналіз світової практики показав, що одним з таких джерел є венчурний капітал як найбільш життєздатна і ефективна форма інвестиційного капіталу.

Венчурний капітал – це акціонерний капітал, що представляє собою комбінацію фінансових, людських та інтелектуальних ресурсів, орієнтований на отримання надприбутків в результаті проривного зростання інвестованої компанії (інноваційної компанії), і характеризується високим ризиком [1, с.53].

В сучасних ринкових умовах венчурні інвестиції призначаються для запуску, зростання, розвитку компанії, діяльність якої носить інноваційний характер. Венчурна інвестиція володіє лише їй властивими ознаками, що робить її ефективним інструментом фінансування інноваційної діяльності:

- а) це довготермінова інвестиція з розрахунку на 5-10-річний термін окупності (інколи залежно від потенціалу компанії інвестиція здатна повернути себе вже через 2-3 роки);
- б) вкладення здійснюються шляхом участі в капіталі або

частково через надання довготермінової безпроцентної позики;

в) для венчурного інвестора важливим є бачення виходу з проекту по завершенню визначеного проміжку часу – в більшості випадків це здійснюється шляхом продажу своєї частки існуючим власникам або іншому стратегічному інвестору;

г) венчурний інвестор забезпечує керівництво компанії також і консультаційною підтримкою, досвід роботи в різних сферах діяльності забезпечує розвиток підприємства;

д) для венчурного інвестора важливим є швидкий розвиток компанії, нарощування її вартості, що здійснюється через реінвестування прибутку без будь-яких вилучень у формі відсотків чи дивідендів;

е) потенціал розвитку підприємства повинен бути більшим, ніж ризики, пов'язані з інвестицією, для забезпечення інвестору необхідної норми прибутку [4, с.204].

Венчурні інвестиції, як правило, спрямовують у нові компанії, що швидко зростають. Найважливішою рисою венчурного інвестування є участь інвестора у господарській діяльності компанії, органах управління з метою сприяти збільшенню її вартості та подальшого продажу своєї частки [2, с.70].

У всьому світі розвинений ринок венчурного капіталу забезпечує не лише поживлення науково-технічного розвитку, але й є ефективним механізмом пошуку, відбору та впровадження інноваційних технологій. Лідерами світового ринку венчурного інвестування є США та Європа, на частку яких припадає 85% усіх венчурних інвестицій. Не випадково країни з розвиненим ринком венчурного фінансування (США, Японія, Німеччина, Великобританія) виступають сьогодні провідними експортерами продукції високих технологій [3, с.295].

У контексті фінансування інноваційної діяльності в Україні роль венчурного капіталу залишається незначною.

Формування інститутів венчурного фінансування і розвиток венчурного бізнесу в Україні було започатковано у 1992 році, і процес їх становлення та удосконалення відбувається досить повільно. Ринок венчурних активів в Україні нараховує не більше десятка працюючих на ньому компаній. Серед них Western NIS Enterprise Fund (капітал 150 млн дол.), SigmaBlazer (капітал 100 млн дол.), фонд прямих інвестицій «Україна» (капітал 22,5 млн дол.) [5].

З метою забезпечення ефективного використання науково-технологічного й інтелектуального потенціалу України шляхом розвитку венчурного бізнесу й стимулювання виробництва високотехнологічної, конкурентоспроможної та якісної продукції доцільно запровадити такі заходи:

1. Створення державного венчурного фонду, що має здійснювати пряме надання капіталу венчурним фондам та інноваційним підприємствам (у вигляді прямих інвестицій або кредитів під низькі відсотки).

2. Розроблення концепції розвитку національної венчурної індустрії.

3. Удосконалення законодавства з венчурного фінансування.

4. Перегляд та запровадження схеми податкового стимулювання інноваційної діяльності.

5. Створення фінансових стимулів для інвестування до венчурних фондів, малих і середніх інноваційних підприємств.

6. Запровадження вторинного ринку сертифікатів венчурних фондів через прийняття законопроектів, які регулюють діяльність на фондовому ринку.

7. Підвищення рівня інформування громадськості про діяльність венчурних фондів.

8. Врегулювання системи захисту інтелектуальної власності українських дослідників та підприємців.

9. Започаткування необхідних умов для розвитку

неформального венчурного фінансування.

10. Розвиток венчурної та інноваційної інфраструктури, важливими елементами якої є технопарки, бізнес-інкубатори, центри трансферту технологій, венчурні фонди; проведення інноваційних конкурсів, експертних рад, венчурних ярмарків національного та регіонального рівня.

Перехід економіки на інноваційний шлях розвитку потребує удосконалення механізму фінансування інноваційних процесів. Вивчення та аналіз досвіду економічно розвинутих країн свідчить, що одним з важливих механізмів активізації інноваційної діяльності в умовах ринкового господарювання є розширення обсягів венчурних інвестицій та формування системи венчурного інвестування в рамках національної інноваційної моделі розвитку економіки.

Література:

1. Шевченко О.М. Венчурний капітал – основа механізму фінансування національних інноваційних процесів [Текст] / О.М. Шевченко // Інноваційна економіка 4'2012 (30). С. 52-56.

2. Кутрань К.В. Організаційний механізм венчурного фінансування / К.В. Кутрань // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: збірник наукових праць: Випуск 31. – Київ: НАУ, 2011. С. 69-78.

3. Хома І. Б. Венчурне інвестування як спосіб реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу держави / І. Б. Хома, О. В. Войтків // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. Вип. 21.3. С. 292 – 298.

4. Бандура З. Венчурний бізнес фінансово-промислової групи як реалізація її інноваційно-інвестиційного потенціалу / З. Л. Бандура, Б. В. Куля. – Науковий вісник. 2007. С. 200-206.

5. Сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу/ Електронний ресурс// – Режим доступу до сайту: http://www.uaib.com.ua/rankings_vench/vench_h_vcha.html.

ІННОВАЦІЇ – ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Шмалій Л. В.

аспірант,

Державний університет телекомунікацій, Україна

Розвиток інноваційних технологій в світі є дуже важливим, насамперед для успішного та процвітаючого економічного розвитку усіх країн. Хто є лідер інноваційних технологій на сьогодні – безумовно США. Стан інноваційної діяльності в Україні більшістю експертів-науковців визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у промислово-розвинених країнах та потребам інноваційного розвитку. Україна належить до групи країн з дуже низьким рівнем високотехнологічної продукції в експорті (5%), в той час як в середньому в світі даний показник досягає 21 % (Філіппіни – 65 %, Ірландія – 41%, США – 32 %, Росія – 13%).

Проблеми інноваційного розвитку в Україні :

- Розрив зв'язку дослідницької та підприємницької сфер.
- Слабка підтримка комерціалізації.
- Потреба створити сприятливе середовище для процвітання дослідницької та підприємницької сфер.

Особливості інноваційного підприємства в Україні :

- Більшість розробок орієнтовані на науку та технології, як на само ціль, а не на основу капіталізації.
- Не вистачає кваліфікації інноваційним підприємствам.

Основною ознакою сучасного розподілу сил у світі є суттєвий відрив країн-лідерів. Для країн, що належать до інноваційних лідерів, характерна висока концентрація найбільш рентабельних видів бізнесу (продукт з найбільшим вмістом доданої вартості), переважно високотехнологічна структура національного виробництва, винесення за межі країни

промислово-технологічного циклу та ресурсоемних виробництв, зосередження найбільших фінансових потоків [2, с. 166].

Важливим є виділення двох головних видів інновацій:

1. Зростаючі інновації (incremental innovation). Це інновації з характером удосконалення продуктів і технологій. Вводяться найчастіше систематично, уможливаючи поступове зростання чи також підтримування конкурентоспроможності. Їх можна трактувати як чинник, який послідовно, лінійно впливає на зростання конкурентоспроможності.

2. Радикальні інновації (radical innovation). Цей вид інновації створює не тільки нові технології та продукти, але також нові концепції бізнесу. Їхній стрибкоподібний, загалом революційний характер викликає те, що вони забезпечують часто порівняно тривалу конкурентну перевагу, створюючи нові умови конкуренції [1, с. 29]. Стратегія державної інноваційної політики України повинна будуватися по-різному, стосовно як до груп галузей реального сектора економіки, так і до груп промислових виробництв, тобто максимально використовувати конкурентні переваги, з огляду на «слабкі місця». Пріоритетом у державній інноваційній політиці повинні користуватися високоефективні, досить інноваційні проекти, що Інноваційна діяльність як фактор забезпечення економічного розвитку швидко приносять прибуток. При цьому представляється важливим створення умов для залучення до цих робіт приватних інвесторів.

На сьогоднішній момент немає країни, де економічне змагання за лідерство на світових ринках не було пов'язано з інноваціями. Ще більшою мірою це стосується нашої держави, адже створити і особливо утримати національні конкурентні переваги, реалізувати їх в економіці глобального ринку можна лише шляхом інноваційного розвитку. Таким чином, основою нового стратегічного курсу, його визначальним пріоритетом для нашої країни мають стати розроблення та реалізація програми,

спрямованої на інноваційний розвиток. Необхідно змінити пріоритети промислової політики України та здійснити переорієнтування промислового комплексу на переважний розвиток високотехнологічних галузей. Інноваційний розвиток дозволить досягти необхідного рівня конкурентоспроможності продукції з метою вільного конкурування на світових ринках.

Література:

1. Бжуска Я. Інноваційні моделі бізнесу // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2008. № 628. 29 с.
2. Богма О.С., Болдусва О.В., Роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки // Вісник Запорізького національного університету №3 (7), 2010. 166 с.
3. Білорус О.Г. Глобальні трансформації та стратегії розвитку / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко // Монографія – К., 2012. 45 с.
4. Васильєв О. Проблеми розвитку високотехнологічних галузей економіки України в умовах глобальної конкуренції / О. Васильєв // Дослідження міжнародної економіки. 2011. Вип. 1. 88 с.

СЕКЦІЯ 3 ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

ЗАВДАННЯ КООРДИНАЦІЇ МЕРЕЖ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ¹

Володін Д. В.

PhD, менеджер проектів,

FARADI SRL, Італія

Омельяненко В. А.

к.е.н., доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування,

Красна О. М.

магістрант,

Сумський державний педагогічний

університет імені А.С.Макаренка, Україна

Дослідження концептуальних основ та стратегій забезпечення національної безпеки показують, що для формування системної інноваційної стратегії слід використовувати існуючий закордонний досвід інституціонального забезпечення інноваційного розвитку з урахуванням національної специфіки та галузевих особливостей.

На основі аналізу світового досвіду та глобальних інноваційних тенденцій встановлено, що міжгалузева взаємодія, яка формується на основі технологічних ланцюжків між якомога більшою кількістю учасників при забезпеченні національної безпеки, сприятливим чином впливає на стан системної стійкості та конкурентоздатності економіки [1-4]. На основі актуальним

---

¹ Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідного проекту №0117U003855 «Інституційно-технологічне проектування інноваційних мереж для системного забезпечення національної безпеки України» (Наказ МОН України від 10 жовтня 2017 р. № 1366)

завданням є розробка концептуальних основ стратегії інноваційного розвитку на основі врахування потенціалу міжгалузевих інноваційних зв'язків, що особливо актуально для сучасних високих технологій.

Для цілей аналізу в рамках даної роботи високі технології запропоновано визначити як технології, що вимагають широкомасштабного залучення наукових і матеріально-технічних ресурсів та являють собою передову межу розвитку науки і техніки, втілюють фундаментальні відкриття та винаходи, призводять до появи нових секторів економіки та забезпечують більш оптимальне співвідношення витрат і результатів й позитивно впливають на соціально-економічну сферу.

Я. ван Дейном було описано поширення довгих хвиль, що базується на механізмі поширення нових технологій з головних центрів у нові індустріальні країни, а потім на периферію.

Кожна нова хвиля дає шанс економічно підготовленим державам, що розвиваються, шляхом швидкої адаптації нового комплексу технологій, увійти або наблизитись до кола розвинених. При цьому країна, що тільки включилася у процеси сучасного економічного зростання на основі інновацій, не стикається з наступним спадом в довгій хвилі. Це особливо важливо в сучасних умовах, коли потужним фактором макроекономічної динаміки стають фінансові ринки з інноваційним фактором. Однак питання аналізу міжнародного фактору потребує додаткових досліджень в контексті того, що більшість секторів, які є базою сучасної індустріальної системи, не забезпечували очікуваний ріст (наприклад, парадокс Солоу) та вже перейшли на етап «технологічного плато» і не можуть забезпечити подальше зростання, а нові технології, передусім NBIC-групи є глобальними.

Ефективність прийняття економіки країни нових технологій залежить від ряду факторів, зокрема:

– потенціал території (технологічний та інноваційний), що

дозволяє впроваджувати та використовувати технології;

- структурний потенціал, що передбачає координацію діяльності суб'єктів-учасників (мережева взаємодія);

- мотиваційний потенціал, що передбачає зацікавленість в отриманні нових технологій;

- інституційний як сукупність формальних та неформальних інститутів, які впливають на процес трансферу.

Зазначені фактори в комплексі актуальні при переході до технологій Індустрії 4.0, що радикально змінюють логіку бізнес-процесів. В цих умовах взаємодія існуючих і нових елементів інноваційної системи є головним резервом підвищення ефективності національної інноваційної системи.

За деякими оцінками, частка робочого часу в циклі створення зразка нової техніки не перевищує 20-25%. Решта часу іде на узгодження організаційних питань, вирішення виникаючих проблем тощо. Таким чином, підвищення ефективності координації приводить до зниження тривалості інноваційного циклу і до підвищення прибутковості інноваційних продуктів.

Зазначений аспект знаходить своє підтвердження у звіті Industrie 4.0 Working Group, в якому відзначається, що в сучасних умовах необхідний зовсім новий підхід до виробництва – конгломерат великих промисловців, експертів в області штучного інтелекту, економістів та академіків. В стратегіях промислового розвитку розвинених країн, зокрема Німеччини та США, особлива увага приділяється державно-приватним партнерствам у перспективних проектах, у тому числі орієнтованим на досягнення національних пріоритетів і вирішення соціальних проблем в області охорони здоров'я, харчування, клімату, енергетичної безпеки, зв'язку, мобільності тощо.

Проект Індустрія 4.0 в Німеччині був ініційований «зверху». Експерти відзначають, що саме тому ця ініціатива просувається повільно та «обростає» рядом організацій. Дослідження [5] показує, що головним стимулом індустриалізації

є не стільки вигоди споживачів, скільки потенційні вигоди для багатонаціональних промисловців, які першими приймуть інновації Індустрії 4.0.

В цьому контексті актуальною є пропозиція, викладена в дослідженні [6], щодо усунення інформаційних і координаційних екстерналій через реалізацію мегапроектів (системи проектів) в рамках національних і регіональних кластерів. На думку автора, це дозволить вирішувати проблеми побудови технологічної траєкторії, інклюзивності господарюючих суб'єктів (через демонстраційний ефект) через трансфер технологій.

У дослідженні [7] розглядається важливість додаткових активів для успішності інновацій нових технологічних укладів.

Зазначені активи можуть включати мережу постачальників або ділових партнерів, виробниче устаткування, клієнтську базу, репутацію. Автор відзначає, що положення про необхідність додаткових активів для успішної конкуренції на інноваційних ринках досить близько до ідеї моделей Шумпетера з технологіями широкого застосування про особливий набір ресурсів для реалізації потенціалу цих технологій. Чим ширшим є спектр таких ресурсів, тем складніше забезпечити скоординоване формування потужностей для виробництва цих ресурсів. До значно ускладнюючих координаційні проблеми відносять ситуації, коли інновації ведуть до виникнення ринків, на яких привабливість нових продуктів, послуг залежить від чисельності тих, хто вже користується цими продуктами й послугами, тобто ринків з мережними ефектами.

Критично важливим для створення інноваційних мереж є створення відповідної інфраструктури, зокрема інфраструктури комунікацій. Наприклад, німецька промисловість, розуміючи це інвестує 40 мільярдів у промислову Інтернет-інфраструктуру щорічно до 2020 року, повідомляє консалтингова фірма Strategy&. Це значна частка від європейських інвестицій у четверту промислову революцію, які, як очікується, складуть 140

мільярдів євро в рік [5].

Для комплексного розвитку нових технологій необхідний системний аналіз та узагальнення сучасних підходів до формування інноваційних мереж на державному, регіональному та галузевому рівнях. Взаємозв'язок між цими рівнями дозволить найбільш повно реалізувати потенціал високих технологій.

Для вирішення завдання координації необхідне узгодження дій з формування інноваційного попиту в рамках інструментів (інститути розвитку; галузеві стратегії розвитку; набір науково-технологічних пріоритетів; технологічні платформи) через багатосторонню взаємодію між органами державної влади, бізнесом, науковими та освітніми організаціями, громадянським суспільством.

Література:

1. Хворост О.О. Міжнародні аспекти ефективності трансферу технологій / О. О. Хворост, Н. О. Вернидуб, В. А. Омеляненко // Інноваційна економіка. 2012. №1. С. 52-56.
2. Прокопенко О. В. Міжнародний фактор забезпечення технологічної безпеки держави / О. В. Прокопенко, В. А. Омеляненко // Економічна безпека держави: міждисциплінарний підхід: колективна монографія. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2013. С. 89–98.
3. Хворост О. О. Інституціональні основи міжнародного трансферу технологій / О. О. Хворост, В. А. Омеляненко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності, 2011. Т. 1. С. 202-207.
4. Омеляненко В. А. Теоретичні основи та аналіз світового досвіту міжнародного розвитку високотехнологічних кластерів [Електронний ресурс] / В. А. Омеляненко, Н. О. Вернидуб // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. 2013. №2Sm. Режим доступу: www.es.rae.ru/mino/160-1281
5. Индустрия 4.0: что такое четвертая промышленная революция? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hi-news.ru/business-analytics/industry-4-0-cto-takoe-chetvertaya-promyshlennaya-revolyuciya.html>
6. Левковець О.М. Інноваційна безпека України: проблеми забезпечення в глобалізованому світі [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/73679.doc.htm
7. Дементьев В. Е. Технологическая неоднородность производства и цикличность экономического развития // Журнал экономической теории. 2016. №3. Р. 40–50.

ДО ПИТАННЯ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ТА ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Саєнко О. О.

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри державної служби, адміністрування та управління,
Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка, Україна*

Регіональна політика проводиться сьогодні у всіх країнах світу як невід'ємна складова частина державної політики. Вона регулює систему взаємовідносин між центром і регіонами, будучи спрямованою на організацію території відповідно до прийнятої державою стратегії розвитку.

Основні завдання державної регіональної політики полягають у збереженні цілісності та єдності території (це, як ніколи, є дуже важливим питанням в умовах сьогоденних реалій), досягненні балансу загальнодержавних і регіональних інтересів, скороченні відмінностей у соціально-економічному розвитку, рівні життя населення, створенні однакових умов для громадян і більш конкретні завдання, в основному в галузі економіки. Це згладжування відмінностей у рівня зайнятості й доходів на душу населення, стимулювання економічної активності в кризових відсталих регіонах, на територіях з несприятливими екологічними умовами тощо.

Ефективність функціонування національної економіки значною мірою залежить від рівня соціально-економічного розвитку регіонів, які на сьогодні відзначаються суттєвою галузевою, територіальною та функціональною диференціацією. Саме з цих причин виникає гостра необхідність розробки політики розвитку для кожного окремо взятого регіону країни.

Вирішення проблем регіонального розвитку, становлення

місцевого самоврядування та вдосконалення відносин «центр–регіони» залежить, насамперед, від інституційного та правового поля для розробки й реалізації державної регіональної політики, чіткого розподілу функцій та координації діяльності державних органів управління різного рівня у сфері територіального розвитку.

Проблему розбудови інституційної бази державної регіональної політики України потрібно розглядати у контексті її євроінтеграційного курсу. Якщо говорити про європейський досвід, то саме в інституційному забезпеченні різних аспектів регіональної політики міститься джерело її успішної й ефективної реалізації як у окремих країнах, так і на наддержавному рівні в рамках Європейського Союзу.

Характерною рисою еволюції інституційного забезпечення регіональної політики в країнах ЄС є децентралізація на принципах субсидіарності. Регіональна політика є багаторівневою і здійснюється органами влади центру, регіонів та органами місцевого самоврядування. Раніше основну роль у розробці й реалізації регіональної політики відігравали центральні органи виконавчої влади, нині все активнішу участь у процесах регіонального розвитку беруть органи місцевого та регіонального самоврядування, а також наднаціональні органи управління, які представляють Структурні фонди Європейського Союзу. Роль центрального уряду, що залишається головним елементом в інституційній інфраструктурі регіональної політики, все більше зводиться до розробки концептуальних засад і необхідної нормативно-правової бази. Водночас у реалізації регіональної політики зростає роль регіонального і місцевого самоврядування, приватних структур, громадських організацій, які відстоюють інтереси громад і регіонів, а також професійних структур (зокрема агентств регіонального розвитку), покликаних сприяти регіональним ініціативам, і які мають бути поза впливом як політичних інтересів, так і інтересів окремих органів влади.

Головною проблемою інституційного забезпечення

державної регіональної політики України є неформованість системи інституцій (органів, установ), спроможних у взаємодії й координації здійснювати ефективну реалізацію завдань державної регіональної політики. Відсутній чіткий розподіл повноважень і відповідальності у сфері регіонального розвитку між різними гілками влади на центральному рівні, ієрархічними рівнями виконавчої влади й місцевого самоврядування, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування на місцевому рівні.

Досягнення цілей, визначених стратегіями розвитку регіонів, має базуватися на створенні умов для вирішення існуючих проблем за допомогою застосування програмно-цільового методу у системі планування та розвитку регіону.

Запровадження стратегії розвитку регіону відбувається в процесі розроблення та реалізації на її базі комплексу програмно-планових і нормативних документів, зокрема таких.

1. План заходів щодо реалізації стратегії, під час яких мають реалізовуватися визначені нею завдання, відповідальні організації, терміни виконання, орієнтовний обсяг фінансування, джерела фінансування та очікувані результати. Розробник – обласна державна адміністрація. План має затверджувати обласна рада.

2. Щорічні програми соціально-економічного розвитку регіону, що розробляються на основі стратегії та плану заходів щодо реалізації стратегії. Розробник – обласна державна адміністрація. План має затверджувати обласна рада.

3. Цільові регіональні програми, спрямовані на вирішення специфічних проблем регіональної економіки, досягнення гарантованого соціального захисту населення, розв'язання проблемних ситуацій у сфері житлово-комунального господарства, зовнішньоекономічної діяльності та екологічної безпеки тощо. Розробляються з метою конкретизації положень стратегії та плану заходів щодо

реалізації стратегії у конкретній сфері. Фінансування регіональних цільових програм здійснюється в межах затверджених бюджетних призначень на відповідний рік, та із залученням небюджетних джерел фінансування.

4. Стратегії розвитку внутрішніх територій регіону, що визначають основні пріоритети та цілі розвитку територій в рамках реалізації загальних пріоритетів та завдань, передбачених стратегією та цільовими програмами. Розробник – місцеві органи виконавчої влади, затверджуються органами місцевого самоврядування відповідного рівня.

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ КОНФЛІКТ ЯК ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ВЛАДНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ В ПЕРЕХІДНИХ СУСПІЛЬСТВАХ

Хасанов Р. Р.

*аспірант кафедри публічної політики та політичної аналітики,
Національна академія державного
управління при Президентові України, Україна*

Масштаби перетворень, що відбуваються в суспільстві як у глобальному, так і на локальному й регіональному рівнях, не вкладаються у звичні теоретичні схеми, які дотепер пояснювали соціальні, економічні, політичні, культурні процеси і які здебільшого ґрунтувалися на детерміністських і лінійно-прогресистських ідеях. Відповіді на цивілізаційні виклики, що демонструють сучасні народи, країни, культури, настільки неоднозначні й настільки непередбачувані, що визначити якусь цілком певну й безальтернативну тенденцію їх розвитку, а тим більше єдину парадигму дослідження й політичного дискурсу абсолютно неможливо.

Прагнучи, втім, осмислити ці процеси й віднайти для їх ха-

рактистику універсальну формулу, політологи ввели до активного дискурсу поняття трансформації. Взятє у своєму етимологічному значенні, воно означає перетворення, зміну певної форми, перехід останньої в якусь нову і з якісно новим змістом. Оскільки більшість аналітиків продовжують мислити здебільшого в категоріях лінійного (висхідного) прогресу, то концепція трансформації, як правило, пояснює суть суспільних перетворень як поступальний рух від чогось старого, недосконалого, небажаного, збанкрутілого до нового, омріяного, досконалого, прогресивного. Поступальність і поступовість цього руху передбачає певний часовий період і певний стан суспільства, що характеризується наявністю та співіснуванням в одному суспільстві в кожний конкретний момент його розвитку елементів старого і нового. Накопичення цих “нових” елементів створює “нову” якість, а відповідно підстави для тверджень про успіх тієї чи іншої країни у просуванні до омріяного “світлого майбутнього”, про завершення так, званого перехідного періоду. Цей перехідний стан отримав назву транзиту, а відповідний напрям дослідження суспільних процесів – транзитології. [1]

Оскільки не можна фактично знайти жодної країни у світі, яка б не переживала цього періоду (перехід від старого до нового, причому не завжди прогресивного, позитивного – в оціночному, аксіологічному вимірі – є аксіомою будь-якого руху, розвитку), то транзитними можна вважати всі сучасні політичні спільноти. Проте цей понятійний набір (трансформація, транзит, перехідний період і т.ін.) прийнято застосовувати лише до тих країн, які покінчили з тоталітарним комуністичним минулим і стали на шлях розбудови ліберальної демократії та ринкової економіки. Відтак до цієї категорії країн потрапляють як Польща й Угорщина, так і Молдова з Таджикистаном. Враховуючи явища рецесії, “відкатів”, неоавторитарні й неототалітарні тенденції, неможливо визначити єдині критерії

оцінки суспільних процесів у цих країнах, виміру їхньої “демократичності”.

На думку А.Пшеворського, демократія має непередбачуваність. Демократизація – це процес, в якому різноманітні інтереси вимушені змагатися один з одним. Незрозумілість стає узаконеним правилом. Вирішальний крок до демократії відбувається в той момент, коли влада перестає належати групі осіб та переходить у сферу закономірності [2].

Коли з'являються ці нові правила або інститути, еліта та політичні діячі в цілому починають думати не тільки про найближче майбутнє, але й більш масштабно.

Очевидно, що еліта відіграє важливу роль у час переходу, і часто питання про те, відбудеться перехід чи ні (і чим закінчиться цей перехід) вирішується у зв'язку з поведінкою еліти.

Важливою проблемою переходу від тоталітарного режиму до демократії з точки зору елітного підходу є елітна трансформація. Остання в процесі політичних змін виступає у двох формах. Перша – циркуляція індивідів – членів еліти на керівних постах у тих політичних інститутах та приватних організаціях, які зберегли свою силу в базисну організаційну структуру у ході зміни режиму. Уряди, парламенти, юридичні органи, збройні сили, політичні партії, мас-медіа прагнуть прилаштуватися до режимних змін, шляхом зміни свого керівництва. Друга форма елітної трансформації створена змінами у балансі сил між інститутами та організаціями, а також дякуючи формуванню нових організацій. Парламенти, які раніше лише затверджували рішення, які приймала влада, можуть набути принципове значення. Правлячі партії можуть припинити своє існування або перетворитися у дрібні групи, у той час як нові партії отримують масову підтримку.

У різних країнах перехід від тоталітаризму до демократії має свою специфіку. Тому особливості переходу треба розглядати з точки зору результатів переходу. У цьому питанні існує

мінімалістська і максималістська концепції. Згідно з першою, основними принципами демократичної консолідації є такі:

- усі великі політичні сили визнають, що альтернативи демократії немає;

- ніхто не заперечує легітимності і правомірності дій демократично обраних парламентарів.

Але максималістська концепція вважає перехід завершеним, якщо:

- сформовані всі елементи демократичних інститутів;

- відбулась консолідація партійної системи;

- відбулась перша зміна влади між правлячими та опозиційними партіями.

Зазначимо, що деякі елементи максималістської концепції мають завищені вимоги. Навряд чи є потреба пов'язувати демократичну консолідацію з управлінням партійної системи і першої зміни влади, оскільки перетворення партійної системи само по собі не означає слабкості демократії. Обов'язковими, з нашої точки зору, умовами успіху політичного переходу до демократії можна вважати такі:

- більшість соціальних конфліктів повинні влитися в систему політичних інститутів;

- результат демократичного прийняття рішень не повинно бути ні завчасно детермінованим, ні потім зміненним засобами, що виходять за межі демократії;

- повинна зберегтись можливість демократичної зміни влади, і водночас шанс того, щоб після зміни влади новий уряд міг би проводити політику, протилежну політиці попередньої влади.

Характеризуючи особливості переходу пострадянських країн до демократичного правління, можна помітити, як він відрізняється від східноєвропейських держав. Так, у польському та угорському переходах домінували переговори; східнонімецькі, чехословацькі та болгарські переходи характеризувалися

масовими мобілізаціями без насилля, тоді як переворот у Румунії був викликаний повстаннями, що супроводжувалися насильством, зіткненнями та вуличними сутичками [3].

Формування політичної еліти в Росії, Україні, Білорусі пішло відмінним від Заходу та колишніх країн народної демократії шляхом. До сутнісних характеристик такого переходу можна віднести, по-перше, перелицювання колишньої радянської, партійної та комсомольської номенклатури в еліту “демократичну”. По-друге, висунення на керівні посади колишніх від КПРС партійних керівників середньої та нижчої ланки при їхньому лояльному ставленні до колишніх перших осіб області, міста, району. По-третє, витіснення з органів управління представників гуманітарної інтелігенції, працівників вищої школи і заміна їх здебільшого спеціалістами сільського господарства та інженерно-технічними робітниками. По-четверте, зростання чисельності і поповнення еліти і номенклатури здебільшого за рахунок господарських керівників. По-п’яте, збільшення чисельності та впливу у складі номенклатури вихідців з сільської місцевості. За даними центру А.Розумкова, 87% української політичної еліти – це вихідці із сільської місцевості [4].

Демократичність політичного устрою країни і масової соціальної поведінки багато в чому, якщо не сказати головним чином, визначається соціальною психологією чи сформованістю того, що називається соціетальна ідентичність – багатовимірна суспільна якість, яка “відповідає” за стратегічні (на противагу первинним, ситуативним) соціальні інтереси. Моніторинг динаміки названих індикаторів упродовж 1992-2006 рр. засвідчує, що більшість нових соціетальних характеристик у тому їх вигляді, що очікується по завершенні суспільно-трансформаційного процесу в Україні, ще й досі остаточно не сформувалася.

Щоправда, напередодні “Помаранчевої революції” (2004)

дослідження констатували появу якісно нових паростків суспільної свідомості для третини дорослого населення, яке мало сформовану соціетальну ідентичність. Але вже через рік, що минув після помаранчевих подій (2006), ці молоді паростки були вщент зруйновані, хоча чисельність українців із сформованою ідентичністю в цілому зростає і досягла, за середньозваженими показниками, майже 50% дорослого населення України. До того ж більшість цієї “свідомої” частини населення у постпомаранчевий період посилювала свою готовність повернутися до архаїчних засад матеріалістичної соціально-класової свідомості, емоційних солідаристських механізмів суспільної корпоратизації, абстрактно-логічних способів дій і державно-управлінських форм соціального контролю.

Нинішня апатія перехідного українського суспільства співіснує з елітою, яка не відчуває своєї відповідальності перед суспільством і має егоїстичне бажання слугувати виключно своїм вузькокорисливим “корпоративним” інтересам. Тож, з огляду на цю стратегічну мету, нинішня олігархічна політична еліта культивує образ “одномірної” маси та “відповідальних” поводитирів.

Загострення кризової ситуації діагностується сьогодні на всіх суспільних щаблях, але найгостріше вона відчувається істеблшментом. Адже відомо, що сформована певним національно-історичним процесом демократично-управлінська еліта відрізняється від олігархічної своїми відкритими, представницькими, соціально-відповідальними властивостями, які набувають свого остаточного демократичного оформлення лише за сформованих правових механізмів цивільного (громадського) контролю й інституціоналізації громадської думки. Цей же аспект державотворення, принаймні його сутнісні підвалини, ще попереду.

Ситуація в Україні ускладнюється глобальними соціально-політичними процесами, які стимулюють консервативні тенденції в контексті розвитку національних демократій. Йдеться про

“цивілізаційну периферію”, де, передусім, і формуються серйозні соціальні підстави для виникнення перехідних політичних режимів “керованої демократії”.

На відміну від тоталітарних режимів, за авторитарних, як правило, (що знає в історії й винятки), можуть також відбуватись вибори. Навіть існує обмежена боротьба політичних партій у парламенті. Вважається, що авторитарні режими характерні лише для модернових суспільств і виникають за соціально-історичних умов, що стимулюють соціально-класову поляризацію.

Натомість процес переходу від тоталітаризму і народження соціально-політичних механізмів ефективною представницької демократії ускладнюється анемією старої системи соціального контролю, яка, відійшовши з історичної арени, роз’єднала “молоду” пострадянську демократію та етичні цінності. А демократія без етичних механізмів соціального контролю найчастіше вироджується в охлократію. Це ставить проблему чіткішого розуміння соціальної феноменології авторитарних режимів.

Отже, говорячи про феномен авторитаризму, слід мати на увазі наступні чинники: авторитаризм є складовою структури перехідних процесів, на відміну від тоталітаризму, який є притаманним для стабільних соціальних станів; крім того, авторитаризм є феноменом інверсійних (зворотних) тенденцій, які розгортаються саме в період трансформації; ці тенденції мають певну властивість, що їх визначає тривалість та сутнісні соціально-політичні характеристики попереднього періоду національної історії й актуального на зазначений момент перехідних процесів соціально-психологічного стану суспільства.

Можна сказати, що політичні режими пострадянських країн ще не дійшли до стану тих демократій, що самозберігаються. Існує також небезпека того, що демократична консолідація, можливо не наближається, а віддаляється. При цьому політичні режими за хаосом політичної поверхні, скоріше

за все, все більш стабілізують ситуацію і помітно просунулись у розробці механізмів самовідновлення. Не можна не помітити очевидного протиріччя, яке полягає в тому, що без консенсусу еліт неможливий розвиток у бік демократії. Разом з тим дуже широкий консенсус еліт (хоча він і потрібен для ефективності та стабільності держави) погрожує зниженням міри реагування і відповідальності. З нашої точки зору, демократія може вижити, тільки якщо еліта неоднорідна. Чим вищий рівень інтегрованості еліти і, як результат цього, чим вища ефективність і стабільність влади, тим нижчий рівень реагування на потреби населення.

Можна визначити певні закономірності трансформації політичних систем у країнах “нових” демократій.

По-перше, швидкі темпи суспільних перетворень забезпечуються у тих країнах, де склався комплекс внутрішніх та зовнішніх чинників, де забезпечено масову участь широких соціальних і політичних сил у реформуванні суспільства, де інституціональні передумови накладалися на історично сформовані демократичні традиції.

По-друге, у тих країнах, де одночасно здійснювались економічні й політичні перетворення, формувались засади національної державності, демократична трансформація набула поступового, поетапного характеру.

По-третє, повільні темпи та невизначні результати трансформації спричинені відсутністю економічних та соціокультурних передумов, а процес демократизації є результатом боротьби політичних сил та еліт за владу.

По-четверте, процес демократизації у посттоталітарній країні має особливості, зумовлені історичним досвідом, традиціями, політичною культурою.

По-п’яте, демократія передбачає наявність сформованого ринку та інституту приватної власності, які забезпечують потужний середній клас, достатньо оформлені групи інтересів та політичні партії, незалежні від держави,

автономію особи, її імунітет щодо тотального державного втручання й контролю, що врешті є основою громадянського суспільства [5].

Пострадянську еліту ряд політологів поспішили назвати демократичною. Проте, на наш погляд, це передчасне твердження. Скоріше мають рацію вчені і аналітики, що схиляються до висновку про те, що кардинальної зміни еліти поки не відбулося, що це тривалий еволюційний процес, продукт об'єктивних і суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх, економічних та політичних, соціально-психологічних і духовних чинників суспільного розвитку. Поки ж ми маємо еліту, що лише складається, чергового перехідного періоду (коеволюції), в історії нашої країни, еліту молодого демократичного суспільства, що народжується. Якими ж чинниками обумовлений її розвиток в умовах суспільної трансформації?

З одного боку, відносно сприятливими умовами для консолідації еліти. Сьогодні жодна політична сила країни не оспорує приватну власність і багатоукладність економіки; жодна партія не претендує на монополію в системі державної влади й управління, усі визнали правомочність ідеологічного різноманіття і багатопартійності, з'явилися нові механізми забезпечення політичної згоди на базі принципів реалізму і практицизму – “круглі столи”, “четвірки”, “договори згоди”, політичні консультації; незалежні від влади ЗМІ, почався інтенсивний процес пошуку згоди на рівні регіональних еліт. Це безумовні досягнення на шляху руху країни до демократичного устрою.

Але ці позитивні зміни, з іншого боку, далеко не завжди адекватні і синхронні відповідним змінам в економіці, політиці, соціальних відносинах, духовній сфері. Становлення елітних прошарків також визначається:

– інерційністю кризових процесів, суперечністю формування ринкових відносин і слабкістю фінансової системи,

трудністю створення децентралізованої управлінської інфраструктури і досягнення нормальної економічної самостійності регіонів;

– наростанням протиборства політичних сил, непомірною зарозумілістю малопотужних партій, рухів і їх лідерів, що незмінно намагаються представити свої амбіції як вираз “волі і інтересів народу”;

– складністю відносин президентських, урядових структур і представницьких органів влади, падінням їх рейтингу, поступовим зниженням довіри до владних структур з боку громадян, а звідси – наростанням напруженості і небезпеки переходу до диктатури в атмосфері зростання впливу різних екстремістських організацій, особливо націоналістичного плану;

– правовим нігілізмом, що посилюється, стурбованістю народу злочинністю, що росте, процвітанням мафіозних організацій, зрощенням владних структур з кримінальними угрупованнями. Звідси страх перед анархією і безвладдям;

– розпадом здорових зв’язків між людьми, повзучою дезинтеграцією держави і сепаратизмом регіональних лідерів, розмитістю відчуття елементарного соціального порядку. Багато навіть добре освічених людей погано розуміють, що бути багатою людиною в бідній країні соромно і аморально, що особисте благо невіддільно від блага Вітчизни;

– ціннісно-етичним і культурним вакуумом, що розширюється, поворотом у бік релігійно-культових ідеалів, містики, етнонаціонального егоїзму. І це притому, що в процесі демократичного оновлення особливо, а багато в чому і провідну роль покликані відіграти художньо-культурна, духовна, наукова еліти;

– песимізмом соціальних очікувань, розчаруванням народу результатами реформ, втратою значною частиною населення віри в можливість виходу з кризи без цілісного і переконливого плану реформування країни [6].

Підволячи підсумки підкреслимо, що нинішня індіферентність перехідного українського суспільства співіснує з елітою, яка не відчуває своєї відповідальності перед суспільством і має егоїстичне бажання слугувати виключно своїм вузькокорисливим “корпоративним” інтересам. Тож, з огляду на цю стратегічну мету, нинішня олігархічна політична еліта культивує образ “одномірної” маси та “відповідальних” поводитирів.

Можна сказати, що політичні режими пострадянських країн ще не дійшли до стану тих демократій, що самозберігаються. Існує також небезпека того, що демократична консолідація, можливо не наближається, а віддаляється. Не можна не помітити очевидного протиріччя, яке полягає в тому, що без консенсусу еліт неможливий розвиток у бік демократії. Разом з тим дуже широкий консенсус еліт (хоча він і потрібен для ефективності та стабільності держави) погрожує зниженням міри реагування і відповідальності. З нашої точки зору, демократія може вижити, тільки якщо еліта неоднорідна. Чим вищий рівень інтегрованості еліти і, як результат цього, чим вища ефективність і стабільність влади, тим нижчий рівень реагування на потреби населення.

Література:

1. Иноземцев В.А. Расколота я цивилизация. Наличествующие предпосылки и возможные последствия постэкономической революции. – М.: Академия-Наука, 1999.

2. Стонер-Уайс К. Переход к демократии и консолидация – роль элиты // На путях политической трансформации (политические партии и политические элиты постсоветского периода): Сб. науч. работ. – М., 1997. 250 с

3. Биро-Золтан С. Восточноевропейские элиты и переход к демократии // На путях политической трансформации: политические партии и политические элиты постсоветского периода: Сб. науч. работ. – М., 1997. 250 с

4. Украина в XXI веке: вызовы для политической элиты // Зеркало недели. – 2003. – № 44.

5. Суспільна трансформація і державне управління: Політично-правові детермінанти. – К.: Видавн. дім Ін Юре, 2003. 496 с.

6. Крюков О. Демократизація суспільства та розвиток еліти // Вісн. НАДУ. 2004. № 4. С. 470-475.

ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Шаповалова О. В.

*кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри
дошкільної і початкової освіти,
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка, Україна*

Протягом останніх двох десятиліть умови функціонування економіки України та її регіонів динамічно змінюються, спонукаючи органи державної влади й місцевого самоврядування впроваджувати новітні методичні підходи щодо формування відповідних стратегій розвитку на загальнодержавному й регіональному рівнях. Основні аспекти розробки стратегій регіонального розвитку представлені в науковій літературі достатньо повно.

Зокрема М. Хвесик, С. Лізун, О. Алімов, В. Гесць [1] визначили загальні наукові підходи до розробки стратегій розвитку країни та її регіонів; М. Кизим [2] обґрунтував методіку розробки стратегії сталого розвитку регіону; Т. Стеценко та О. Тищенко [3] запропонували механізм управління регіональним розвитком на основі стратегії соціально-економічного розвитку.

Однак до теперішнього часу в Україні відсутні як офіційно затверджені документи так і комплексні наукові розробки, в яких було б запропоновано науково-обґрунтовану систему стратегічних цілей розвитку та комплексну сукупність заходів, які забезпечують їх досягнення. В цих умовах особливої актуальності набуває процес удосконалення системи нормативно-правового забезпечення розробки стратегій регіонального розвитку.

До теперішнього часу в Україні практично не сформовані

нормативно-правова база та методичне забезпечення розробки стратегій розвитку держави в цілому та окремих її регіонів. Деякі питання щодо стратегічного програмування розвитку країни розглядаються в двох основних законах, які виступають як основа нормативно-правового забезпечення складання стратегій соціально-економічного розвитку, а саме в Законах України [4,5].

Очевидно, що цього недостатньо і це не дозволяє в повній мірі врахувати весь спектр змін зовнішнього та внутрішнього середовищ функціонування економіки країни. Проведений аналіз нормативно-правового забезпечення розробки стратегій сталого розвитку показав, що у Законі [4] визначається необхідність формування цілісної системи прогнозних і програмних документів економічного та соціального розвитку країни, окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць як складової частини загальної системи державного регулювання економічного та соціального розвитку України.

Вибір довгострокової стратегії регіонального розвитку здійснюється органами законодавчої й виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на підставі результатів прогнозування економічного та соціального розвитку країни та її регіонів.

На середньостроковий період розробляється прогноз економічного та соціального розвитку України, в якому є розділи, що визначають цілі та пріоритети соціально-економічного розвитку країни в середньостроковому періоді та пропозиції щодо напрямів державної політики в цей період. Обґрунтування економічних цілей та пріоритетів в умовах економічної глобалізації має базуватися на прогнозі кон'юнктури на внутрішніх і зовнішніх ринках збуту найважливіших товарів та послуг, що виробляються в Україні. Виходячи з цього визначаються пріоритети державної регіональної політики (табл. 1).

Пріоритети державної регіональної політики [6]

<i>Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 р.</i>	<i>Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 р.</i>
1. Підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу. 2. Забезпечення розвитку людських ресурсів. 3. Розвиток міжрегіонального співробітництва. 4. Створення інституціональних умов для регіонального розвитку.	1. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів. 2. Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток. 3. Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку.

Аналіз «Прогнозу економічного і соціального розвитку України» [7] показав, що він був розроблений з певними відміннями від зазначеної в Законі [4] структури, про що свідчить наступне:

1. Відсутні прогностичні оцінки очікуваних змін зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної ситуації;
2. Не розглядаються і не обґрунтовуються прогностичні оцінки головних проблем розвитку економіки;
3. Не прогнозуються можливі заходи державної соціально-економічної політики, що мають забезпечити сталий розвиток країни та її регіонів.

За змістом в документі [7] представлені параметри економічного розвитку України за попередній період, а саме: темпи зростання виробництва продукції машинобудування, хімічної та нафтохімічної промисловості, валової доданої вартості в торгівлі, інвестиційних процесів тощо. Очевидно, що для визначення стратегічних цілей розвитку держави цього недостатньо.

На основі прогнозів визначаються перспективи розвитку країни та її регіонів. Отже прогностичні документи мають містити не

тільки результати дослідження зовнішніх і внутрішніх політичних, соціальних, економічних та інших чинників розвитку України, а й прогнози зміни тенденцій динаміки світової економіки.

Проведені дослідження показали, що структуру прогнозів економічного та соціального розвитку України доцільно доповнити розділами «Ризики прогнозу» та «Альтернативні варіанти розвитку економіки та соціальної сфери України». Прогнозна інформація щодо економічного та соціального розвитку України на короткостроковий період (один рік) враховується при формуванні Державної програми економічного і соціального розвитку України й визначення обсягів надходжень до Державного бюджету України на наступний рік.

Регіони України відрізняються галузевою структурою економіки. Законом [4] визначається необхідність прогнозування соціально-економічного розвитку галузей економіки на період до п'яти років. Ці прогнози мають використовуватися при розробці стратегій сталого розвитку регіонів. Визначення галузей економіки, щодо яких розробляються прогнози, а на їх підставі і галузеві програми соціально-економічного розвитку, порядок і терміни їх представлення здійснюється Кабінетом Міністрів України.

Таким чином, отримані результати аналізу законодавчої та нормативно-правової бази України щодо розробки стратегій сталого розвитку країни та її регіонів свідчать про те, що розроблені документи мають певні недоліки як на етапі розробки, так і на етапі їх реалізації.

Головним недоліком є відсутність методологічного й нормативно-правового забезпечення розробки стратегії розвитку України та її регіонів з визначенням пріоритетних напрямків розвитку економіки країни і практичних заходів щодо забезпечення такого розвитку у територіальному вимірі. Отже для реалізації стратегій та програм подальшого збалансованого економічного та соціального розвитку України та її регіонів необхідно удосконалення законодавчої бази шляхом формування

взаємозв'язків та взаємодії між діючими законодавчими актами у відповідності з мегатрендами світового економічного розвитку.

Література:

1. Наукові основи національної стратегії сталого розвитку України / [за наук. ред. акад. НАН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика]; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. 40 с.

2. Основы устойчивого развития Харьковской области до 2020 г.: монография: [Кол-в авторов]. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2010. 528 с.

3. Стеценко Т. О. Управління регіональною економікою / Т. О. Стеценко, [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://uchebnikonline.com/ua_textbook_18.html56T

4. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1602-1456T>

5. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/2017-1456T>

6. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року // Урядовий кур'єр. – 3 вересня 2014 р. №160 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukurier.gov.ua56T291>

7. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2009 рік [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.rainbov..cgi.nreg=2017>

СЕКЦІЯ 4

ІТ-ІННОВАЦІЇ В НАУЦІ, БІЗНЕСІ ТА ОСВІТІ

INNOVATION AND ENTREPRENEURSHIP AS KEY DRIVERS IN SOCIAL CHANGE

Obolianinova S. O.

*Assistant of the Department of Language Training,
Kharkiv Petro Vasylenko National
Technical University of Agriculture, Ukraine*

Government intervention and market forces alone are not enough to solve vast and intractable global challenges confronting society today, such as climate change and aging populations. The necessary catalysts for social change are innovation and entrepreneurship. Entrepreneurship empowers people, at all levels of society, to determine their own destiny. For example, new approaches to supporting entrepreneurialism, such as microcredit services, (e.g., Grameen Bank—microcredit; Jamii Bora—microfinance and family improvement; BASIX India—microfinance and technical support) have enabled individuals at extreme levels of poverty to start small businesses and improve their lives. A recent report of the World Economic Forum quotes its founder and executive chairman, Klaus Schwab, describing entrepreneurship as “the engine fueling innovation, employment generation and economic growth.” Schwab underscored that “entrepreneurship and education are two extraordinary opportunities that need to be leveraged and interconnected if we are to develop the human capital required for building the societies of the future” [1, p. 150]. The same report states that “now more than ever, we need innovation, new solutions, creative approaches and new ways of operating. We are in uncharted territory

and need people in all sectors and at all ages who can ‘think out of the box’ to identify and pursue opportunities in new and paradigm-changing ways.” It observes that most initiatives have been at the local, regional or national level, but current momentum makes now the time to intensify efforts and address entrepreneurship education in a comprehensive manner at a global level.

Technology is a disruptive force that can trigger global change. Innovations in ICT are fundamentally altering how people live, work and play. Specifically, the Internet creates new channels to market and generates entrepreneurial opportunities by allowing people to share ideas and collaborate without being part of a formal organizational structure. For example, consider the impact of mobile telephony. It supports social connections, enables the timely sharing of information (for example, about prices, or transport delays), and has opened up significant economic possibilities for millions by permitting the “unbanked” to transfer money and execute other transactions at affordable rates. These advances in technology have repercussions throughout the world’s systems and challenge traditional approaches to the organization and practice of teaching and learning. Education’s current structure can interfere with its capacity to innovate. Too often, education professionals in schools, colleges and universities are isolated or compartmentalized within their classroom, department or institution. Accountability policies tend to restrict innovation and encourage a conservative approach to learning, rather than one of exploration and discovery [2, p. 98].

Innovation (the new and different) and systems (the status quo) are typically at odds, with the tendency towards inertia favoring entrenched systems. When an innovation is forced to conform to a system, it is often weakened or can even morph into something it wasn’t intended to be. This is why education systems themselves must be fundamentally reinvented. Many so-called new approaches to schools and education systems are not truly new. For example, the charter school movement in the U.S. and sponsored academies in the

UK. Yet even the most successful of these efforts still remain on the periphery of mainstream education. Generating and sustaining change requires not only creating innovations that yield new outcomes, but creating systems that support those outcomes. In other words, for change to take hold, a system must be designed and managed to reinforce innovation rather than hinder it.

Breakthrough ideas and brilliant educators are abundant. The trouble is, they too often exist and work in isolated microcosms, slowing progress and undermining transformation. Innovators must be broadly recognized and supported as champions of new approaches to teaching and learning. Likewise, promising ideas need to be highlighted, evaluated and shared widely—what David Hargreaves refers to as “disciplining innovation.” To do this, education must develop improved infrastructure and processes for networking and sharing professional knowledge. Partnerships between schools have emerged as a particularly important mechanism for encouraging and spreading innovative ideas and practices. These partnerships are often supported by intermediary organizations established by governments. Practitioners consistently cite these opportunities to collaborate with their peers as being more effective than any other form of continuing professional development (CPD). The OECD reinforces these ideas in its recommendations to governments on providing the conditions that encourage innovative use of digital learning resources. The OECD recommends linking innovation initiatives, making researchers and entrepreneurs more visible, and establishing a forum for dialogue between innovators and stakeholders. Greater use of technology can also link the goals and work of innovators. The process of innovation in education should shift to take greater advantage of platforms and forums that support open communication and collaboration. These resources encourage distributed leadership, use of networked technologies and greater work at the intersection of disciplines [3, p.202].

The notion of “community” is taking on new meaning as global

demographics shift and networked technologies change how people access information and resources. New thinking about what it means to participate —both physically and digitally—in a community of networked, mobile individuals will help strengthen how social innovations are developed, shared and implemented. School systems have traditionally focused on providing basic skills and preparing students for higher education or employment—not teaching students to become entrepreneurs. But the nature of work has radically changed through globalization, the rapid development of technology and the lower cost of travel. As a result, it is no longer enough to train students for a career. Schools and universities must prepare students to work in a dynamic, rapidly changing entrepreneurial global marketplace. Entrepreneurial skills are critical for young people to be successful in the current and future global economy. School systems have traditionally focused on providing basic skills and preparing students for higher education or employment - not teaching students to become entrepreneurs. But the nature of work has radically changed through globalization, the rapid development of technology and the lower cost of travel. Schools and universities must prepare students to work in a dynamic, rapidly changing entrepreneurial global marketplace. Entrepreneurial skills are critical for young people to be successful in the current and future global economy. The trends and challenges identified in the preceding sections present opportunities for using technology to solve education’s challenges in new and innovative ways. Responding to these opportunities will require sustained commitment and broad collaboration among education systems, educators and other stakeholders. It will also require leadership from government, not-for-profit organizations and the private sector [4, p. 241].

To conclude, entrepreneurialism can advance and build upon academic discoveries in the sciences by making them available to the public. Supporting links between companies and universities can also be mutually beneficial. Technology must be accompanied with

comprehensive and ongoing change management programs that cultivate innovation. It is crucial to engage educational leaders and influencers to deepen understanding and build support for new applications of technology in teaching and learning.

References:

1. Becta research, Harnessing Technology: Business Practices which Support Risk-taking and Innovation in Schools and Colleges, 2009. 331 p.
2. Christensen C., Johnson C. and Horn M., Disrupting Class: How Disruptive Innovation Will Change the Way the World Learns / C. Christensen, C. Johnson and M. Horn, 2008. 428 p.
3. Groff J., Transforming the Systems of Public Education / J. Groff, 2009. 289 p.
4. Sutch D., Rudd T. and Facer K., Promoting Transformative Innovation in Schools / D. Sutch, T. Rudd and K. Facer, 2008. 319 p.

ВИКОРИТАННЯ LEAN START-UP ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ІТ-ПРОЕКТАМИ

Жолудь А. В.

студентка,

*Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка, Україна*

Актуальність представленої дослідження обумовлена тим, що конкуренція національних освітніх та інноваційних систем стає ключовим елементом сучасної глобальної конкуренції. В цих умовах на перший план виходить здатність орієнтуватися у величезних інформаційних потоках, вміння самостійно знаходити креативні рішення та успішно їх реалізовувати. У формуванні навичок вирішення цих завдань значним інноваційним потенціалом володіють сучасні інформаційні технології, що дають змогу створити інтегроване середовище інформаційно-освітніх ресурсів та освітніх ІТ-проектів.

Концептуальні основи системи управління інноваційними

освітніми IT-проектами ґрунтується на використанні стандартів Європейської асоціації гарантії якості вищої освіти ENQA, селекції IT-інновацій і продуктів, та виборі бізнес-моделі розвитку.

Реалізувати розвиток системи управління інноваційними освітніми IT-проектами ми пропонуємо на основі Lean Start-Up.

Lean Start-Up передбачає розробку і виведення на ринок нових продуктів і послуг, який ґрунтується на науковому підході до менеджменту, навчанні, проведенні експериментів, ітеративному випуску продуктів для скорочення циклу розробки, оцінку прогресу і одержання зворотного зв'язку від клієнтів.

На основі формулювання стратегічних цілей суб'єкта освітніх послуг, які наша думка, мають ґрунтуватися на ціннісних характеристиках процесів, система управління інноваційними освітніми IT-проектами має інтегрувати процеси освітнього менеджменту, механізми управління освітніми IT-проектами та IT-стратегію в рамках Lean Start-Up.

В якості методології розробки освітніх IT-проектів нами розглянуто Lean Start-Up, що дозволяє поступово удосконалювати результати освітнього проекту відповідно до оцінок користувачів та аналізу ефективності засвоєння знань через навчання та інновацій. Відзначимо також доцільність використання портфельного підходу, що дасть змогу реалізувати завдання створення інтегрованого середовища інформаційно-освітніх ресурсів, а в майбутньому й реалізувати одну з визначених бізнес-моделей.

У процесі підготовки спеціалізованих освітніх веб-квестів як елементів інформаційно-освітніх ресурсів на кожному етапі формування компетенції (для кожної дисципліни або проблемної області) нами запропоновано реалізувати цикл якості, основні компоненти якого вказані на рис. 1. Відповідно до базової методології Lean Start-Up цикл якості запропоновано розглядати на двох взаємопов'язаних рінях (рівень проектування та рівень використання).

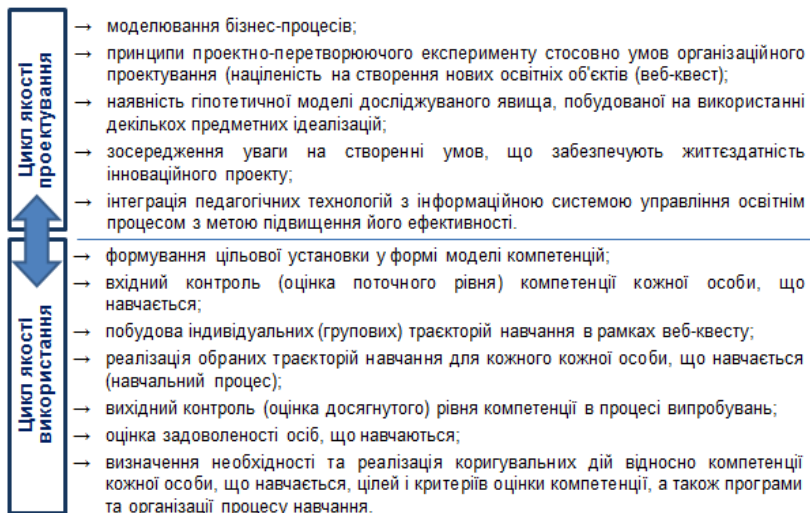

Рис. 1. Цикл якості підготовки спеціалізованих веб-квестів

Запропонований цикл якості дозволить більш повно реалізувати систему управління освітніми ІТ-проектами для максимізації цінності веб-квесту для осіб, що навчаються.

Література:

1. Омеляненко В.А., Жолудь А.В. Аналіз особливостей проектного управління інноваційним розвитком освіти в контексті сучасних безпекових викликів // Фізико-математична освіта. 2017. Випуск 4(14). С. 250-255.

СУЧАСНІ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНІ РЕАЛІЇ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Зленко Н. М.

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії та соціальних наук,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка, Україна*

Сучасна епоха характеризується новими тенденціями цивілізаційного розвитку, коли головним джерелом економічного

зростання стають наука й повсюдне використання новітніх технологій. У зв'язку з цим все більший інтерес викликають публікації, що розкривають різні аспекти сучасних високих наукомістких технологій.

У сучасному суспільстві все більше місце належить особливому типу систем, що історично розвиваються, а саме людиномірним системам, які включають одночасно людину та її діяльність як невід'ємний компонент системи. До таких систем належать об'єкти сучасних біотехнологій, насамперед генної інженерії, медико-біологічні об'єкти та біосфера, що зазнає антропологічного впливу (А. Болонкін, А. Волошин, В. Вернадський, В. Глазко, М. Моїсеєв, В. Чешко), нанонаук і нанотехнологій (В. Балабанов, Дж. Барлоу, Е. Бульман, М. Волков, І. Владленова, Т. Гардашук, Е. Дайсон, Е. Дрекслер, Ж. Еллюль, М. Кайку, Н. Кобаясі, К. Корсак, Р. Курцвейл, Д. Лекур, В. Лук'янець, В. Лутай, Х. Ленк, М. Маклюен, Дж. Нейсбіт, Ч. Пул, А. Ракитов, М. Ратнер, М. Рибалкіна, А. Свідзинський, Ю. Свидиненко, Н. Танігучі, Р. Фейнман, Ю. Хабермас), інформаційних технологій (Р. Арон, Дж. Гелбрейт, В. Іноземцев, М. Кастельс, О. Наумкіна, В. Кушерець, В. Лях, Д. Махлуп, В. Рижко, О. Рубанець, О. Селіванов, І. Сергієнко, Є. Суліма, А. Тойнбі, А. Тоффлер, А. Урсул), Ні-hume – технологій (О. Жукова, М. Дедюліна, М. Делягін, Є. Доценко, С. Кара-Мурза, Б. Юдін), питання використання гігантських установок, подібних до Великого андронного коллайдера (ВАК), наслідки використання якого не можливо остаточно визначити (Г. Будкер, Д. Кайзер, Е. Кассе, Г. Коллінгз, Е. Лоуренс, Х. Малдасена, П. Хігс, А. Шилова; І. Ареф'єва, І. Волович, К. Гедель, Д. Дойч досліджуючи дану проблему, говорять про те, що масштабний експеримент у Європейському Центрі ядерних досліджень може призвести до появи першої "машини часу").

Поява таких технологій супроводжується загальним процесом конвергенції тобто становленням синергійно зв'язаного

технологічного кластера, або NBICS. Розгляду даного питання присвячені праці У. Бейнбріджа, В. Горохова, А. Грунвальда, Д. Іванова, М. Кастельса, Д. Медведєва, В. Прайд, М. Роко. Показано, що результат одночасної дії даних технологій веде до настання сингулярності (Н. Бостром, В. Віндж, М. Дірінг, Д. Клеменсен, Дж. фон Нейман, О. Ніконов, Р. Курцвейл).

Глобальні зміни, що ознаменували початок ХХІ ст., поставили світ перед новою соціальною реальністю. Її основними характеристиками визнані невизначеність і ризики, що стали інверсним результатом спроби людства поставити під контроль своє сьогодення й майбутнє. Інноваційний характер розвитку сучасної цивілізації призвів до того, що світ стає все більш невірноваженим, нелінійним, отже, відповідно непередбачуваним. Технології змінюються швидше, ніж відбувається зміна поколінь. Знання «старіють» із періодичністю в 5 років – період, за який рівень компетентностей зменшується для багатьох професій на 50%. Планетарне співтовариство знаходиться у стані переходу до глобального інформаційного суспільства. Це суспільство, в якому більшість тих, хто працює зайняті виробництвом, збереженням, переробкою та реалізацією інформації, особливо її вищої форми – форми знань. У такому суспільстві інформація визнається головним ресурсом, а нові інформаційно-телекомунікаційні технології – провідними. В інформаційному суспільстві сфера знань – це вісь, навкруги якої, на думку Е. Тоффлера, “організуються” нові технології, економічне зростання, соціальна стратифікація [2, с. 25-27].

Неможливо не погодитися, що швидкість виникнення нових технологій перевищує прогностичні можливості вчених, які досить часто запізнюються з освоєнням нових можливостей, що надаються прогресом. Технології випереджають і направляють науку, створюючи проблеми з усвідомленням наслідків свого розвитку. Змінюється зміст діяльності сучасного вченого – з класичного пошуку істини і знання в рамках

дисциплінарних кордонів на пошук векторів розвитку людини і суспільства в рамках техногенного середовища. Запущений в епоху індустріалізації та інформатизації механізм породження штучного техногенного середовища людства поступово виходить з-під контролю людини, включаючись у соціальні процеси, руйнуючи звичні інституційні способи розподілу влади і впливу.

Наука як самоорганізована система самоініціює зміни й постійно впливає на їх здійснення. Фактично, сучасна цивілізація прийшла до формування такого феномена, як науково-освітній простір. Спостерігаємо кругообіг взаємного перетворення знань, що набуваються як у процесі навчання, так і в науковому процесі. Освіта використовує для трансформації від покоління до покоління наукові знання, одночасно проводячи межу між знанням і незнанням, що сприяє створенню передумов для наукового пошуку і стає своєрідним стимулятором нових наукових досліджень. Здобуті науковцями знання не тільки розширюють межі пізнання, а й стають надбанням змісту освіти.

Сучасне суспільство поступово трансформується у Smart-суспільство (Smart Society), про що зазначають соціологи, філософи, спеціалісти ІТ-сфери, освітяни тощо. Під цим поняттям розуміють нову якість суспільства, у якому сукупність використання підготовленими людьми технічних засобів, сервісів та Інтернету приводить до якісних змін у взаємодії суб'єктів, що дозволяє отримувати нові ефекти – соціальні, економічні та інші переваги для кращого життя [1].

Отже, сучасна наука – дуже складний і динамічний фактор суспільного розвитку, який народжує нові гіпотези й теорії, удосконалює методи й технології. Сучасна наука розширює свої обрії й збільшує темпи науково-технічного прогресу. Вона вийшла в сферу пізнання мікросвіту (нанонаук, нанотехнологій) і мегасвіту, дозріла таких меж, які вимагають розширення сфери раціонального світосприймання. Сучасні технології вже в найближчому майбутньому обіцяють радикальне перетворення як

сучасного виробництва і пов'язаних з ним технологій, так і людського життя і самої людини в цілому. Саме ці технології приведуть до такої ж революції в маніпулюванні з матерією, до якої привели комп'ютери в маніпулюванні інформацією. Вибір не великий: технології або принципово змінять майбутнє людства, або знищать його. Словом, нас чекає сповнене несподіванок життя в "розумному навколишньому середовищі", про яке ми знаємо ще дуже мало.

Література:

2.Тихомирова Н.В. Глобальная стратегия развития smart-общества. МЭСИ на пути к Smart-университету /Smart Education, [Електронний ресурс] <http://smartmesi.blogspot.com/2012/03/smart-smart.html>

3.Тоффлер Э. Третья волна / Элвин Тоффлер. – М.: АСТ, 2004. 781 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФРЕЙМВОРКІВ ДЛЯ РОЗРОБКИ ХМАРНОЇ АРХІТЕКТУРИ ПРИ ВИВЧЕНІ БАЗ ДАНИХ

Ібрагімова Л. А.

*ст. викладач кафедри комп'ютерні науки,
Таврійський державний
агротехнологічний університет, Україна*

Застосування хмарної архітектури з наданими нею можливостями дозволяє реалізувати навчання студентів роботи з базами даних і освоєння сучасних підходів до проектування розподілених додатків баз даних. В даний час завдання розробки розподілених додатків баз даних передбачає знання мови SQL, володіння навичками програмування на різних мовах програмування, а також вміння використовувати системи програмування і надані ними бібліотеки класів для реалізації механізмів роботи з об'єктами баз даних. Поряд з

цим особливої важливості набуває вміння фахівців використовувати існуючі фреймворки для більш швидкого процесу розробки програмних проектів.

Фреймворки використовуються для розробки хмарних сервісів, представляють собою програмні платформи, що полегшують, спрощують і прискорюють процес створення додатку за рахунок гнучкого управління структурою програмного проекту і наявності додаткових інструментів для побудови інтерфейсу користувача. Фреймворки, для хмарної інфраструктури дозволяють створювати каркаси веб-додатку, для роботи з базами даних. Методика навчання технологіям баз даних і побудови розподілених SQL вивченні систем програмування і найбільш популярних бібліотек класів, що дозволяють реалізовувати механізми віддаленої взаємодії з базами даних; розглянути принципи побудови розподілених SQL додатків;

. На рис. 1 представлені тематичні блоки використання хмарної інфраструктури для розміщення баз даних і веб-додатків.

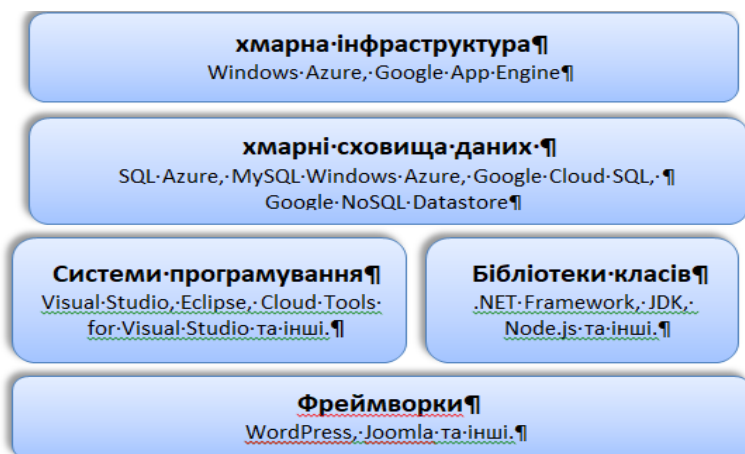

Рис. 1. Тематичні блоки

В основу пропонованого комплексного підходу вивчення технологій баз даних та побудови розподілених SQL додатків належить розбиття досліджуваного матеріалу по ряду напрямків і підтримка лекційних презентацій відповідним лабораторним практикумом на базі використання хмарних сховищ даних. Комплексний підхід передбачає наявність в лекціях наступних тематичних блоків:

- технології баз даних; •
- мова SQL;
- хмарні сховища даних;
- бібліотеки класів, які використовуються для реалізації механізмів віддаленого доступу до баз даних.
- фреймворки для розробки веб-додатків; •
- сучасні технології програмування додатків баз даних, що включають:
  - технології web-програмування, що дозволяють реалізовувати доступ до баз даних (ASP.NET, JSP і ін.);
  - універсальні технології програмування (Visual Studio Windows Form і WPF, Java-фрейми).
  - технології розробки серверних додатків, включаючи механізми розгортання додатків в хмарі;
  - загальні принципи розробки програмних проектів, що використовують бази даних.

При формування навчального контенту для лабораторних занять з технологій баз даних застосування хмарних технологій надає можливість використання різних баз даних (SQL Server, MySQL) і вивчення сучасних підходів до проектування розподілених додатків баз даних із застосуванням різних мов програмування, таких як C #, Java, PHP.

Підписка DreamSpark для студентів дозволяє безкоштовно користуватися основними можливостями хмарної інфраструктурою Windows Azure, включаючи створення баз

даних SQLServer і MySQL (рис. 2.), а також безкоштовне розміщення веб-додатків в хмарі Windows Azure.

Перевагою застосування SQL Azure є можливість як віддаленого доступу до бази даних, так і можливість використання її з веб-додатку, а також підтримка даної бази даних функціоналу СУБД MS SQLServer, включаючи синтаксис мови SQL, мови Transact-SQL, створення збережених процедур і функцій, роботу з курсором, управління транзакціями, застосування тригерів. Система програмування Visual Studio Community 2015 із підпискою DreamSpark підтримує публікацію розроблених додатків ASP.NET в хмарі Windows Azure. Інтеграцію і розгортання розроблених для хмарної інфраструктури додатку можна виконати за допомогою GitHub, VSO, TeamCity та інших засобів.

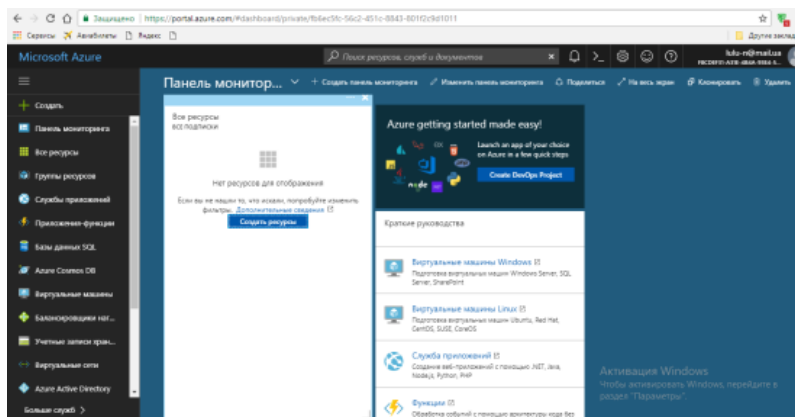

Рис. 2. Ресурси підписки Microsoft Azure: бази даних SQL Server і MySQL

Використання Windows Azure дозволяє вивчити великий набір різних фреймворків для створення веб-додатків, включаючи веб-додатки, що використовують хмарні сховища даних.

Безкоштовна підписка Windows Azure дозволяє освоїти

роботу з будь-яким фреймворком з великого набору засобів, включених в платформу. Серед наданих фреймворків, найбільш зручних для розробки додатків баз даних, можна виділити наступні:

- WordPress -сучасна система управління вмістом сайту;
- Drupal – сучасна швидка платформа для створення динамічних web-сайтів, що дозволяє автоматично без написання програмного коду створювати різні елементи сайту;
- Joomla – система для конструювання web-сайтів і online-додатків.

Портал Windows Azure дозволяє створювати шаблони додатків на різних мовах програмування:

- ASP.NET – каркас веб-сайту з інтерфейсами вкладок і підтримкою входу на сайт з використанням технології ASP.NET Razor;
- Node.js – шаблон на базі бібліотеки;
- PHP і MySQL – каркас web-сайту з використанням PHP і MySQL;
- Apache Tomcat 8 – каркас, який використовує технології Java Servlet і JavaServer Pages.

Література:

1. Егоров Г.А., Шяудкулис В.И., Финотти М. Проблемы построения современных архивных хранилищ данных. – «Информационные технологии», 2012, № 12.
2. Егоров Г.А., Шяудкулис В.И., Финотти М., Беяков М.И. Принципы практической реализации современных архивных хранилищ данных. – «Информационные технологии и вычислительные системы», 2013, № 1.
3. <http://www.windowsazure.com/en-us/services/media-services/>

ENTERPRISE INFORMATION MANAGEMENT

Маковій В. В.

аспірант,

Державний університет телекомунікацій, Україна

Для прийняття обґрунтованих рішень в умовах сучасного високо конкурентного бізнес-середовища керівництву підприємства необхідно володіти повноцінною та актуальною інформацією про стан і тенденції розвитку бізнесу.

Щоб забезпечити ефективну інформаційну підтримку управління бізнесом, крім засобів збору і надійного зберігання даних, важливо мати доступні інструменти, які б забезпечили високу якість користувальницької інформації та її оперативну аналітичну обробку. Всі ці засоби, об'єднані в єдину систему управління корпоративними даними. Вона здатна забезпечити інформаційну підтримку як стратегічного планування, так і оперативного управління діяльністю підприємства. Інформаційне підприємство потребує цілісного підходу до управління інформацією підприємства.

Концепція Enterprise Information Management (EIM) включає в себе стратегію, методики, технології і розроблену на їх основі лінійку програмних продуктів, які забезпечують комплексний підхід до управління даними підприємства з метою перетворення їх в знання, що сприяють ефективному управлінню бізнесом.

Дані EIM за своїм характером неструктуровані та підтримуються необхідними функціональними технологіями [1, с.8]:

- управління корпоративним контентом (ЕСМ);
- управління бізнес-процесами (ВРМ);
- керування досвідом клієнтів (СЕМ);
- обміну інформацією.

EIM може бути розгорнений самостійно для накопичення, управління та зберігання корпоративної інформації. Він також інтегрується з Enterprise Resource Planning (ERP) та додатковими системами управління інформацією, щоб забезпечити підприємство єдиною «правдивою» інформацією. Чим щільніше підключаються дані між EIM і ERP, тим більше значення вони в собі несуть та можуть знизити витрати на ІТ і зменшити ризик отримання неправильної інформації для бізнесу.

EIM можна визначити як систему відкриття та управління неструктурованою інформацією про підприємство для максимізації цінності цієї інформації, та мінімізації ризиків пов'язаних з її використанням. Цінність зрозуміла: нове мислення та технології допоможуть максимально використати інформацію про підприємство.

Неструктуровані дані, з якими працює EIM несуть в собі деякі проблеми пов'язані з їх використанням, на відміну від структурованої інформації. Найбільш поширеними проблемами неструктурованої інформації є [1, с.9]:

- фрагментація інформації та процесів;
- різноманітність, обсяг і швидкість;
- безпека;
- управління.

Ці чотири виклики, якщо вони залишаються невирішеними, можуть призвести до:

- повільної адаптації підприємства до змін;
- ускладнення автоматизації процесів;
- бізнес-ризиків;
- підвищення вартості операцій на підприємстві.

Перш ніж розробляти та налаштовувати EIM на підприємстві необхідно спочатку вибрати структуру призначену для власних потреб підприємства. Існує кілька проблем, з якими стикаються підприємства при розробці структури EIM:

1. Організаційні вимоги: кожне підприємство має свій унікальний набір організаційних, політичних та культурних відмінностей. Керівник повинен подивитися, де вони в даний час, і що вони сподіваються досягти.

2. Рівень ділової та виконавчої підтримки: у деяких підприємств виконавча підтримка може бути обмежена але налаштування ЕІМ може допомогти підприємству досягти своїх цілей.

3. Рівень реалізації підприємства: у деяких компаніях підприємницькі ініціативи знаходяться в дефіциті, створюючи перешкоду для спроб бізнесу рухатися вперед з ЕІМ.

4. Рівень зрілості керування даними: ймовірно.

Важливо, щоб підприємства застосовували найкращі практики для власної унікальної організації роботи з корпоративною інформацією. Завдяки ЕІМ, підприємства можуть збільшити вартість своєї корпоративної інформації, використовуючи її для збільшення операційної продуктивності, зменшення накладних витрат та отримання значної конкурентної переваги. ЕІМ є особливо важливим з урахуванням поточного фінансового клімату, оскільки підприємства прагнуть залишатись прибутковими в умовах скорочення надходжень [2, с.7-8].

Деякі з основних бізнес-лідерів, що стоять за сьогоднішніми проектами ЕІМ, включають в систему ЕІМ обслуговування клієнтів, можливості для маркетингу, вдосконалення процесу, відповідність законодавству та виявлення шахрайства.

ЕІМ має робити більше, ніж просто підвищити доступність корпоративної інформації. Він повинен забезпечувати широкомасштабну інфраструктуру, яка забезпечує бездоганну інтеграцію даних незалежно від джерела або місцезнаходження, одночасно забезпечуючи оптимальну якість. Крім того, він повинен забезпечувати інструменти, які полегшують роботу кінцевих користувачів на всіх рівнях.

Література:

1.Barrenechea Mark J., Jenkins Tom. Enterprise Information Management: The Next Generation of Enterprise Software. – Canada, 2013 – 278 p.

2.Enterprise Information Management (EIM): The Hidden Secret to Peak Business Performance [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.umsl.edu/~sauterv/DSS4BI/links/EIM_Final.pdf

РОЛЬ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ ВЕДЕННІ ОБЛІКУ

Уманська В. Г.

*доцент, кандидат економічних наук
Черкаський національний університет
імені Б. Хмельницького, Україна*

Радзіховська Ю. М.

*кандидат економічних наук, старший викладач
Черкаський національний університет
імені Б. Хмельницького, Україна*

В сучасному ІТ-середовищі існує велике різноманіття інформаційних систем для обробки фінансово-економічної інформації. Функціонування більшості таких систем спрямоване на збір, систематизацію, зберігання та надання інформації для зовнішніх та внутрішніх користувачів (стейкхолдерів) облікової інформації. Сучасний ринок споживання інформації потребує програмного забезпечення для ведення власного бізнесу, а інформаційні системи надають можливість створення такого програмного забезпечення.

Ведення бізнесу вимагає уваги до багатьох фінансових деталей. Незважаючи на те, що більшість власників керують особистими фінансами без спеціалізованого програмного забезпечення, необхідно зазначити, що бухгалтерське програмне забезпечення набагато полегшує ведення бізнесу та економить

час. Програмні продукти, розроблені спеціально для власника бізнесу мають безліч переваг, особливо для малого бізнесу.

Програмне забезпечення для бухгалтерського обліку – це комп'ютерні програми, які дають змогу керувати фінансовими операціями бізнесу. Такі програми можуть бути різні за обсягом, а деякі призначені не просто для ведення бухгалтерського обліку, а й для управління всіма фінансовими потоками та напрямками бізнесу. Використання бухгалтерського програмного забезпечення допомагає компаніям ефективно використовувати ресурси та уникати бухгалтерських помилок.

Програмне забезпечення бухгалтерського обліку призначене для підтримки всіх функцій та засобів обліку, включаючи аудит, фінансовий облік, звітність, управлінський та податковий облік. Найбільш поширеним бухгалтерським програмним забезпеченням є модулі аудиту та фінансова звітність. Що уможливило його функціонування як самостійної бухгалтерської інформаційної системи при веденні будь-якого виду бухгалтерського обліку та може бути розроблене організацією особисто (при специфічній господарській діяльності), або придбане у третіх осіб. Користування програмним забезпеченням для бухгалтерського обліку може бути в режимі онлайн та доступне будь-де в будь-який час за допомогою будь-якого пристрою, підключеного до мережі Інтернет. Це є однією з найбільших переваг ведення сучасного бізнесу.

Користуючись програмним забезпеченням бухгалтер своєчасно отримує оперативну інформацію, зменшує можливість виникнення помилок при внесенні та обробці даних. В векторі ведення обліку його праця полегшується, в той же час дозволяє більше приділяти уваги проведенню економічного і фінансового аналізу роботи фірми та пошуку резервів щодо підвищення ефективності її роботи. До переваг бухгалтерського програмного забезпечення належать: точність та швидкість формування звітів і податкових декларацій.

Програмне забезпечення для бухгалтерського обліку допомагає підвищити точність записів шляхом зменшення або усунення людських помилок при розрахунках. Бухгалтерські процеси, зроблені вручну, передбачають велику кількість математичних розрахунків. Неправильний розрахунок на початку такого процесу здійснює вплив на кінцевий результат. А, комп'ютери практично не в змозі зробити такі помилки. Проте слід зазначити, що бухгалтерське програмне забезпечення не позбавлене помилок, що виникають внаслідок введення даних або помилок інтерпретації.

Використання бухгалтерської програми дозволяє підприємствам обробляти свої рахунки з більшою швидкістю, ніж вручну. Комп'ютер здатний обробляти цифри набагато швидше, ніж людина. Крім того, програмне забезпечення бухгалтерського обліку дозволяє організаціям підвищити ефективність праці завдяки впровадженню автоматизації. Наприклад, для того, щоб зареєструвати податок з продажу всіх транзакцій бухгалтерське програмне забезпечення налаштоване на те, щоб зробити це для кожного запису автоматично, а не для того, щоб співробітник працював над податковим поданням.

Переваги, що виникають внаслідок швидкості та ефективності бухгалтерського програмного забезпечення, часто пов'язані зі зменшенням загальних витрат. Використання бухгалтерського програмного забезпечення дає змогу кожному виконувати більший обсяг робіт за визначений час, що уможливорює охоплення меншої кількості людей. Це, зі свого боку, зменшує витрати на оплату праці та адміністративні витрати бухгалтерії. Однак ці заощадження завжди повинні бути збалансовані з урахуванням вартості самого програмного забезпечення та будь-якого додаткового обладнання, необхідного для його запуску.

Програмне забезпечення для бухгалтерського обліку допомагає підприємствам надавати співробітникам своєчасну та

точну фінансову інформацію. Безліч програмних систем бухгалтерського обліку мають вбудовані модулі звітування, які дають змогу користувачам створювати різні типи звітів просто заповнюючи форму або натискаючи кнопку, в той час, як створення таких звітів вручну забирає багато часу.

Подання податкових декларацій може бути складним процесом, що вимагає постійного стеження за всіма операціями бізнесу. Програмне забезпечення для бухгалтерського обліку полегшує цей процес, забезпечуючи утримання фінансових реквізитів бізнесу в одному місці. Крім того, такі компанії, як Intuit та АТХ виробляють програмне забезпечення для податкової декларації, що інтегрується з їх обліковими програмами. Тому можна обчислювати прибуток напівавтоматично, а не витратити час і ресурси, розробляючи необхідні деталі вручну.

Керівництво кожної фірми саме в праві обирати програмне забезпечення для своєї діяльності враховувати особливості такої діяльності й інші важливі критерії. Програмне забезпечення повинно забезпечити всі потреби обліку, одночасно бути економним і не вимагати великих витрат на його придбання та специфічних навичок програмування. Всі програмні продукти потребують систематичного обслуговування та в силу зміни законодавства існує необхідність проводити оновлення програм.

Отже, розвиток цифрових технологій вимагає впровадження сучасних моделей бізнесу і відповідно оновлених моделей і технологій ведення обліку. Застосування програмного забезпечення для бухгалтерського обліку заощаджує час та полегшує процес ведення бізнесу. В той же час аналізує ділову практику та дає змогу швидко визначити рух грошових потоків, накопичує базу даних для створення різних звітів, здійснює необхідні розрахунки та виконує інші фінансові операції.

В подальшому, перспективними є дослідження і проведення аналізу особливостей використання програмного забезпечення з метою здійснення раціонального його вибору для

автоматизації облікових процесів з урахуванням особливостей діяльності фірм.

Література:

1. Коваленко О. О. Сучасні інформаційні системи – інвестиції в розвиток підприємства // Інвестиції: практика та досвід. 2009. № 2.
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/26>

КРАУДФАНДИНГ ЯК ПОТУЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ ХХІ СТОЛІТТЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ІДЕЙ

Якубенко І. М.

асистент кафедри менеджменту,

Державний університет телекомунікацій, Україна

Зараз для того, щоб розпочати власний бізнес, в першу чергу, необхідні гроші. Звичайно, відмінна ідея, яка закладена в бізнес-плані підприємства та продумана технологія її втілення – невід'ємні і необхідні інструменти ефективного управління ресурсами на підприємстві. Будь-яка талановита людина здатна надати хоча б десять цікавих ідей, кожна з яких має шанс стати в свій час затребуваною та популярною. Але якщо немає стартового капіталу – ви не просунетеся ні на крок до своєї бізнес-мрії. Краудфандинг – це спосіб отримати бажані інвестиції для своєї програми чи проекту без банківських кредитів та позик у знайомих чи родичів.

Вважається, що термін «краудфандинг» з'явився одночасно з терміном «краудсорсинг» ще у 2006 році, а автором цього терміну був Джефф Хауї (Jeff Howe) [2], але теоретичного та практичного освоєння в сфері бізнесу він почав набувати в середині 90-х років ХХ століття.

Crowdfunding (краудфандинг) у загальному контексті

означає колективне фінансування, колективне співробітництво людей або фінансування громадою, які добровільно об'єднують свої фінансові або інші ресурси для підтримки інших людей або організацій. Краудфандинг виник як ідея підтримки та надання фінансування для творчих проєктів і особистостей (акторів, співаків, спортсменів, режисерів) та використовується для надання фінансової допомоги постраждалим, проведення соціальних чи політичних акцій, фінансування інноваційних проєктів (startup) чи виробництва новітнього продукту тощо. Іноді краудфандинг розглядають як різновид crowdsourcing (краудсорсингу) [1].

На сьогоднішній інформаційний час краудфандінг набув широкого розголосу в ІТ-інноваціях та інновація в управлінні підприємством завдяки появі та розвитку Інтернету. Першим прикладом інтернет-краудфандингу був збір коштів на організацію гастрольного туру рок-групи Marillion. У 1997 році без будь-якої участі самої групи її шанувальники організували і провели інтернет-кампанію зі збору коштів для фінансування музичного туру групи по всій території США. Їм вдалося зібрати 60 тис. долларів. Пізніше група використала цей метод для запису і просування кількох своїх альбомів [4]. Краудфандинг поступово, але впевнено зайняв свою нішу в бізнесі та розвивається по нині.

Розглядаючи акціонерний ринок інвестиційних капіталовкладень, як рушійну силу підприємницької діяльності, ми можемо скерувати свої активи на краудфандингові платформи для надання можливостей зростаючих інвестицій на підприємстві. Це і є успішними кейсами в сфері крауд-технологій в бізнесі та яскравими прикладами в розвитку інновацій, бо акціонерний краудінвестинг є одним з найбільш передових варіантів краудфандинга. У той же час в Європі, Австралії та США подібні ідеї набирають обертів і викликають величезний інтерес як у бізнес-спільноти так і у приватних осіб, оскільки є по

суті самих простим і зручним способом економічного розвитку.

Перші краудфандингові платформи з'явилися в США 2006-2007 рр. Взагалі краудфандингові платформи – це платформи добровільного колективного інвестування. Дуже часто такі площадки використовують для розміщення своїх проєктів в Інтернеті. Однією з таких популярніший платформ нового покоління бізнесових структур на сьогоднішній день є американська платформа Kickstarter. Краудфандингові платформи включають в себе систему створення різноманітних проєктів, а пошук інвестицій для реалізації цих проєктів є однією з головних ідей інтегрованих платіжних систем по всьому світі.

Розвиток краудфандинга в Україні знаходиться на початковій стадії. Тому значний інтерес викликає вивчення краудфандинга з точки зору можливостей його застосування підприємствами України як інструменту фінансування інвестиційної діяльності.

Розглядаючи краудфандинг, як платформу чи майданчик для фінансування в Україні, то він розвивається в різних сферах діяльності і набуває широкого розмаху від комерційних до культурних, від творчих до політичних проєктів та програм підприємства. Якщо краудфандинг успішно функціонує, то його можна віднести до таких сфер діяльності, як:

- економічна – інвестиції, управління бізнес-процесами та фінансовими ресурсами підприємства;

- соціально-психологічна – комунікаційні зв'язки клієнтів направлені на свідомі та емоційно-групові, споживчі та поведінкові аспекти діяльності на підприємстві;

- маркетингова – product promotion, збір та аналіз зворотного зв'язку, заходи що пов'язані з рекламою та процесами управління в сфері зв'язків з громадськістю.

В загальному, краудфандинг слід розуміти як колективну співпрацю людей, які добровільно об'єднують власні ресурси, як правило через віртуальну мережу, задля підтримки зусиль інших

людей чи підприємств. Зазвичай для того, щоб виставити свій проект на платформу краудфандингу, потрібно вказати ціль даного задуму, визначити необхідну суму та скласти калькуляцію всіх витрат. До того ж у ході збирання коштів усі користувачі повинні мати доступ до даної інформації [3].

Варто зазначити, що краудфандингові платформа є хорошим сервісом, який дозволяє реалізовувати величезну кількість корисних проектів. Таким чином можна надати підтримку у виробництві продуктів, поліпшенні соціального становища та впровадженні інноваційних технологій.

Краудфандинг є цікавим як для потенційних інвесторів, так і для розробників бізнес-ідей. Проведення краудфандингових кампаній – це бізнес, бо краудфандинг є одним із найпопулярніших способів фінансування. Підприємства повинні не тільки мати за мету отримати прибуток, а й можливість розповісти про свій продукт, познайомитися з цільовою аудиторією та побачити, що саме їй цікаво. І тому виходячи з вище перерахованого, краудфандинг є потужним інструментом економічної взаємодії, де його розвиток досяг глобальних результатів фінансової спрямованості на традиційний інвестиційних рух грошових засобів.

Література:

1. Васильчук І. П. Краудфандинг як феномен постіндустріальної економіки // Ефективна економіка. 2013. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2500&p=1>.

2. Джефф Хауї. Краудсорсінг. Колективний розум як інструмент розвитку бізнесу // Crowdsourcing: Why the Power of the Crowd is Driving the Future of Business. Москва : Альпіна Паблішер. 2012. 288 с.

3. Манаєнко І. М., Діденко А. С. Краудфандинг як інноваційний інструмент розвитку бізнесу // Актуальні проблеми економіки та управління : збірник наукових праць молодих вчених. 2017. № 11. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102780>

4. Санін М.К., Безуглова Є.Ю. Краудсорсінг в інноваційної діяльності // Праці гуманітарного факультету. Збірник наукових статей НДУ ІТМО. 2014. С. 301– 306.

СЕКЦІЯ 5

СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ ПРАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

Іваній О. М.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри права та міжнародних відносин,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка, Україна*

В умовах сучасного зростаючого технологічно-цифрового прогресу та глобалізації, яка швидкими темпами щохвилини змінює звичний нам світ, поява криптовалюти, здавалося б, є закономірним явищем. Однак разом із своєю основною функцією модернізувати та полегшувати здійснення операцій у платіжній системі, криптовалюта наразі складає і досить спірне питання стосовно своєї законності.

В Україні, яка входить у топ-5 по кількості створених біткоїн-гаманців, де здійснює свою діяльність найбільша у СНД агенція Kupa і дуже розвинута спільнота щодо цифрових валют, на законодавчому рівні правовий режим криптовалюти не визначений.

НБУ роз'яснює правомірність її використання, розглядаючи як грошовий сурогат. Проте в законі «Про Національний банк України» визначено, що грошовий сурогат – це будь-які документи у вигляді грошових знаків, що відрізняються від грошової одиниці України, випущені в обіг не НБУ і виготовлені з метою здійснення платежів у господарському обігу. Водночас ознаки криптовалюти не підпадають під поняття «електронний документ», оскільки під

останнім розуміється документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, враховуючи обов'язкові реквізити документа. Таким чином, поняття криптовалюти не враховується грошовим сурогатом.

Криптовалюта – це сукупність інформації. В її основі лежить блокчейн, зашифрований масив даних про всі операції, які були проведені в розподіленій мережі за весь час її існування.

Криптовалюта є близькою до товару, адже національне законодавство не дає нам чіткого визначення товару як такого, позначаючи лише частину цього поняття для конкретних правовідносин. Вона підпадає під бартерні (товарообмінні) операції в розумінні Податкового, Цивільного та Господарського кодексів України. Але судова практика йде протилежним шляхом. Прикладом цього є рішення Дарницького районного суду Києва №753/599/16-ц, в якому біткоїн не було визнано як товар.

Проблемним питанням є також встановлення суб'єктів криптовалюти і відносин між ними. Мова йде про те, хто має право створювати криптовалюту та здійснювати операції щодо неї. Відповідно п.1.13 ст. 1 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» визначено, що емітентом електронних платіжних засобів є винятково банк. Крім того, банк, що здійснює випуск електронних грошей, бере на себе зобов'язання з їх погашення. Проте банки в Україні не займаються створенням криптовалюти.

Очевидною проблемою, що впливає з відносин між суб'єктами криптовалют є захист прав. У листі НБУ наголошується, що всі ризики за використання в розрахунках «віртуальної валюти / криптовалюти» несе учасник розрахунків за ними. Національний банк України як регулятор не відповідає за можливі ризики і втрати, пов'язані з використанням «віртуальної валюти / криптовалюти».

6 і 10 жовтня 2017 року до Верховної Ради України було

подано два законопроекти про криптовалюти: №7138 «Проект Закону про обіг криптовалют в Україні» а також №7138-1 «Проект Закону про стимулювання ринку криптовалют і їх похідних в Україні».

Цілями законопроектів є регулювання правовідносин з обігу, зберігання, володіння, використання та проведення операцій за допомогою криптовалют, а також стимулювання майнінгу та іншої діяльності на ринку криптовалют України. В обох законопроектах даються визначення основних понять, таких як криптовалюта, блокчейн, криптовалютні транзакції, криптовалютна біржа, майнінг та інші.

Законопроект №7138 визначає порядок майнінгу, використання криптовалют, криптовалютні транзакції і діяльність криптовалютної біржі. Законопроект №7138-1 передбачає заходи зі стимулювання майнінгу та іншої діяльності на ринку криптовалют, а саме:

- формування і реалізацію державних, галузевих, регіональних та місцевих програм стимулювання діяльності з видобування (майнінгу) криптовалют;

- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання діяльності з видобування (майнінгу) криптовалют;

- фінансова підтримка виконання інноваційних проектів у галузі видобування (майнінгу) криптовалют, в тому числі через тарифне регулювання цін на електроенергію та інші ресурси для таких суб'єктів:

- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів, що здійснюють підприємницьку діяльність з видобування (майнінгу) криптовалют, та інших учасників ринку криптовалют.

З питань оподаткування законопроекти відсилають до чинного законодавства: «Отримана за допомогою майнінгу криптовалюта є власністю майнера, та є об'єктом оподаткування. Порядок оподаткування операцій майнінгу, міни (обміну)

криптовалюта регулюється чинним законодавством України. Дохід отриманий криптовалютною біржею від здійснення криптовалютних операцій підлягає оподаткуванню відповідно до вимог чинного законодавства України».

У законопроекті №7138 в якості регулятора встановлюється Національний банк України, а в №7138-1 – «державний орган, що здійснює державне регулювання і нагляд за діяльністю на ринках небанківських фінансових послуг на індивідуальній та консолідованій основі в межах і порядку, передбачених Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

Підбиваючи підсумки, хотілося б підкреслити, що навіть якщо нове явище не потрапляє під жодну з існуючих нині правових конструкцій, це не означає, що потрібно її ігнорувати або не визнавати. Забороняти обіг криптовалюти – лише створювати підґрунтя для розвитку тіньового бізнесу за допомогою новітнього фінансового інструменту. Її використання є новим, революційним способом здійснення платежів в електронній комерції. Тому обіг криптовалют в Україні вимагає належного законодавчого врегулювання.

Література:

1. Криптовалюта в Україні: поняття та перспективи використання. – [електр. ресурс]: https://www.bitlex.ua/uk/blog/articles/post/kryptovalyuta_v_ukrayini__ponyattya_ta_perspektyvy_vykorystannya
2. Скромна чарівність біткоїна: українські реалії використання криптовалют. – [електр. ресурс]: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1428255-skromna-charivnist-bitkoina-ukrayinski-realiyi-vikoristannya-kryptovalyut>
3. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/крипто валюти» Bitcoin [Електронний ресурс] <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОНИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Нікітенко О. І.

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
професор кафедри права та міжнародних відносин,
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка, Україна*

Крижановська О. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
Херсонський державний університет, Україна*

У Конституції України чітко зазначено, що разом із захист суверенітету і територіальної цілісності України гарантування її економічної безпеки найважливішою функцією держави, справою всього українського народу. Економічній безпеці притаманний інтегративний характер, оскільки вона є результатом спільних зусиль усієї нації, що виявляється через дії всіх гілок влади (від всеукраїнського рівня до місцевого), наявних у державі сил і засобів. Об'єднань громадян та окремих осіб [1].

У загальному розумінні безпека – це низький рівень загроз, які можуть перешкоджати стійкому функціонуванню певного суб'єкта. Безпека має два виміри. Людина може відчувати себе безпечно, якщо справджуються дві головні передумови. По-перше, вона повинна відчувати себе безпечно в конкретний момент у даному місці. По-друге, і головне, – вона повинна мати впевненість у власній безпеці в майбутньому, тобто повинні бути певні передумови для відтворення ситуації безпеки у майбутньому. Якщо переходити до контексту економіки як динамічної системи, що, як відомо, розвивається за рахунок власних вбудованих механізмів, поняття безпеки тут буде адекватним поняттю стійкості процесу суспільно-економічного відтворення [2].

Поняття "економічна безпека" є відносно новим в українському лексиконі, хоча воно досить поширене та давно використовується у практичній діяльності на Заході. Проблема економічної безпеки вперше викристалізувалася в 30-х роках минулого століття у США. Актуальність цього питання було обумовлене тогочасною потужною світовою кризою і необхідністю напрацювання заходів швидкого реагування на загрози такого масштабу в рамках національної економіки. У 70-х роках минулого століття під поняттям "економічна безпека" почали розуміти найважливіші складові національної безпеки, і досить швидко цей термін набув широкого поширення в економічно розвинутих країнах. Стратегічними напрямками діяльності держави при переході від командно-адміністративної системи управління економікою до ринкової є: лібералізація економічних відносин, макроекономічна стабілізація, реформування відносин власності через широке роздержавлення та приватизацію майна, формування повноцінної правової бази, орієнтовані на впровадження ринкових механізмів господарювання, підтримка та захист всіх, без винятку, форм власності [3].

Існують підходи, які трактують економічну безпеку як забезпечення здатності до виживання країни у випадку стихійних і екологічних лих або за умов національних і світових економічних катастроф. За таких підходів питання економічної безпеки трактується однобічно, тобто її існування пов'язують лише із впливом зовнішніх факторів. Водночас внутрішні чинники, які також суттєво впливають на економічний потенціал, глибоко не досліджуються. Однак руйнівний вплив внутрішніх факторів на всі сфери народного господарства виявився більш масштабним і довгостроковим, ніж вплив зовнішніх факторів.

Характеристику зовнішніх та внутрішніх загроз економічній безпеці України, як умови які створюють небезпеку важливих економічних інтересів громадян, суспільства та де Визначити критерії та параметри які забезпечують національні інтереси в галузі економіки.

Формування економічної політики, необхідних механізмів, які улаштовують вплив факторів, які підривають національну економіку. Реалізація державної стратегії повинна здійснюватись через систему показників макроекономічних, екологічних, демографічних, технологічних та інших. Сучасна ситуація в Україні, безумовно, складається під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Однак однією з головних причин, що заважає просуванню ринкових перетворень, є відсутність досвіду ефективних механізмів державного регулювання економічних процесів у ринкових умовах. Незважаючи на зовні ринкову форму, стиль роботи виконавчої влади залишається здебільшого адміністративно – командним за суттю. Монетарна політика, навіть за умови успішного збереження стабільного валютного коридору та контролю за грошима, не зможе забезпечити макроекономічної стабільності без фіскального врегулювання, що важливим засобом реформування. Тобто зменшення розмірів бюджету та його загального дефіциту через очищення від недержавних видатків. Без такої реформи зберегти макроекономічну стабільність неможливо. Дуже важливим є збереження низького рівня інфляції як вирішального компонента цього процесу. Схоже, що існує певна межа інфляції, зсування нижче якої призводить до ще більшої інфляції, а зростання вище якої також спричинятиме більшу інфляцію, ніж очікувана. Причини економічних проблем суспільства і банківського сектора криються передусім у сфері економіки.

Характеристика економічної злочинності свідчить, що високий рівень такої злочинності загрожує національній безпеці держави та існуванню українського суспільства взагалі. Сьогодні в загальному масиві злочинів економічної спрямованості близько 40% становлять посягання у сфері службової діяльності, понад третина – проти власності та майже 20 %-у сфері господарської діяльності. Причини зростання злочинів у сфері економіки обумовлені передусім глобальною соціально-економічною політичною кризою в державі та відсутністю реальної політичної волі в лідерів держави

протидіяти ним, а також тим, що сучасний злочинний світ, як і сучасний бізнес схильний до централізації, організації та комерційної діяльності.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України – 1996 – №30. - с.141.

2. Нікітенко О.І. Теоретичні проблеми удосконалення забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами: Монографія. Херсон: Херсонський державний університет, 2011. – с. 448.

3. Користін О., Барановський О., Герасименко Л. та ін.. Економічна безпека: Навч. посіб.; за ред. Джужі О.-К.; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. с. 368.

Наукове видання

**Інновації і сучасні бізнес-технології в
економіці та управлінні
(союз науки і практики)**

**Иновации и современные бизнес-
технологии в экономике и управлении
(союз науки и практики)**

**Innovations and modern business
technologies in economics and management
(union of science and practice)**

Матеріали

I Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 17–18 травня 2018 року)

Відповідальна за випуск О. Ю. Кудріна
Комп'ютерне верстання В. А. Омеляненка

Стиль та орфографія авторів збережені.
Організаційний комітет конференції та редакційна колегія не несуть
відповідальності за зміст поданих матеріалів.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 8,37. Обл.-вид. арк. 24,39. Тираж 100 пр.
Подано до друку 29.05.2018

Видавець

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002